

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Paradiplomacie nestátních aktérů: jednopřípadová
studie politicko-militantního hnutí Hizballáh**

Miroslav Plundrich

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

**Paradiplomacie nestátních aktérů: jednopřípadová
studie politicko-militantního hnutí Hizballáh**

Miroslav Plundrich

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, květen 2020

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce PhDr. Martině Ponižilové, Ph.D. za ochotu, trpělivost, zpětnou vazbu, a především za podporu v mém úsilí.

Rovněž nesmím opominout poděkovat své rodině za jejich podporu při psaní této práce.

Obsah

Úvod	1
TEORETICKÁ ČÁST	
1 Vymezení a vývoj pojmu paradiplomacie	6
1.1 Definice paradiplomacie.....	13
1.2 Motivy a aktivity paradiplomacie.....	15
EMPIRICKÁ ČÁST	
2 Vznik, vývoj a vnitřní struktura Hizballáhu	27
3 Paradiplomatické aktivity Hizballáhu	33
3.1 Paradiplomatické aktivity Hizballáhu v období 1982–1992.....	33
3.2 Paradiplomatické aktivity Hizballáhu v období 1992–2000.....	35
3.3 Paradiplomatické aktivity Hizballáhu v období 2000–2011.....	38
3.4 Paradiplomatické aktivity Hizballáhu v období 2011–2019.....	46
Závěr	58
Seznam zdrojů	65
Resumé	79
Přílohy	81

Úvod

Sedmdesátá léta minulého století neodmyslitelně představovala v mezinárodních vztazích jedno ze zásadních milníkových období. Došlo v něm totiž k několika podstatným událostem (příkladem mohou být všemi známé ropné šoky), které postupně poukázaly na změny v mezinárodním systému a dokonce vedly až k samotné redefinici světa, o níž pojednávala například dvojice autorů Robert Keohane s Josephem Nye. Ti ve své teorii interdependence uvedli, že tzv. státocentrický svět byl nahrazen multicentrickým (viz Keohane – Nye 2011: 20). To v praxi jednoduše znamená, že státy již nejsou nadále jedinými autonomními hráči v mezinárodním systému, neboť se vedle nich objevují další „nové“ jednotky. Příkladem mohou být právě substátní jednotky a nestátní aktéři¹. Ti sice v mezinárodním systému existovaly již dříve, ale až právě v 70. letech výrazně nabyli moci a vlivu na úkor států. Důvodů a příčin, které umožnily tyto změny, jakož i rozšíření počtu nových aktérů, bychom našli mnoho (ropné šoky, pád brettonwoodského systému, rozšíření volného trhu, nárůst transnacionálních režimů atd.). Důležité je však si uvědomit, že se jednalo o změny jak na úrovni států, tak mezinárodního systému, které přinesly nový politický a ekonomický vývoj (či rozvoj) napříč některými vnitrostátními regiony (Keating 2013: 1–3).

Postupem času, a to konkrétně v osmdesátých letech, si někteří akademici začali všimnout většího nárůstu a přítomnosti mezinárodních aktivit rozvíjejících se vnitrostátních regionů, přičemž se následně snažili tyto jejich činnosti ukotvit do svých nových definic a teorií o diplomacii. Někteří takováto jednání regionálních vlád (příkladem může být prosazování vlastních zájmů, navazování kontaktů anebo uzavírání smluv v zahraničí, jak tomu dělala zastupitelstva Quebecu v Kanadě, španělských regionů Baskicka a Katalánska anebo brazilského města Sao Paula) začali nazývat jako „substátní diplomacii“ či „vícevrstvou diplomacii“ (Jackson 2017: 3, Kamiński 2018: 14–16). Avšak s tím nejvýznamnějším ukotvením a dodnes nejvýznačnějším přijímaným názvoslovím přišel až Ivo

¹ Robert Keohane a Joseph Nye (1973) se například ve své knize *Transnational Relations and World Politics* zabývají rolí multinárodních korporací.

Ducháček. Ten zahraniční aktivity substátních jednotek označil za tzv. paradiplomacii (viz Duchacek 1984: 5). A právě tato nová forma diplomacie se od ukončení studené války do dnešní podoby mezinárodního systému stává více a více aktuální. Navíc rozrůstající se fenomén globalizace tento rozmach dokonce umocňuje. Globalizace a nárůst transnacionálních režimů (konkrétně regionálních obchodních oblastí) ještě více posílily odlišnosti mezi domácí a zahraniční scénou. Krom toho došlo i k transformaci vztahu mezi státem a substátními vládami. Pokud vezmeme v potaz, že globalizace disponuje vlastní ekonomickou, kulturní a politickou dimenzí, tak dospějeme k tvrzení, že například volný pohyb kapitálu a nárůst moci zmíněných nestátních aktérů (v tomto případě multinárodních korporací) a vnitrostátních regionů „rozložil“ schopnost států řídit své národní ekonomiky (Keating 2013: 1–3). Tím se opět dostáváme k tvrzení, že si mezinárodní systém prošel značnou transformací, kdy strukturální moc je produkována jak státy, tak substátními jednotkami, ale dokonce i nestátními aktéry. Vliv nestátních aktérů má dnes daleko větší dopad na sociální a ekonomickou oblast systému než kdy dřív².

Dnes je paradiplomacie především spojována s lokálními či regionálními vládami³, ale méně již s nestátními politickými a militantními hnutími. Avšak nestátní aktéři jsou dle mého názoru dnes neodmyslitelnou součástí mezinárodní politiky. V mnoha případech se z nich dokonce stali až konkurenceschopní hráči vůči státním aktérům na mezinárodní scéně, neboť někteří dokáží navázat (nejen) zahraničněpolitické vztahy s jinými aktéry (jinými nestátními skupinami, státy, nevládními organizacemi, privátními společnostmi anebo právě s regionálními vládami). Prostřednictvím těchto vztahů (alianční smlouvy, ekonomické kooperace, ilegální obchod, výměna informací, výcvik jednotek apod.) jsou schopni mnohem efektivněji prosazovat své ekonomické, politické, ideologické či náboženské cíle jak na domácí scéně (ve státě, ve kterém operují), tak na regionální a dokonce i světové úrovni. Příkladem mohou být nestátní militantní skupiny

² O takovémto dopadu hovoří ve svém díle například ekonomická liberálka Susan Strangeová (1996: 41–46, 90), která dominantní roli dává transnacionálním organizacím, respektive korporacím.

³ Příkladem můžou být aktivity španělského regionu Baskicka či kanadské provincie Quebec.

anebo teroristické skupiny typu Boko Haram, Hizballáh či tzv. Islámský stát. Jak vůdcové tzv. Islámského státu, tak i Boko Haram byli schopni skrze své spojence ze zahraničí získat finanční, materiální či lidské zdroje k boji proti oficiálním vládám států. V obou případech došlo dokonce i k vyhlášení nezávislosti území, které ovládali (aniž by bylo uznáno mezinárodním společenstvím), čímž přímo konkurovali suverénním státům.

V mé práci se v rámci paradiplomacie nestátních aktérů konkrétně zaměřím na libanonské politické a militantní nestátní hnutí Hizballáh. Hizballáh, nebo chceme-li v překladu „Strana Boha“, vznikl jako šíitská fundamentalistická organizace již v průběhu libanonské patnáctileté občanské války (1975–1990) v návaznosti na izraelskou invazi v roce 1982 a následnou (částečnou) okupaci libanonského území ze strany Izraele (Masters – Laub 2014). K samotnému založení skupiny silně napomohla íránská vláda, která skupině mimo jiné asistuje v podobě finanční podpory a vyzbrojováním anebo například tréninkem milic Hizballáhu od svých íránských expertů. Vývoj tohoto militantního uskupení nabral nových rozměrů začátkem devadesátých let dvacátého století, neboť se rozrostlo o politické křídlo a oficiálně se začlenilo do vnitrostátní libanonské politické soutěže. V roce 1992 získala strana osm křesel v parlamentu a posléze od roku 2005 můžeme vidět její přítomnost i v kabinetě (Robinson 2020). Nyní s odstupem času můžeme říci, že od té doby, co došlo k rozšíření struktury Hizballáhu, započala tato organizace markantně získávat na podpoře od libanonské šíitské komunity. Děje se tomu tak, protože skupina zastává šíitské zájmy či například těmto komunitám distribuuje veřejné statky v oblastech, v kterých libanonská vláda selhala. Z politického hlediska Hizballáh začal pomalu získávat svůj vliv tím, že se zasadil o spolupráci s jinými sektami. Například došlo v roce 2006 k podepsání tzv. memoranda o porozumění se Svobodným vlasteneckým hnutím a Stranou křesťanské většiny (SKV). Dále rokem 2009 se Hizballáh skrze svůj pozměněný manifest snažil ještě více zdůraznit svůj zájem o libanonskou stabilitu, čímž si chtěl získat další příznivce. K největšímu politickému rozmachu skupiny však došlo poměrně nedávno. Díky posledním parlamentním volbám v roce 2018 si totiž Hizballáh zajistil ještě vyšší podporu i od nešíitských pospolitostí, mezi

kteřé patří i křesťané a sunité. Ve volbách sice skupina získala značný počet míst, ale především se její spojenec SKV stal nejsilnější libanonskou křesťanskou stranou a dalších šest spřizněných sunitských zástupců rovněž získalo parlamentní křesla (Kranz 2019, Masters – Laub 2014). Z výše uvedeného lze tvrdit, že nastíněná politická participace Hizballáhu mu jenom přidává na významu. Pakliže se totiž členové uskupení nacházejí v libanonské vládě, tak mají jednoznačně silný vliv na utváření domácí politiky, a dále právě i té zahraniční.

Jak je tedy z výše uvedeného patrné, tak Hizballáh představuje militantní uskupení, extenzivní bezpečnostní aparát, politickou organizaci a rovněž jsou známy aktivity, kdy zastává funkci zprostředkovatele veřejných služeb v Libanonu. Dále je však důležité zmínit, proč Hizballáh představuje vhodný příklad „nestátního“ aktéra vykonávajícího zahraniční aktivity. Mezi takové jeho mimostátní činnosti samozřejmě spadají například i všemi známé teroristické útoky, avšak pro mou práci budou klíčové takové zahraniční aktivity, které můžeme chápat jako součást paradiplomacie. Náznaky takovýchto činností se váží již k samotnému vzniku této skupiny, neboť jak jsem už výše nastínil, tak dle dostupných informací vznik hnutí mimo jiné iniciovala íránská vláda. Právě tyto vazby představitelů Hizballáhu na Írán trvají dodnes. Dále jsou zaznamenány případy kooperace Hizballáhu například se syrskou vládou anebo s Hamásem. V uplynulých letech se dokonce hovořilo a stále se hovoří o spolupráci Hizballáhu s Venezuelou a drogovými kartely v Latinské Americe, která se podle všeho do současných dnů stále prohlubuje (Masters – Laub 2014, Neumann 2011).

V mé diplomové práci si kladu za cíl zkoumat paradiplomacii politicko-militantního hnutí Hizballáh, a to od jeho samotného vzniku v roce 1982 do roku 2019. Zvolil jsem si uvedené výzkumné období, neboť je potřeba zkoumat aktivity Hizballáhu již od začátku působení skupiny (jak je naznačeno výše). Naskytne se mi díky tomu možnost zjistit, ve které době, ve které fázi vývoje a v jakém kontextu začal Hizballáh vykonávat zahraničněpolitické aktivity spadající do oblasti paradiplomacie.

Má diplomová práce je koncipována jako jednopřípadová studie paradiplomacie nestátních aktérů, v jejímž rámci budu analyzovat případ politicko-militantního hnutí Hizballáh. Nejprve se v kapitole 1 s názvem *Vymezení a vývoj pojmu paradiplomacie* zaměřím na historický kontext samotného termínu *paradiplomacie* a poukážu na to, jakým způsobem a kteří autoři s ním operovali. To mi pomůže pro lepší pochopení a uchopení toho, co paradiplomacie představuje. Následně v podkapitole 1.1 *Definice paradiplomacie* představím některé definice paradiplomacie z pera jiných autorů a zároveň představím vlastní definici paradiplomacie upravenou pro potřebu této práce, tj. pro zkoumání paradiplomatických aktivit nestátních aktérů. V druhé podkapitole teoretické části práce, která má název *Motivy a aktivity paradiplomacie*, popíši motivy, které vedou k zahájení paradiplomatických aktivit substátních aktérů a zároveň dojde k vytvoření klasifikace paradiplomatických aktivit nestátních aktérů.

V empirické části práce se budu nejdříve v druhé kapitole s názvem *Vznik, vývoj a vnitřní struktura Hizballáhu* zabývat analýzou toho, za jakých okolností skupina vznikla, jakým způsobem se vyvíjela na libanonské scéně a jak je samotná skupina hierarchicky uspořádána. To mi celkově vytvoří lepší povědomí o kapacitách a motivacích Hizballáhu, což mi pomůže při zkoumání paradiplomatických aktivit v následující kapitole. Ve třetí kapitole s názvem *Paradiplomatické aktivity Hizballáhu* budu analyzovat jednotlivé paradiplomatické činnosti Hizballáhu v rámci čtyř vymezených zkoumaných období (viz podkapitoly 3.1–3.4). Na základě této analýzy budu schopen zodpovědět otázku, v jaké fázi vývoje hnutí a v jakém kontextu začal Hizballáh vykonávat aktivity spadající do paradiplomacie. Dále budu zkoumat, jak se jeho činnost v této oblasti během výzkumných období proměňovala, zdali byl schopen dosáhnout svých „zahraničněpolitických“ zájmů, jaké nástroje k tomu používal a nakonec jaké vztahy a s jakými aktéry navazoval. V závěru práce shrnu poznatky mého výzkumu.

1 Vymezení a vývoj pojmu paradiplomacie

Schopnost konstruovat diplomatické vztahy se považovala za jeden z primárních atributů státní suverenity. Avšak definovat samotnou diplomacii začalo být od druhé poloviny dvacátého století mnohem těžší otázkou vzhledem k narůstajícímu počtu odlišných aktérů a jejich aktivit v mezinárodním prostředí (Jackson 2017: 1–2, Cornago 1999: 40). Navíc rozrůstající se fenomény globalizace⁴ a regionalizace se razantně začaly podepisovat na změnách v globální politice, ekonomice anebo v jednotlivých kulturách. Na základě těchto změn se mezi teoretiky o mezinárodních vztazích rozhostily diskuze o jejich dopadu na systém a dále pak se započali zabývat otázkou zahraničních aktivit nestátních aktérů a regionů⁵. Načež v sedmdesátých letech došlo k pomyslnému vyvrcholení debat díky dílu *Transnational Relations and World Politics* od autorů Roberta Keohaneho a Josepha Nye (1973), v kterém tyto dva teoretici upozornili na vliv a vztahy transnacionálních nestátních aktérů (například multinárodní korporace). Tímto činem oficiálně přiznali váhu jiným aktérům než suverénním státům a otevřeli tím další prostor a dveře k diskuzím o nových hráčích na mezinárodní scéně. Krom toho došlo v těchto letech v návaznosti na měnící se politické prostředí k „rozdělení“ politiky na tzv. vysokou a nízkou politiku (*high a low politics*)⁶ (Kamiński 2018: 17). Je však důležité poznamenat, že samotné základní pojetí státní diplomacie nebylo razantně narušeno. I dodnes je diplomacie dominantně prováděna státy. Zásadní rozdíl ale můžeme nalézt u aktivit spadajících do uvedené *low politics*. Například substátní vlády totiž začaly být v této oblasti od uvedených sedmdesátých let více aktivnější. Zejména pak v odvětvích jako jsou obchod, investice, věda a technika, kultura či vzdělávání.

⁴ V tomto díle je globalizace především chápána jako jev, při kterém dochází ke defragmentaci státních celků. Jinak řečeno, že tradiční území a hranice států ztrácí na významu, neboť díky nárůstu nadnárodních sítí a nových forem sociálních organizací dochází k jejich překonávání. Tím pádem nestátní aktéři získávají větší vliv na mezinárodní úrovni.

⁵ Liberálové nestátním aktérům přikládají význam, neboť například necentrální vlády vnímají jako autonomní hráče v mezinárodním systému.

⁶ Vysoká politika (*high politics*) představuje taková jednání, která jsou nezbytná pro přežití státu. Zahrnuje to jak vojenské otázky, tak i národní bezpečnost a dále pak mezistátní diplomacii. Naproti tomu nízká politika (*low politics*) se dotýká ekonomických a sociálních zájmů a dále pak především domácích záležitostí.

S ohledem času dnes můžeme říci, že hráči tohoto typu započali projektovat své specifické zájmy podle tzv. duální logiky. To znamená, že na jedné straně u nich začalo docházet k procesu „zevnitř ven“, při kterém místní samosprávy usilují o prosazení svých lokálních zájmů a rovněž se snaží snížit rizika mezinárodních hrozeb. Na druhé straně se pak jedná i o proces „zvnějšku dovnitř“. V tomto ohledu započaly substátní vlády (chápejme regiony) být středem zájmu jiných aktérů z mezinárodního prostředí. Tím pádem na ně začaly doléhat tlaky například jak ze strany zahraničních vlád autonomních států, tak i nestátních aktérů. Celkově totiž v sedmdesátých letech došlo k celosvětovému uvědomění, že pokud budeme chtít dosáhnout nějakých svých cílů mezinárodně, tak nám již nadále nestačí pouhý vliv na centrální úrovni. Tato situace dokonce přinesla nové otázky o potenciální oblasti konfliktu mezi centrálními vládami a substátními jednotkami v rámci diplomatických kompetencí. Díky tomu se rozmohl i vyšší zájem výzkumníků o zkoumání aktérů spadajících do oblasti *low politics* (Neves 2010: 20).

Postupem času tento koncept *low politics* pro popis zahraničních aktivit substátních jednotek přestal pro některé autory být zcela dostatečný⁷. Proto v sedmdesátých letech můžeme zároveň datovat prvopočátky studií „paradiplomacie“. Tento zájem o substátní zahraniční aktivity byl umocněn v kontextu tzv. velké transnacionální revoluce v mezinárodních vztazích za doprovodu a vlivu dvou událostí – „tiché revoluce“⁸ a „nového federalismu“⁹. Tyto události byly zejména významné tím, že se týkaly změn na domácí politické scéně v Kanadě a dále pak ve Spojených státech amerických (USA). A právě v návaznosti na tyto transformace začaly postupně vznikat případové studie o

⁷ Příkladem může být právě Ivo Ducháček, který ve své práci o *low politics* hovoří jako o ne zcela praktickém termínu, neboť je velmi všeobecný (1984: 6).

⁸ Tichá revoluce je označení pro změny v kanadském Quebecu na přelomu 60. a 70. let dvacátého století. Během nové quebecké liberální vlády pod vedením Jeana Lesageho došlo k revolučnímu vývoji této provincie. Tato frankofonní provincie totiž začala trvat na svém plném právu uzavírat mezinárodní dohody v oblastech výlučné provinční jurisdikci (jako je například vzdělávání), načež se aktivně začala angažovat v zahraničí (Kuznetsov 2015: 35–36).

⁹ Nový federalismus představoval novou národní politiku USA, vytvořenou administrativou prezidenta Richarda Nixona na počátku 70. let. Hlavní myšlenkou bylo přeskupit vládní funkce mezi centrální a federativní autority. Jednalo se tedy o decentralizaci moci (tamtéž: 36).

zapojení kanadských provincií či jednotlivých států USA v mezinárodních záležitostech¹⁰ (Kuznetsov 2015: 43).

Avšak až v osmdesátých letech přichází onen pravý rozmach a zájem o paradiplomacické aktivity. V těchto prvopočátcích se stále jednalo především o zkoumání aktivit federálních států západního typu – zejména Kanady a USA (Schiavon 2019: 5–6), avšak postupem času se studie začaly zaobírat i evropskými a latinskoamerickými regionálními autoritami. Mezi první a nejvýznamnější autory, kteří se snažili uchopit tento fenomén mezinárodních aktivit jiných hráčů než samotných suverénních států, patřil úvodem zmíněný Ivo Ducháček (1984) s jeho dílem *The International Dimension of Subnational Self-Government*. On a dále pak podle Kuznetsova (2015: 43) to byli například autoři jakožto Hans Michelmann, John Kincaid či Panayotis Soldatos. Tito uvedení výzkumníci se snažili konceptualizovat fenomén paradiplomacických aktivit, přičemž se dokonce zasloužili o „zformování“ paradiplomacických studií jako samostatného odvětví výzkumu v současné politické vědě (tamtéž: 43).

Zatímco v sedmdesátých letech se jednalo o ojedinělé případové studie na téma substátních aktivit, tak právě v osmdesátých letech skrze zmíněné autory můžeme vidět pravý vývoj neologismu „paradiplomacie“. Je dobré však zmínit, že tento termín nebyl z počátku zcela užívaný. Autoři k výzkumu a popisu (i dodnes) využívali různé obdobné termíny. Příkladem mohou být pojmy jako substátní, konstituentní, vícestupňová, katalytická, regionální, lokální či federální diplomacie (Aguirre 1999: 185–187, Kuznetsov 2015: 25). Dokonce ani samotný „otec“ pojmu paradiplomacie Ivo Ducháček tento neologismus nevyužíval od samotného počátku své práce. V jeho brzkých textech nalezneme užívání termínu „mikrodiplomacie“, přičemž zahraniční aktivity substátních jednotek spadajících do tohoto konceptu rozdělil do dvou hlavních odvětví¹¹. První z nich nazval jako

¹⁰ Příkladem může být dílo „*The role of Provinces in International Affairs*“ od Ronalda Atkeye (1971).

¹¹ V jeho dalších textech bychom našli další dvě rozdělení. Konkrétně transhraniční regionální mikrodiplomacii a protodiplomacii (Ducháček 1986: 240).

„transhraniční regionalismus“¹² a druhé pak jako „globální mikrodiplomacii“¹³ (Ducháček 1984: 5, 8–9). Dle mého osobního názoru toto jeho rozdělení vzniklo na základě geografického spektra a historických zkušeností jednotlivých regionů. Dle Ducháčkovy popisu je transhraniční regionalismus v mých očích *de facto* mikrodiplomacie přilehlých, či přímo sousedících regionálních teritorií, mezi kterými již dlouhodobě interakce probíhaly. Ve své práci pak Ducháček hlavně udává příklady z pohraničí USA (interakce dílčích federálních států USA s Kanadskými provinciemi a druhým směrem s mexickými státy). Naproti tomu globální mikrodiplomacie, jak už samotný název napovídá, pojednává o aktivitách, které jdou dál za hranice státu, dál do jiného regionu, aniž by substátní jednotky spolu nutně musely sousedit. Ve své práci tím narážel na aktivity federálních států Západu. Uvedl příklady jako kanadskou Albertu, která ustanovila speciální vztahy se substátními teritoriálními komunitami v Japonsku, Číně anebo Jižní Koreji. Dále pak Quebec, který zřídil v té době až 22 úřadů představujících spíše jakési proto-ambasády, neboť kombinovaly quebecké obchodní potřeby s potenciálním politickým zájmem secese strany *Parti Québécois*. Další exempláře pro jeho dílo tvořila jednání necentrálních vlád (vlády jednotlivých federálních států, místní zastupitelstva atd.) z USA, Německa anebo Švýcarska (tamtéž: 6).

Nicméně jeden z prvních výskytů termínu paradiplomacie (a jeho užití) nalezneme u Ducháčka (1986: 240) až v jeho díle nazvaném *The Territorial Dimension of Politics: Within, Among, and Across*. Tímto dílem u něho můžeme zachytit posun v terminologii, neboť právě započal zmíněnou globální mikrodiplomacii ztotožňovat s „novým“ pojmem – paradiplomacie. Dle Aquirre (1999: 190) se Ducháček nechal v této terminologii silně ovlivnit Soldatem, pakliže v jeho pozdějších textech definitivně vyhrálo užití tohoto neologismu. Kategorie transhraničního regionalismu a globální mikrodiplomacie byly

¹² Za transhraniční regionalismus Ducháček (1984: 10) uvedl například pravidelná setkávání guvernérů amerických států s jejich protějšky z Kanady a Mexika. Takováto setkávání mají za cíl dosáhnout nových dohod v oblasti energetiky, ekologie, kulturní výměny, investic a obchodu.

¹³ Globální mikrodiplomacie pojednává o takových aktivitách, které jdou dál do světa (do jiného regionu). Příkladem mohou být obchodní mise amerického státu Kentucky do jižní Afriky. Jiným vhodným příkladem mohou být speciálně vytvořené vztahy se zahraničními komunitami, které bychom našli u americké Alabamy a japonské provincie Hokkaido (Ducháček 1984: 14).

nahrazeny za transhraniční regionální paradiplomacii, transregionální (či makroregionální) a paradiplomatické kontakty a globální paradiplomacii. Ve svém pozdějším díle Ducháček (1990: 32) sám uvedl, že „...raději jsem přijal lepší termín ‚paradiplomacie‘ od profesora Soldata...“, načež ihned doplnil, že „para“ vyjadřuje přesně o čem to celé je: *paralelní k, často koordinováno s, doplňující o a občas v konfliktu s centrální ‚makrodiplomacií‘*“. Od konce osmdesátých a počátkem devadesátých let můžeme tedy zaznamenat onen pravý rozkvět užití termínu paradiplomacie.

V devadesátých letech posléze vidíme opětovný posun v mezinárodním systému. Došlo totiž k razantním změnám v mezinárodním uspořádání světa díky pádu železné opony a rozpadu Sovětského svazu. Těmito událostmi se značně rozšířil počet jednotek působících v systému. Vedle nových státních celků se rozrostla čísla i na poli substátních jednotek v mnoha částech světa, zejména tedy v Evropě a dále pak v nově vzniklých postkomunistických státech (například Rusku). Vzhledem k narůstajícím aktivitám substátních vlád Baskicka, Katalánska, Flander, Valonska anebo Tatarstánu došlo k rozšíření studií paradiplomacie ze severoamerického prostředí do evropského a dále pak i do ruského (Kuznetsov 2015: 43–44, Jackson 2017: 4). Postupně se fenomén paradiplomacie rozrůstal tak razantně, že se rozšířily výzkumné oblasti o zahraniční aktivity jiných jednotek než regionů. Započala se totiž zkoumat paradiplomatická jednání u měst. Příkladem mohou být světové metropole jako Londýn, Tokyo, New York či Šanghaj. Tímto rozšířením výzkumné oblasti zaznamenáváme další rozmach fenoménu paradiplomacie napříč globálním světem (Paquin 2017: 190).

S nástupem nového tisíciletí přišla opět nová proměna mezinárodního systému, která rovněž představovala změnu i pro studia paradiplomacie. Pomyslným milníkem těchto systémových změn se totiž staly teroristické útoky z 11. září 2001. Tímto aktem se totiž otevřel prostor k diskuzím o roli a vlivu teroristických sítí a dále pak například transnacionálních organizovaných kriminálních skupin. Jinými slovy byla těmto aktérům přiznána role na

mezinárodní scéně. Čímž nám nastává otázka, zdali jsou aktéři typu politicko-militantních hnutí, teroristických organizací a organizovaných kriminálních skupin schopni distribuovat a disponovat aktivitami, které spadají do konceptu paradiplomacie¹⁴? Známe již takové příklady. Nestátní skupiny typu politicko-militantních hnutí totiž mohou mít různé konexe na jiné nestátní aktéry, či na substátní jednotky anebo dokonce oficiální vlády států. Se všemi mohou uzavírat různé dohody za účelem (například) ekonomických a politických zisků. Dokonce existují případy, kdy hnutí disponují i vlastním skupinovým hierarchickým uspořádáním, které je rámcově totožné s rozvržením států. Boko Haram v Nigérii bylo schopné na několik měsíců kontrolovat značnou teritoriální oblast a disponovat svým „politickým“ aparátem (více viz Bauer 2016: 98, 120). Obdobně na tom byl například tzv. Islámský stát. Dále pak vhodným příkladem jsou známé konexe Hizballáhu na íránskou vládu.

Jak je tedy patrné z výše uvedeného textu, tak dnešní moderní státy jsou obklopeny mnoha dalšími aktéry (multinárodními korporacemi, nevládními organizacemi, lobbystickými skupinami, teroristickými buňkami či drogovými kartely). Na základě tohoto faktu a výše uvedeného vývoje událostí se však zdá být i přirozené a logické, že státy ztrácejí svoji tradiční autoritu a suverenitu. Dokonce začínají být v některých oblastech (obchod, investice) nahrazovány právě substátními aktéry (například regionálními vládami anebo městy) (Keating 2013: 6, Kuznetsov 2015: 44–45). V některých případech jdou tyto paradiplomatické aktivity v kontrastu s formální diplomacií, neboť dochází k procesu, kdy je konstituentním jednotkám suverénních států umožněno vytvářet jejich vlastní diplomatické zapojení s jinými státy či jednotkami za účelem dosažení jejich zájmů. To je vskutku značný posun od vestfálského pojetí konceptu suverénního státu, v kterém pouze státy měly exkluzivní právo vytvářet diplomatické styky či vést války (Chatterji – Saha 2017: 375–376).

¹⁴ Krom těchto aktérů se v dnešní době můžeme dokonce setkat s akademiky, kteří svůj zrak zaměřují i na dopady a chování jedince v mezinárodním prostředí.

Avšak i přes vše výše uvedené je paradiplomacie poměrně stále novým jevem a aktivity do ní spadající jsou mnohdy postaveny na bázi tzv. pokus – omyl. Regionální vlády například *de facto* experimentují s jejich aktivitami, neboť je pro ně cílem zjistit co funguje, co je pro ně nákladově efektivní či naopak ztrátovou záležitostí (Keating 2013: 13). Tímto směrem se snaží dosáhnout zjištění, jaké činnosti pro ně bude výhodné vykonávat. Díky tomuto jednání bychom mohli jejich zahraniční aktivity zařadit do tří základních linií. První z nich představují ekonomické otázky, kdy substátní jednotky například hledají nové investice, nový trh pro jejich export a účastní se tím pádem celosvětové ekonomické soutěže. Druhou linii zastává kooperace v kulturních otázkách. Pod tím si můžeme představit taková jednání a činnosti, kdy se aktéři snaží prosadit v zahraničí svou kulturu. Třetí linie je tvořena politickými zájmy jednotlivých aktérů, přičemž se zde často odráží vlastní identita oněch hráčů. Tyto tři linie a jednotlivé aktivity substátních jednotek budou rozebrány dále v textu. Avšak již z tohoto strohého nastínění by mělo být patrné, že paradiplomacie může být multifunkčním konceptem. Substátní aktéři se totiž mohou profilovat v zahraničí s cílem získat pro sebe podporu v otázce hospodářského rozvoje, dále pak také přidat své osobní politické zájmy a kulturní identity do celosvětového systému (Lecours 2008: 2–4). Dle našeho názoru takováto jednání v podobném měřítku v dnešním systému produkují i nestátní aktéři typu Hizballáh.

Jak může být tedy celkově patrné, tak dnes v odborné literatuře panují o paradiplomacii mezi autory celkem tři hlavní „základní“ shody. Tou první z nich je fakt, že paradiplomacie představuje rozrůstající se fenomén, a to jak ve specifických aktivitách, tak i v geografickém rozptylu po světě. Za druhé, akademici používají nespočet konceptů, definic a metod k analýze aktivit spadajících do konceptu paradiplomacie, což nás posléze vede i ke třetí shodě, že neexistuje žádná teorie paradiplomacie. Právě proto nalezneme mnoho synonymních pojmů (viz výše) napříč akademickým prostředím, které odkazují právě stejně jako paradiplomacie na identické zahraniční aktivity substátních jednotek (Schiavon 2019: 5–6, Kuznetsov 2015: 25).

1.1 Definice paradiplomacie

Stejně tak jako se globalizace, regionalizace a další výše uvedené události (tichá revoluce, nový federalismus, konec studené války, rozpad SSSR a teroristické incidenty z 11. září 2001) napříč jednotlivými dekádami od 60. let 20. století do začátku 21. století podepisovaly na změnách mezinárodního systému, tak i paradiplomatická studia musela ony transformace reflektovat ve svém konceptu a definici paradiplomacie. Z prací Ivo Ducháčka a Panayotise Soldata, můžeme říci, že tito dva autoři v jejich dekádě paradiplomacii definovali jako externí kontakty, aktivity, vztahy a akce necentrálních vlád s jinými jednotkami, přičemž takováto jednání pro ně nepředstavovala součást oficiální zahraniční politiky státu (Ducháček 1990: 15–20, Soldatos 1990: 35–36. Přesto se jednalo o mezinárodní aktivity (sub)vládních jednotek (jednotlivé provincie Kanady, federativní státy USA či mexické státy), a proto je autoři definovali jako paradiplomatické. Jak jsem již výše v textu uvedl, tak předpona „para“ má za úkol reflektovat, že tyto aktivity jdou paralelně s tradiční diplomacií států. Někdy mohou být dokonce i v konfliktu s oficiální zahraniční politikou centrálních vlád (Ducháček 1990: 32, Schiavon 2019: 6–7).

V průběhu pozdních devadesátých let můžeme nalézt například v textech Cornaga (1999: 40) jeho uchopení paradiplomacie. Tento autor paradiplomacii vnímá jako zapojení necentrálních vlád do mezinárodních vztahů prostřednictvím navazování stálých anebo *ad hoc* kontaktů s veřejnými nebo soukromými subjekty ze zahraničí. Cílem této spolupráce má být podporovat socioekonomické nebo kulturní otázky stejně tak jako jiné zahraniční dimenze jejich jurisdikcí stanovených kompetencí. Menší změnu v pojetí paradiplomacie však nalezneme posléze dle Jacksona (2017: 13) u Wolffa, který říká, že se všeobecně jedná o mezinárodní aktivity a zahraniční politiku a kapacity substátních jednotek – měst, více však regionálních vlád. Změnou mám na mysli nově zmíněné aktéry, neboť explicitně zmiňuje vedle necentrálních vlád i další jednotky – města.

V soudobém tisíciletí se spousta autorů odkazuje na dílo *Theory and Practice of Paradiplomacy: Subnational governments in international affairs* od

Alexandera S. Kuznetsova (2015). Ten se totiž v tomto svém díle zasadil o celistvé zmapování vývoje a užití paradiplomacie. I on sám přichází se svou definicí paradiplomacie, v které uvádí, že je to forma politické komunikace k dosažení ekonomických, kulturních a politických nebo jakýchkoli jiných typů výhod, jejichž jádro spočívá v soběstačných akcích regionálních vlád se zahraničními vládními a nevládními aktéry (tamtéž: 30–31).

Jak u Cornaga, tak i Ducháčka se Soldatem můžeme vidět, že tito autoři v rámci jejich dekád vztahují paradiplomatické aktivity pouze k necentrálním vládám. U Wolffa například můžeme nalézt rozšíření a přiznání substátních zahraničních aktivit i městům, zatímco Kuznetsov stále hovoří „pouze“ o regionálních vládách. Dle mého názoru ani jedna z těchto vybraných definic není pro současný mezinárodní systém zcela vhodná. Jak jsem již výše naznačil, tak v dnešním uspořádání je celkově náročnější definovat samotnou diplomacii vzhledem k nárůstu velkého počtu nových aktérů a diplomacií tvořených nestátními aktéry. I proto se vyskytla samotná paradiplomatická studia, která mají představovat prostředek, jak správně popsat substátní zahraniční akty.

Vzhledem k nelehké konceptualizaci a rozmanitosti nových aktérů a vztahů v systému se přikláním k tvrzení, že se nacházíme v novém „post-diplomatickém“ světě. Výše zmínění autoři se orientují a přiznávají váhu především regionům a jejich vládám. Dále pak zkoumají jejich zahraniční aktivity a vztahují je opět k oficiálním zástupcům vybraných substátních jednotek. Avšak dle mého mínění opomíjejí váhu nestátních aktérů¹⁵. Různé politicko–militantní skupiny dokáží přeci rovněž navazovat kontakty, jednání a uzavírat smlouvy s jinými zahraničními jednotkami. Příkladem může být politicko–militantní skupina Boko Haram z Nigérie, která disponovala konexemi na Al–Káidu, bývalý tzv. Islámský stát anebo Aš-Šabáb. Mezi těmito skupinami posléze docházelo k finanční podpoře, dodávkám zbraní anebo k vzájemným výcvikům jejich bojovníků (Abubakar 2017: 25, Pérouse de Montclos 2014: 140–141). Dále pak ve své knize

¹⁵ V této práci vycházíme z jednoduché definice nestátních aktérů od expertů OSN, v které je uvedeno, že „*nestátní aktér může být jakýkoliv aktér na mezinárodní scéně, jiný než suverénní stát*“ (Bíró – Motoc 2005: 5).

přiznal takovou váhu nestátním aktérům Henry Kissinger (2016: 153), který uvedl, že šíitské skupiny Hizballáh a Hamás spolupracují s iránskou vládou s cílem podkopat vnitřní legitimity jejich společným oponentům na Blízkém východě. Mimo jiné můžeme nalézt informace o přítomnosti takových skupin i v latinské Americe. Dle Neumanna (2011) se například ve Venezuele nacházejí tréninkové základny Hizballáhu, Al-Káidy či Revolučních ozbrojených sil Kolumbie (FARC). Rovněž tyto skupiny navázaly v tomto regionu spolupráci s drogovými kartely typu Los Zetas.

Je vidět, že příkladů bychom našli mnoho. Z tohoto důvodu je nutné vytvořit novou definici, aplikovatelnou i na tyto nestátní aktéry. Pro své dílo si proto definuji paradiplomacii jakožto zahraniční aktivity, jednání, vztahy a kontakty vytvářené jak substátními jednotkami, tak i nestátními aktéry (politická a/nebo militantní hnutí, skupiny organizovaného zločinu apod.) za účelem dosažení jejich vlastních zájmů v podobě ekonomických, politických, kulturních a ideologických zisků či jiných výhod.

1.2 Motivy a aktivity paradiplomacie

Jak je z výše uvedeného textu patrné, tak paradiplomacie není zcela to samé jako konvenční diplomacie států, která se týká sledování definovaného státního zájmu na mezinárodní scéně. O paradiplomacii je možné říci, že je funkčně specifitější a cílenější. Někdy až oportunní a experimentální. Má mnoho podob a stala se globální praktikou. V různých regionech světa a v daném regionálním kontextu na sebe přejímá různá specifika. U substátních jednotek tím pádem nalezneme bezpochyby i funkční logiku jejich paradiplomatických činností. Strategie přijaté substátními jednotkami pro jejich vnější vztahy jsou formovány na základě jejich motivace a struktur (Keating 2013: 11). V této podkapitole se chci zabývat motivacemi a aktivitami paradiplomacie substátních jednotek a zjistit, zda níže sepsané typologie a rozdělení jsou aplikovatelné i pro nestátní aktéry, anebo zda je nutné vytvořit nové konceptualizace.

V základu bychom mohli najít u autorů zabývajících se substátními jednotkami celkem tři druhy motivací pro intervenování těchto aktérů do zahraničí. Dle například Keatinga (2013: 4–6), Kuznetsova (2015: 109–110), Chatterjiho a Sahy (2017: 379) první motivace představuje neodmyslitelně ekonomickou otázku. Aktéry převážně žene touha získat maximální výhody a zisky z celosvětového liberálního obchodního prostředí díky interakci s jinými zahraničními jednotkami. Jednoduše řečeno aktéři hledají například nové investice, trhy pro své produkty anebo technologie k modernizaci, čímž se tak snaží zapojit do globální ekonomické soutěže. Za druhou motivací bychom našli kulturu, ke které bychom mohli ještě přiřadit jazykový faktor. V tomto ohledu mají (především) substátní jednotky v úmyslu podpořit svou vlastní kulturu a jazyk či náboženské zvláštnosti. Aktéři posléze hledají takové zahraniční jednotky, které mají podobnou kulturní a jazykovou identitu, načež se s nimi snaží navázat nejrůznější spolupráce. Třetí motivace se nakonec nese v politickém duchu. Aktéři mají po této stránce různé důvody k zapojení se do mezinárodní arény. Například se může jednat o prosazení vlastní identity, přičemž může docházet k nacionalistickým, někdy až dokonce k secesionistickým tendencím, neboť substátní jednotky žene touha po jejich vlastním uznání, zisku vlastní státnosti anebo alespoň obdržení vyššího statutu autonomie a legitimizace.

V souvislosti s uvedenými motivy dále pak například argumentuje Cornago (2010: 15), že paradiplomacie v tomto kontextu je hnána především dvěma konkurenčními silami: a) mobilizací substátních vlád¹⁶ a b) pokusy z pozice států nastavit limity (zákonnými a politickými prostředky) substátním jednotkám a jejich úsilím o mezinárodní zapojení. Aby však mohlo docházet k takovýmto jednáním na mezinárodní úrovni z pozice substátních (v mém případě pak nestátních) jednotek, tak je důležité, aby disponovaly finančními prostředky, lidskými zdroji, institucionálními schopnostmi a úrovní domácí autonomie. Dále pak stupeň a dynamika vnější autonomie je určována dle Nevese (2010: 24)

¹⁶ Zde bych doplnil Cornaga o tvrzení Keatinga (2013: 10), v kterém explicitně zmiňuje, že paradiplomacie je také charakterizována vysokou mírou zapojení občanské společnosti a soukromého sektoru.

souhrou tří různých faktorů: 1) vlastní institucionální kapacitou a strategií jednat mezinárodně, 2) strukturou vztahů s ústřední vládou, jejími mechanismy a úrovní kontroly, 3) postojem a uznáním externích hráčů a jejich ochoty interagovat na mezinárodní scéně. Stručně řečeno, existují různé podmínky úspěchu, které se vzájemně ovlivňují a které zahrnují nejen institucionální podmínky související s úrovní decentralizace a ekonomických podmínek.

Jak je tedy zřejmé, tak v této práci budu vycházet z těchto tří základních motivů (ekonomický, kulturní, politický), prostřednictvím kterých aktéři expandují do zahraničí. Je však důležité brát v úvahu, že aktéři mohou současně sledovat několik cílů, přičemž jeden motiv může být dominantnější než ostatní. Rovněž je dobré si uvědomit, že se tyto tři motivy mohou překrývat v různých kombinacích. Uvedené motivy navíc zastávají tzv. ideál typy, což znamená, že žádný aktér nemá čistě ekonomickou, politickou či kulturní motivaci.

Od uvedených motivů se posléze odvíjejí i dílčí paradiplomatische aktivity, které substátní jednotky vykonávají. Aktivity mohou mít mnoho forem a podob. Může se jednat například o různé navazování kontaktů mezi regiony nebo městy s cílem dosáhnout hmatatelnější spolupráce, o dohody mezi partnerskými městy či sesterskými státy, o spolupráci uzavřenou mezi vládami na nižší úrovni, než je ta národní, o kooperaci v geograficky a politicky odlišných oblastech na podporu kulturních a obchodních vazeb, a tak dále (Kamiński 2017: 17). Kuznetsov (2015: 111–113) ve své knize tyto aktivity substátních jednotek rozčlenil do několika kategorií, a popsal jakými konkrétními způsoby aktéři překračují hranice:

- 1) *„Zřizování zvláštních regionálních ministerstev či úřadů, které odpovídají za mezinárodní záležitosti dané substátní jednotky“*. V tomto případě se substátní úřady snaží o vytvoření vlastního samostatného byrokratického aparátu, který by měl provádět substátní zahraniční politiku v mezinárodním prostředí. Pokud tedy dokážeme identifikovat takovýto druh (sub)vládního institutu ve zkoumaném regionu, tak musíme i vyjasnit aspekty jeho fungování. Například je zásadní, abychom definovali, zda takovýto institut má plnou kontrolu nad

regionálními vztahy anebo zda existují i jiné úřady disponující substátními pravomocemi (například ministerstvo kultury, dopravy, školství). Pokud takové úřady existují, tak je posléze nutné zjistit, jak s nimi regionální ministerstvo koordinuje své aktivity.

- 2) *„Otevření stálých poboček v zahraničí“*. U mnoha případů bývají takovéto pobočky označeny jako tzv. parakonzuláty, neboť často poskytují podporu a konzultace regionálním komunitám při rozvíjení nových zahraničních kontaktů v podnikání, kultuře a dalších oblastech. Aby došlo k správnému výzkumu této oblasti, tak je důležité provést zmapování geografického umístění dané pobočky, klíčových odpovědností, počtu zaměstnanců a rozpočtu. Pro komplexní pochopení této formy institucionalizace paradiplomacie je nezbytné sledovat dynamiku vytváření a uzavírání poboček v zahraničí a hodnotit, jak tyto regionální parakonzuláty koexistují s národními ambasádami a konzuláty centrálních vlád jejich zemí, které se nachází a operují ve stejném státě.
- 3) *„Oficiální návštěvy substátních politiků v zahraničních regionech a státech“*. V tomto ohledu se dají využít jak kvalitativní, tak kvantitativní metody ke zkoumání těchto aktivit. V praxi to znamená, že lze zkoumat, jak často zástupci vykonávají návštěvy v zahraničí (kvantitativní) a zároveň i jaká je úroveň pravomocí těchto vyslaných delegací (kvalitativní).
- 4) *„Účast a participace na různých mezinárodních akcích typu výstav, fór atd.“* Hodnocení tohoto bodu lze *de facto* provést obdobně jako u třetího bodu.
- 5) *„Vytváření a účast v globálních a transhraničních mnohostranných regionálních sítích a pracovních skupinách pro specifické problémy, jako je zemědělství, udržitelný rozvoj, energetika, doprava atd.“* Substátní vlády se aktivně podílejí na tvorbě čtených sítí, a proto by mělo být také cílem výzkumu vysvětlit důvody, proč se k těmto nově vzniklým entitám připojili či nepřidali další aktéři.

6) „*Účast regionálních orgánů na mezinárodních akcích pořádaných zahraničními subjekty v rámci oficiální delegace jejich ústřední vlády.*“

Podle autora je tento směr zapojení substátních jednotek kontroverzní díky dvěma možným dopadům jejich interakcí se zahraničními partnery. Na jedné straně totiž takovýto formát účasti v zahraničí znamená, že regionální vlády a jejich úřady mají možnost podílet se na celosvětových záležitostech, prostřednictvím čehož uplatňují svůj vliv a dopad na jiné národní politiky. Na druhé straně je ale tento specifický vstup substátních aktérů do zahraničí závislý na ústřední vládě v tom smyslu, zda je takto nastavena jurisdikce. Proto může i tento paradiplomatický kanál z jakéhokoliv důvodu (politického, ekonomického atp.) přestat existovat¹⁷.

Nyní nastává otázka, zda tyto motivy a aktivity (převážně) substátních jednotek jsou aplikovatelné i na nestátní aktéry typu politicko-militantních hnutí? Začněme první vyzozorovanou motivací u substátních jednotek – ekonomickou. Stejně tak jako ostatní hráči v mezinárodním systému se i politicko-militantní skupiny chtějí angažovat a zapojit do globální ekonomické soutěže, i když ne vždy se musí jednat o legální cestu. V kontextu takovýchto skupin jsou spíše zaznamenávány jejich ekonomické ilegální aktivity. Zatímco například u drogových kartelů, mafie a skupin transnacionálního organizovaného zločinu představují ekonomické zisky a aktivity primární motivaci, tak politicko-militantní hnutí převážně využívají takovéto aktivity k podpoře jejich politických zájmů (financování jejich politického boje). Příkladem může být tzv. Islámský stát, který se obohacoval prodejem ropy z vrtů, které měl ve svém držení (Nakhle 2015). Al-Káida pod vedením Bin Ladina získávala finance díky mezinárodnímu

¹⁷ Umožnění substátním jednotkám, se silnou etnickou nebo kulturní identitou, se participovat v paradiplomatických aktivitách skrz jejich autonomní reprezentaci může vést až k etnické mobilizaci a přelit se v konflikt. Tímto způsobem může dojít k oslabení státní jednoty (Chatterji – Saha 2017: 382). I přesto, že autoři toto jejich tvrzení ponechali bez konkrétnějšího příkladu, tak dle mého názoru se jejich argumentace dá vystihnout Baskickým regionem. Baskické etnikum nalezneme jak v dnešním Španělsku, tak i Francii, přičemž jsou velice známy separatistické tenze baskického regionu. Mobilizace tohoto etnika vrcholila dokonce založením skupiny zvané *Euskadi Ta Askatasuna* (ETA). ETA byla ozbrojená baskická nacionalistická a separatistická organizace, která svými teroristickými útoky usilovala o založení nezávislého území.

obchodu s heroinem a dále pak od svých „sponzorských“ dárců ze zemí jako Kuvajt anebo Saudská Arábie (Klebnikov 2001). Somálské hnutí Aš Šabáb se snaží profitovat například na nelegálním obchodu se slonovinou (Keatinge 2014: 21–22). Dle autorů Levyho a Yusufa (2019: 2) mohou takovéto skupiny jako Al-Káida anebo Aš Šabáb dokonce dosáhnout ekonomických zisků prostřednictvím bankovního systému dnešní mezinárodní finanční sítě. Tímto způsobem například získávají finanční prostředky od islámských charitativních organizací.

Jako druhou motivaci uvádí výše zmínění autoři Keating, Kuznetsov, Chatterji a Saha u substátních jednotek kulturu. Zde u nestátních aktérů (politicko-militantních hnutí) není kultura zcela na místě. Dle mého názoru je mnohem vhodnější hovořit, že u takovýchto skupin je motivací posílení, a ještě lépe řečeno „sdílení“ jejich náboženské identity a ideologie, které mnohdy jdou ruku v ruce s jejich politickou motivací (více dál v textu). Vlastními slovy toto mé tvrzení vystihl Henry Kissinger (2016: 19), který ve své knize uvedl, že *„na středním východě zase džihádisté na obou stranách schizmatu mezi sunnity a šíity rvou společenskou tkáň a rozblíjejí státy ve snaze naplnit vizi globální revoluce, založenou na fundamentalistické verzi jejich náboženství.“* Valná část politicko-militantních skupin se totiž odkazuje na svou víru, lépe řečeno, na svou náboženskou ideologii. V rámci tedy nastíněného islámského náboženství je pak známo ono rozdělení na sunnitské a šíitské vyznání. Právě s odkazem na tyto dva směry vzniklo nespočet politicko-militantních aktérů. Na bázi sunnitského vyznání je založena například Al-Káida, Hamás anebo Muslimské Bratrstvo. Naproti tomu pod šíitskou záštitou vznikl právě Hizballáh. Tento jejich ideologický základ může dát zmíněným jednotkám směr, jakým budou dále hledat své nové (možné) spojence podobného zaměření.

Třetí motivace je samozřejmě ta politická, která je zároveň u politicko-militantních hnutí (jak už samotný název napovídá) alfou a omegou. Stejně tak jako substátní jednotky, tak i tento typ nestátních aktérů prahne po svém uznání, zisku vlastního území, provozování své legitimní vlády, navazování kontaktů atd. Mnoho politicko-militantních hnutí se nachází a operuje ve státech, které nejsou

zcela stabilní a jejich oficiální vlády nejsou schopny po celé zemi disponovat svým autonomním politickým aparátem. Právě tohoto faktoru politicko-militantní hnutí využívají a snaží se v takových teritoriích samotné oficiální vlády státu nahradit a posléze profilovat a naplňovat své vlastní politické cíle. Některá hnutí jsou dokonce až extremisticky založená na jejich náboženské ideologii. Jejich politický boj je například veden v duchu *džihádu*, kdy tedy vedou boj proti západnímu pojetí světa a dále se pak snaží vytvořit nové politické celky založené na islámském právu *šaría*. Tímto způsobem si také počínal tzv. Islámský stát, který na jím zabraném území vytvořil chalífát (vlastní islámský stát). Obdobně si počínala skupina Boko Haram v Nigérii, která chtěla chalífát vytvořit na severovýchodě nigérijského území a dále pak v sousedním Kamerunu, Čadu a Nigeru (Abubakar 2017: 31). Zároveň u Boko Haram lze zpětně poukázat na zahraniční kontakty vytvořené na základě jeho náboženské a politické ideologie, neboť Boko Haram od přísáhl věrnost tzv. Islámskému státu a svůj vytvořený chalífát přejmenovalo na „Západní africkou provincii Islámského státu“ (Bauer 2016: 51; Pham 2016). Dalším vhodným příkladem je skupina Hamás. Tato skupina je dle mého názoru *de facto* založena na antisemitismu. Jejím politickým cílem je totiž osvobodit palestinské území, zároveň zničit Izrael a založit vlastní islámský stát, který se bude rozprostírat na území od řeky Jordánu ke Středozemnímu moři. Vidíme zde tedy politický boj založený na principu „my vs. oni“, tedy arabské etnikum naproti tomu židovskému, přičemž oba dva tábory posléze hledají své spojence a uzavírají nejrůznější dohody a smlouvy.

Jak tedy můžeme vidět, tak příkladů týkajících se politických motivů u těchto aktérů (politicko-militantní hnutí) bychom našli mnoho. V této souvislosti je dobré poznamenat, že lze aplikovat jeden z výše uvedených argumentů Cornaga (2010: 15) k paradiplomacii, který říká, že paradiplomacie je hnána mobilizací (v tomto případě) nestátních vlád. Dále rovněž platí pravidlo, že pokud chtějí tyto jednotky působit regionálně/celosvětově, tak musí disponovat jak finančním kapitálem, tak lidskými zdroji a mimo jiné také disponovat hierarchickým uspořádáním uvnitř skupiny. Toto pravidlo nepochybně určuje úspěch či selhání těchto skupin.

Stejně jako pro substátní jednotky, tak i pro ty nestátní platí pravidlo, že jejich paradiplomatické aktivity mohou mít mnoho různorodých forem. Obdobně jako substátní vlády se nestátní aktéři také budou snažit o navázání kontaktů s jinými hráči z mezinárodního prostředí (ať už se bude jednat o jiné nestátní aktéry, regionální vlády anebo oficiální vlády států) z nejrůznějších důvodů. Avšak na první pohled je zřejmé, že se nebude zcela jednat o „tradiční“ již zmapované paradiplomatické aktivity. Alespoň ne v takovém měřítku, v jakém je známe. Ve své práci budu vycházet z vlastní klasifikace překračování hranic nestátními aktéry¹⁸, při které jsem částečně vycházel z klasifikací paradiplomatických aktivit týkajících se substátních aktérů představených výše v práci:

- 1) *Zřizování tzv. buněk.* V tomto ohledu se nestátní aktéři snaží v jiných zemích zakládat své odnože, operační základny neboli buňky. Prostřednictvím takových aparátů by mělo docházet k šíření jejich zájmu v mezinárodním prostředí, ale především v lokálním území, v kterém se nacházejí. Pokud dokáží identifikovat takovýto druh „institutu“ ve zkoumaném regionu anebo konkrétním státu, tak musím i zároveň vyjasnit aspekty jeho fungování – zda jde čistě o operační základnu, tréninkové centrum anebo například pouze o verbovací buňku. Dále pak je na místě zjistit, zda takové odnože skupiny jsou na daném místě ilegálně, nebo jsou místní vládou tolerovány či dokonce spolupracují (případně jsou součástí státních institucí). Příkladem může být Organizace pro osvobození Palestiny, která svou hlavní operační základnu v roce 1971 přesunula do Libanonu (Masters – Laub 2014). Al-Káida v severní Africe a Sahelu disponuje svou odnoží v podobě tzv. Al-Káidy v islámském Maghrebu, dále pak Aš-Šabábem na arabském poloostrově anebo pak tzv. Al-Káidou na islámském subkontinentu, která operuje dominantně v Indii či Bangladéši (Joscelyn 2016). Naproti

¹⁸ Klasifikaci jsem vytvořil na základě vlastního studia aktivit různých nestátních aktérů (Boko Haram, Hamás, PLO, Fatáh, tzv. Islámský stát, Hizballáh, Al-Káida, Aš-Šabáb, Ansár Alláh, Talibán, Islámský Džihád a další), které souvisí s navazováním vztahů s různými hráči v mezinárodním prostředí.

tomu se například v roce 2014 stala džihádistická skupina z Egypta zvaná Ansar Beit al-Maqdis odnoží tzv. Islámského státu (Kirkpatrick 2014). Další odnož tzv. Islámského státu dnes kontroluje malou část libyjského území (Chikhi 2016).

- 2) *Návštěvy zástupců nestátní skupiny v zahraničních regionech a státech či u jiných nestátních jednotek.* Zde bude platit stejně tak jako u Kuznětsova pravidlo, že se dají využít jak kvalitativní, tak kvantitativní metody k výzkumu těchto aktů. Tedy vybádat (pokud jsou k dispozici nějaké informace a data), jak často konkrétní zástupci vykonávají návštěvy v zahraničí a o jaké vysoce postavené zástupce v hierarchickém měřítku nestátní skupiny se jedná. Příkladem může být nedávná delegace zástupců skupiny Hamás v Íránu (Staff 2019) anebo v Egyptě, kam dokonce zavítal i samotný vůdce skupiny Ismail Haniyeh (MEMO 2019). Jiným obdobným příkladem může být setkání delegace Muslimského bratrstva se zástupci Bílého domu v roce 2012 (Tau 2012) anebo tajný summit v roce 2014, během kterého se zástupci Muslimského bratrstva setkali se zástupci Íránských revolučních gard (Staff 2019a).
- 3) *Účast a participace anebo vytváření různých mezinárodních akcí jako jsou například mezinárodní konference, fóra, výstavy apod.* Pro hodnocení tohoto bodu lze *de facto* rovněž použít jak kvalitativní, tak kvantitativní metody výzkumu. Je důležité zjistit, kteří a jak významní zástupci se účastnili takovýchto typů akcí.
- 4) *Výměna vojenských technologií a výcvik jednotek.* Pro skupiny typu politicko-militantních hnutí je zásadní otázkou získání vojenských technologií a výcvik jejich jednotek, aby mohly lépe vést svůj politický boj a chránit své mnohdy nabyté državy. Z tohoto důvodu se tyto jednotky snaží poohlížet po spojencích a takových hráčích, kteří jim tyto výhody mohou poskytnout. Jednotky Boko Haram například získávaly výcvik v tréninkových táborech Al-Káidy anebo bývalého tzv. Islámského státu (Pérouse de Montclos 2014: 140–141). Hizballáh zase

v rámci tzv. syrské krize asistoval Asadovu režimu s výcvikem jeho milic a na oplátku získal od Asada značný přísun nejrůznějších zbraní (Levitt 2013a). Dalším příkladem může být iránské počínání. Íránská vláda spolupracuje se skupinami jako Hamás, Tálibán či Islámský Džihád a podporuje je v jejich politickém boji prostřednictvím dodávky technologií a zbraní (Amer 2018, Kissinger 2016: 163). Vedle těchto skupin Írán také podporuje svými dodávkami zbraní a jiných vojenských technologií jemenské rebely, a to konkrétně Hútíjské milice (Saul – Hafezi – Georgy 2017).

- 5) *Podílení se na ilegálních ekonomických činnostech.* Politicko-militantní skupiny využívají černé stránky globálního ekonomického systému k vlastnímu zisku. Zapojují se tedy do transnacionálních ilegálních sítí anebo je i dokonce sami utvářejí. Cílem by tedy mělo být zjistit, proč a jak se tyto skupiny do těchto sítí zapojují, zda jim jde například čistě o financování jejich politických cílů a/nebo vojenských (násilných) aktivit anebo díky takové spolupráci si získávají vliv v jiném regionu a podobně. Příkladem může být již uvedené nelegální obchodování se slonovinou somálského hnutí Aš-Šabáb (Keatinge 2014: 21–22), podíl Al-Káidy na obchodu s heroinem (Klebnikov 2001) anebo nelegální prodej ropy tzv. Islámským státem (Nakhle 2015).
- 6) *Utváření a účast na finančních tocích a investicích mezi různorodými aktéry.* Politicko-militantní hnutí mohou sama získávat finance a investice od jiných hráčů z mezinárodního prostředí, s kterými spolupracují. Tato podpora od jiných jednotek jim posléze umožňuje financovat jejich cíle. Příkladem může být vzájemná finanční podpora mezi skupinami Boko Haram, Aš-Šabáb, Al-Káidou anebo bývalým tzv. Islámským státem (Abubakar 2017: 25). Právě Boko Haram mohlo díky získaným penězům financovat svůj boj proti (nejenom) nigérijské vládě, neboť si bylo schopno zajistit zbraně a poslat své bojovníky do tréninkových center v jiných zemích (Pérouse de Montclos 2014: 140–141). Írán například poskytuje finanční podporu (nejen) Talibánu

(Schogol 2019). Dalším příkladem může být dle Neumanna (2011) spolupráce Hizballáhu s íránskou vládou a jejich investiční počínání v Latinské Americe. Jejich investice například proudí do Venezuely na projekty spojené s ropou a zemním plynem.

7) *Participace při mírových jednáních a procesech.* Politicko-militantní hnutí mohou představovat a zastávat v určitých regionech/státech tak významného hráče, že jsou známy případy, kdy byla přizvána k vyjednávacímu stolu, (například) v návaznosti na probíhající vnitrostátní konflikt. Například v roce 2009 se objevila zpráva, kdy mělo dojít z pozice britské parlamentní ministryně Clare Shortové k jednání se zástupci skupiny Hamás. Tento čin měl být jakýmsi vyjednávacím gestem a pomoci v otázce palestinsko-izraelské krize, avšak spíše vyvolal velikou nevoli u představitelů Izraele (více viz The Guardian 2009). Pro mě je to však důkaz toho, že i tímto způsobem mohou probíhat z pozice politicko-militantních hnutí paradipломatické aktivity ovlivňující mezistátní a regionální dění. Podobným příkladem může být i sled událostí v reakci na nedávný návrh amerického prezidenta Trumpa nazvaný Dohoda století (*Deal of the Century*) (Bowen 2020). Tento návrh totiž dohnal k jednomu jednacímu stolu skupiny jako Fatáh, Hamás anebo Islámský Džihád a dále pak zástupce Palestiny (Arabnews 2020, Staff 2020, MEMO 2020). Obdobnou ukázkou vyjednávacích procesů můžeme zaznamenat mezi Ruskou federací, Talibánem a afghánskými představiteli z května roku 2019. Moskvě 28. května se konal slavnostní ceremoniál k 100. výročí založení diplomatických vztahů mezi Ruskem a Afghánistánem. Po ceremoniálu následovaly rozhovory mezi čtrnáctičlennou delegací Talibánu, vysokými afghánskými politiky a ruskými zástupci (RFE 2019).

Při svém mapování vztahů, výše uvedených motivů a aktivit nestátních aktérů (politicko-militantních hnutí) se budu držet trojhranného rozdělení (transhraniční paradipломacie, transregionální a paradipломatické kontakty,

globální paradiplomacie) od Ducháčka (1990: 15–27), které je pro moji práci dostatečné a dá se právě aplikovat i na tyto uvedené jednotky. Ve své práci tedy budu vycházet z konceptu, kdy nestátní aktér má v nějakém státě svou základnu. Takže pokud následně provádí ze státu A aktivitu s jiným aktérem z přilehlého regionu ve státě A¹⁹, budeme se pohybovat v rozhraní „transhraniční paradiplomacie“. Pokud však dochází ke kontaktům z území státu A s jiným státem B, tak již hovoříme o „transregionálních a paradiplomatických kontaktech“. V tomto ohledu se pole působnosti nestátních aktérů musí odehrávat v jednom transnacionálním regionu (například v rámci Blízkého východu). Poslední zahraniční oblastí je „globální paradiplomacie“. V rámci této mapované oblasti nestátní aktér ze státu A, který se nachází v jednom transnacionálním regionu (například v regionu jihovýchodní Asie), reaguje s jinými aktéry, kteří se nacházejí v jiném transnacionálním regionu (například v západní Africe).

¹⁹ Toto první Ducháčkově rozhraní je aplikovatelné pro federální státy, pakliže Ducháček vystavěl svou teorii a studie na federacích západního typu. Například tedy pokud budeme mít nestátního aktéra se základnou ve federálním státě Severní Dakota a bude operovat s jiným aktérem z jiného federálního státu – Floridy. Platí to tedy pro jednotky ze stejného státního celku.

2 Vznik, vývoj a vnitřní struktura Hizballáhu

Vznik Hizballáhu se datuje do poloviny osmdesátých let minulého století v návaznosti na okolnosti spojené s patnáctiletou libanonskou občanskou válkou (1975–1990), izraelskou invazí roku 1982 a následnou (částečnou) okupací libanonského území z pozice Izraele (Masters – Laub 2014). K založení této protiizraelské skupiny uvnitř Libanonu došlo tedy neoficiálně roku 1982 za asistence íránské vlády prostřednictvím speciální vojenské složky – tzv. Íránské revoluční gardy²⁰. Je důležité podotknout, že skupinu tyto íránské milice ovlivnily nejen ideologicky, ale také vojensko-politicky, pakliže strana přijala za svou doktrínu zvanou Velájat-e Faqíh²¹. Tato doktrína v praxi znamená oddanost íránskému nejvyššímu vůdci, díky čemuž bylo evidentní, jaký směr svého vývoje bude skupina zastávat (Salloukh 2014: 100).

Avšak úplné zformování Hizballáhu bylo *de facto* dovršeno až rokem 1985, kdy skupina vydala svůj oficiální manifest o své existenci. V tomto dokumentu si skupina stanovila několik dominantních cílů. Za prvé, skupina přislíbila vytvoření islámského státu na území Libanonu. Za druhé pak potvrdila svou věrnost a loajalitu islámské revoluci, respektive íránskému vůdci Chomejnímu a za třetí se mimo jiné, členové skupiny rozhodli následovat *džihád*²². Zároveň od tohoto roku skupina přijala svůj dnes všemi známý název Hizballáh, což v překladu znamená „Strana Boha“ (Masters – Laub 2014, Blanford 2017: 2).

²⁰ Írán vytvořil vzpouru uvnitř strany Amal – nacionalistické libanonské šíitské strany vytvořenou Imamem Musa al-Sadrem – rozdělil na novou frakci (známou jako *Islamic Amal*) která později představovala jádro Hizballáhu (Salloukh 2014).

²¹ Velájat-e Faqíh, v překladu Vláda znalců islámského práva, představuje koncept vládnutí vytvořený Ajatolláhem Chomejním v Íránu. Navíc přijetí této doktríny skupinou znamená, že jejich vedení, směr, mandát, rozhodování o vedení války a uzavírání míru (atd.) je vedeno rukou Vali al-Faqíh, nejvyšším vůdcem islámské revoluce.

²² *Džihád* se dělí na několik podskupin (k oběma se Hizballáh hlásí), přičemž jednou z nich je velký *džihád*. Ten hovoří o každodenním spirituálním boji prostřednictvím tělesné duše, s cílem překonat lidské zlovyky a pokušení za účelem dosažení božského poznání, duchovní harmonie a lásky. Druhou podskupinou je malý *džihád*. Ten posléze můžeme rozdělit na ofenzivní a defenzivní. Ofenzivní *džihád* ospravedlňuje skupinu provést invazi do jiných zemí, pakliže islám je vnímán jako jediné pravé vyznání. Defenzivní naopak zavazuje muslimy bránit jejich rodnou zemi před externí agresí. Tento defenzivní *džihád* použil Hizballáh ve své kampani „odporu“ proti izraelské okupaci během 80. a 90. let (Blanford 2017: 2).

O čtyři roky později můžeme zaznamenat dvě důležité a na sebe navazující události, které společně představovaly obrovský životní milník pro Hizballáh. V roce 1989 totiž došlo uvnitř organizace k nahrazení jejího vedení, tedy dogmatického generálního tajemníka Subhího al-Tufajlího pragmatickým Abbásem al-Musáwím (Salloukh 2014: 101). Nicméně v tomto roce byly Saúdskou Arábií a Sýrií zprostředkovány mírové procesy v návaznosti na dlouhotrvající libanonskou občanskou válku. Procesy postupně vedly k uzavření dohody z Taífu, která měla zmíněnou občanskou válku ukončit. Avšak v rámci této dohody mělo dojít i k plošnému odzbrojení zainteresovaných milic, skupin a hnutí (Masters – Laub 2014). V tomto momentu se však ukázal onen pragmatismus al-Musáwího, neboť pod jeho vedením Hizballáh vyjednal, že bude souhlasit se syrskou kontrolou poválečného Libanonu a na oplátku si bude moci ponechat jako jediná zainteresovaná strana svůj zbrojní arzenál (Salloukh 2014: 101). Tímto počinem skupina zůstala i nadále při síle a mohla tím pádem pokračovat získáváním svého vlivu a moci.

V roce 1992 dochází k dalšímu velkému zlomu ve vývoji Hizballáhu. Za prvé opět dochází ke změně ve vedení organizace, neboť Izrael zprostředkoval zabití spoluzakladatele a druhého vůdce skupiny Abbáse al-Musáwího. Jeho místo generálního tajemníka připadlo Hasanovi Nasralláhovi, který je jím dodnes, přičemž *modus operandi* Hizballáhu se drasticky změnil. O Nasralláhovi lze hovořit jako o charismatickém vůdci Weberova stylu. Loajalita a obdiv k jeho osobě se zdají být spíše založeny na osobním magnetismu a přesvědčení než na vlastním racionálním zájmu anebo tradičních politických aliancích. Nasralláhův populismus a projevy budí dojem, že mluví pravdu, což pomáhá Hizballáhu shromáždit obdivovatele napříč šíitskou komunitou, a dokonce i mimo ni (El-Husseini 2012: 75).

Za druhé se politicko-militantní hnutí rozšířilo o politické křídlo a rozhodlo se oficiálně vstoupit do libanonské vnitrostátní politiky, a to konkrétně parlamentními volbami v uvedeném roce 1992²³. Ve skutečnosti tím však

²³ V tomto roce v rámci voleb do parlamentu Hizballáh získal hned osm křesel (Robinson 2020).

Hizballáh prokázal svou vysokou úroveň politického pragmatismu v nové poválečné éře Libanonu. Hizballáh tímto počinem započal celou linii vytváření nových intuitivních, mezi-ideologických a mezikulturních aliancí s cílem zajistit si svůj podíl v parlamentu a být tak součástí vnitropolitického dění (Salloukh 2014: 101). Vidíme zde tedy v návaznosti na dohodu z Taífu značný posun ve vývoji skupiny. Hizballáh se přetransformoval z politicko-militantního hnutí i v demokratickou politickou stranu (neboť se zapojila do demokratického systému země), čímž dle vlastních slov skupina započala proces nazvaný libanonizace²⁴ (May 2019: 116). V rámci posílení své vlastní domácí politické legitimacy si Hizballáh na popud *šúry* (vedení skupiny) vytvořil strategii, díky které chtěl získat „srdce a mysl“ svých budoucích příznivců a voličů (dominantně libanonských šíitů). Jednoduše řečeno započal vytrvale rozvíjet svou „sociální tvář“. Skupina vytvořila svou vlastní sociální institucionální strukturu pro tyto libanonské šíity v oblastech jako Ba'albak-Hermel, údolí Bikáa anebo v jižním předměstí Bejrútu. Tato struktura spočívala v zajištění sociálních opatření, přičemž například zahrnovala zdravotní péči, vzdělávání, finanční pomoc, mimoškolní aktivity, přestavbu domů zničených během několikaleté války s Izraelem a zvláštní péči pro rodiny mučedníků strany. Dále pak sloužila také k šíření a upevňování ideologické hegemonie Hizballáhu mezi jeho stoupenci, protože kultivovala loajální „společnost odporu“ (Saloukh 2014: 101–102, DeVore 2012: 93–94).

Ve své vnitrostátní politické angažovanosti Hizballáh pokračoval i nadále. V následujících parlamentních volbách v roce 2000 získalo hnutí celkem dvanáct parlamentních křesel. Dále pak strana zaujala v roce 2005 nově i své místo v kabinetě (Robinson 2020). Svůj vnitrostátní vliv Hizballáh získával i tím, že začal spolupracovat i s jinými sektami. V roce 2006 například došlo k podepsání tzv. memoranda o porozumění se Svobodným vlasteneckým hnutím a Stranou křesťanské většiny (Kranz 2019). Roku 2009 strana na základě své integrace v národní politice vydala svůj druhý manifest, ve kterém se skupina prezentovala

²⁴ Termín libanonizace se používá v rámci Hizballáhu k popisu oficiálního odkrytí jeho poptávky po vytvoření islámského státu v Libanonu a dále k jeho přijetí domácí role v multisektářské libanonské politice.

více demokraticky než islamisticky. Hizballáh se tím snažil ještě více zdůraznit svůj zájem o libanonskou stabilitu, čímž si chtěl získat další příznivce (Robinson 2020).

S ohledem na vnitrostátní libanonské dění během uplynulých pár let můžeme u Hizballáhu zaznamenat největší politický rozmach. Skupina si totiž zajistila ještě vyšší podporu i od nešiiitských pospolitostí, mezi které patří i křesťané a sunité. Hizballáh začal pomalu získávat takovouto podporu tím, že se například zasadil o spolupráci s jinými sektami. Již v roce 2006 došlo k podepsání tzv. memoranda o porozumění se Svobodným vlasteneckým hnutím a Stranou křesťanské většiny. Tato situace se posléze odrazila a zužitkovala v posledních národních parlamentních volbách v roce 2018. Ty poskytly Hizballáhu třináct křesel ve 128členném parlamentu, spojenecká Strana křesťanské většiny se stala nejsilnější libanonskou křesťanskou stranou a dalších šest spřízněných sunitských zástupců rovněž získalo parlamentní křesla (Kranz 2019, Masters – Laub 2014, Robinson 2020).

Dnes je skupina stále více aktivní jak vojensky, tak politicky, přičemž disponuje svými kanceláři, vojenskými základnami a výcvikovými tábory v libanonských šiitských oblastech, konkrétně tedy v Bejrútu, jihu země, údolí Bikáa, a důležitém farmářském regionu na východě země (Masters – Laub 2014). Výše uvedený vnitřní vývoj Hizballáhu (a proměna jeho postavení ve vnitřní politice) by se však takto nesehrál bez dobře fungujícího hierarchického uspořádání skupiny²⁵ (a financí, na které bude poukázáno dále v textu). V čele stojí generální tajemník, dnes Hasan Nasralláh, který dohlíží na chod a směr skupiny a je zpětně kontrolován sedmičlennou radou zvanou *šúra*. *Šúra* je ústředním orgánem Hizballáhu, který zpočátku měl za úkol jmenovat generálního tajemníka po dobu tří let. Avšak poté, co se Hasan Nasralláh dostal do čela skupiny, tak mu rada (a dalším budoucím) umožnila překročit dvě po sobě jdoucí funkční období.

²⁵ Ke skupině je přidružená tzv. organizace pro vnější bezpečnost, známá spíše jako Islámský Džihád, která je odpovědná za mezinárodní teroristické aktivity Hizballáhu. Dalším přidruženým orgánem je pak Oddělení zahraničních vztahů, které zodpovídá za tajné celosvětové operace typu nábor, *fundraising* anebo shromažďování zpravodajských informací pro skupinu (CEP neuvedeno).

Dále pak *šúra* dohlíží na pět samostatných podskupin neboli tzv. shromáždění. Konkrétně se jedná o politické shromáždění, shromáždění *džihádu*, parlamentní shromáždění, výkonné shromáždění a soudní shromáždění. V neposlední řadě rada rovněž zodpovídá za teroristické počiny v zahraničí (Masters – Laub 2014). Tudíž otázka, zda Hizballáh má být vnímán jako dvě na sobě nezávislá křídla jedné skupiny (tedy teroristické a politické), je dle mého názoru chybná (toto rozdělení podle autorů Kander a Rudoren [2013] například rozlišuje Evropská Unie). Samotný zástupce generálního tajemníka skupiny, Naím Kásim (cit. dle CEP neuvedeno), se totiž v jednom rozhovoru z roku 2000 vyslovil velice jasně, neboť uvedl, že *„generální tajemník Hizballáhu je hlavou rady šúry a také hlavou rady Džihádu, což znamená, že máme jedno vedení, s jednou administrativou.“*

Co se týče zahraniční politiky Hizballáhu, tak ta je v hierarchickém uspořádání rozdělena do několika úrovní. Skupina disponuje tzv. Jednotkou pro zahraniční vztahy (*Wahda al-Iláqát al-kháridžija*), kterou bychom mohli přirovnat k jakémusi „ministerstvu zahraničí“ Hizballáhu. Avšak tento orgán nedisponuje rozhodovacím právem. Má totiž pouze dohlížet na část veřejných vztahů či může radit a asistovat výše postaveným autoritám skupiny, které ono rozhodovací právo mají. Nicméně prezident tohoto orgánu má za úkol starat se o generální kontakty s mezinárodními organizacemi nebo zahraničními ambasádami. Pokud je naplánované nějaké setkání se zahraniční delegací, tak na základě profilu návštěvníků z delegace je toto konkrétní setkání přeloženo na různé podjednotky. Například emisaři z ambasád anebo z mezinárodních organizací jsou přijímáni prezidentem Jednotky pro zahraniční vztahy. Avšak zahraniční delegace typu profesori anebo žurnalisti jsou přijímány jednotlivými specializovanými kádry (podjednotkami) skupiny, kterými jsou například Jednotka pro studentskou mobilizaci, Informační jednotka apod. (Daher 2018: 133–134).

Hlavní substance a metody zahraniční politiky Hizballáhu zůstávají tedy ve vyšších rukou. Generální tajemník umocněný a podporovaný politickým shromážděním má vždy finální slovo k tomu, jak jednotlivé zahraniční aktivity budou vypadat. Samotný generální tajemník (nebo jeho zástupce) řeší především

strategickou politickou spoluprací a takové kontakty, které musí zůstat v tajnosti. Naproti tomu pak politické shromáždění má své vlastní pracovní podskupiny, které zodpovídají za nižší úroveň zahraniční činnosti, kdy se například jedná o jednotlivé zahraniční akty a dokumentace. Zároveň jednotlivé podskupiny mají na starost své rozdělené oblasti, za které zodpovídají – například pro vztahy s arabskými zeměmi, s palestinskými frakcemi anebo pro islamistické skupiny (tamtéž: 134).

Jak je z výše uvedeného textu zřejmé, tak Hizballáh od svého oficiálního vzniku v roce 1985 do dnešních dnů ušel značnou cestu. Z nastíněného portfolia můžeme říci, že Hizballáh během své více než třicetileté historie uvnitř Libanonu rozhodně nezhálel. Spíše se dá říci, že za jednotlivé dekády skupina pouze posílila na svém významu. O Hizballáhu rovněž víme, že od svého vzniku se angažoval jak uvnitř Libanonu, tak i mimo jeho hranice²⁶, přičemž vnitrostátní počínání Hizballáhu umocňovalo jeho aktivity v zahraničí a naopak. Níže v textu v rámci čtyř vytyčených období se budu snažit poukázat právě na takové zahraniční paradiplomatické aktivity skupiny.

²⁶ Například ministerstvo zahraničí Spojených států amerických v roce 2014 odhadovalo, že skupina měla po celém světě desítky tisíc členů a dalších příznivců (Masters – Laub 2014).

3 Paradiplomatické aktivity Hizballáhu

V následujících podkapitolách (3.1 až 3.4) budu popisovat a zdůrazňovat jednotlivé paradiplomatické aktivity Hizballáhu dle mnou vytvořené typologie paradiplomatických aktivit nestátních aktérů z podkapitoly 1.2. Podkapitoly jsou rozděleny na základě mnou vytyčených období. První období začíná rokem 1982, kdy skupina „spatřila světlo světa“ a končí rokem 1992, v kterém se Hasan Nasralláh stává generálním tajemníkem (vůdcem) skupiny a začíná Hizballáhu udávat směr. Druhé období je od roku 1992 do roku 2000. Rok 2000 dle mého názoru představuje pro Hizballáh zásadní milník v rámci jeho paradiplomatických aktivit, neboť v tomto roce získává nového partnera – Sýrskou arabskou republiku. Třetí období zahrnuje roky 2000 až 2011. Rok 2011 reprezentuje základní předěl v paradiplomatických aktivitách skupiny díky jejímu zapojení v sýrské krizi. Čtvrté, poslední období je stanoveno v rozmezí od roku 2011 do roku 2019, kdy končí výzkumné období této práce.

3.1 Paradiplomatické aktivity Hizballáhu v období 1982–1992

Jak může být již z informací uvedených ve druhé kapitole o vzniku, vývoji a vnitřní struktuře Hizballáhu patrné, tak navazování paradiplomatických styků a celkově spolupráce skupiny se zahraničními aktéry se táhne již do jejího samotného formování v roce 1982 (pomoc při formování skupiny od Íránu). V březnu 1984 v reakci na izraelskou invazi do Libanonu však došlo k důležitému uzavření dohody mezi Sýrií a Íránem, v které se pojednávalo o umožnění Íránu vyzbrojit a trénovat libanonské milice. Tyto aktivity byly zaštitěny Íránskou revoluční gardou, která dokonce vystavěla pro tyto účely šest speciálních táborů v údolí Bikáa²⁷. Zpětně dnes můžeme říci, že během tohoto období byly položeny pevné partnerské základy mezi skupinou a íránskou vládou. Stalo se tak především proto, že skupina s Íránem sdílela osobní, náboženské, finanční a vojenské pouto (Wehrey – Thaler 2009: 90). Teherán rovněž vnímal skupinu jako

²⁷ Pro pokročilejší výcvik příslušníci Hizballáhu absolvovali devadesátidenní kurz speciálních jednotek přímo v Íránu. Učili se pokročilejší válečné techniky a boj se sofistikovanějšími zbraněmi jako protitankové střely, protivzdušnou obranu a balistické střely (Blanford 2017: 4–5).

možnou cestu, jak vyvézt za své hranice (směrem do Libanonu a Levanty) svou islámskou revoluci. Dle DeVore (2012: 92–93) skupina během osmdesátých let získala od Íránu finanční „investice“ ve výši 140 milionů dolarů, což lídrům skupiny umožnilo si stanovit jak krátkodobé, tak i dlouhodobé strategie. Díky tomuto faktu měl Hizballáh značnou převahu oproti jiným podobně založeným skupinám, neboť zlepšil kapacity pro svůj ozbrojený boj, a to jak ve vnitrostátním, regionálním, tak i celosvětovém měřítku.

Za první ze zásadnějších milníků paradiploematických aktivit skupiny bych však považoval výše uvedený rok 1985, kdy skupina oficiálně vystoupila na svět pod názvem Hizballáh a zároveň vydala již zmíněný dokument (manifest). V dokumentu skupina uvádí (cit. dle Wehrey – Thaler 2009: 91): *„My, synové národa Hizballáhu v Libanonu, jehož předvoj Bůh dal vítězství v Íránu a který založil jádro světového centrálního islámského státu, se řídíme příkazy jediného moudrého a spravedlivého vedení, které je v současní době ztělesněno nejvyšším příkladem Ajatolláha Chomejního.“* Írán po tomto oficiálním prohlášení následně navýšil svoji interakci s Hizballáhem, a to například jak v zajištění výcviku lídrů skupiny, tak i jeho řadových členů a rovněž nových rekrutů. Dále pak dle dostupných informací zástupci z íránské ambasády v Libanonu aktivně interagovali s představiteli skupiny (tamtéž: 91). Mimo jiné se v tomto období Írán zasloužil i o asistenci k vytvoření sociální struktury Hizballáhu. Pomocný výbor Ajatolláha Chomejního poskytl 130 000 stipendií a dále věnoval finanční pomoc 135 000 libanonským rodinám. Vyjma toho daroval i třicet traktorů, čímž mohl Hizballáh zlepšit existenci venkovským šíitům prostřednictvím založení organizovaných zemědělských družstev (DeVore 2012: 94).

V tomto vytyčeném období (1982–1992) se dle Realuyo (2014: 119–120) ve světě značně navyšoval počet a význam libanonských diaspor, které se skládaly jak z křesťanů, tak i muslimů, kteří emigrovali ze země z důvodu občanské války. Zároveň autor uvádí, že nejvíce emigrovali z Libanonu do Severní Ameriky, Latinské Ameriky, Evropy a Perského zálivu. Největší libanonské komunity však vznikly v Latinské Americe, konkrétně pak v Brazílii, Argentině, Mexiku,

Kolumbii, Ekvádoru a Venezuele. Diaspory se tvořily jak z libanonských šíitů, tak sunitů. Nicméně Hizballáh si postupem času započal všimnout především šíitských emigrantů a zároveň vymýšlel, jak je co nejlépe využít pro své zahraniční aktivity, na které poukáží dále v textu.

Zároveň v polovině osmdesátých let vidíme i podle argentinského zvláštního žalobce Alberta Nisman, že Hizballáh zahájil svou infiltraci do Latinské Ameriky. Skupina dle jeho slov měla vybudovat svou první významnou základnu v tzv. trojhraniční oblasti²⁸, která představuje region podél hranic Argentiny, Brazílie a Paraguaye. Z této základny v Ciudad del Este v Paraguayi začal pomalu Hizballáh provádět své nezákonné akce, díky kterým byl (a je dodnes) schopen financovat své operace na Blízkém východě a jinde. Mezi nelegální činnosti můžeme zařadit praní peněz, padělání bankovek, pirátství a v neposlední řadě obchodování s drogami (tamtéž: 120).

3.2 Paradiplomatiecké aktivity Hizballáhu v období 1992–2000

Jak jsem již zmínil, tak v roce 1992 dochází k velkému zlomu v historii skupiny. Hasan Nasrallah²⁹ se ujímá postu generálního tajemníka a tím pádem začíná nastolovat směr Hizballáhu. Přičemž ihned v nadcházejících letech Nasrallah navýšil přítomnost svých druhů v jižním Libanonu u hranic s Izraelem. Cílem mělo být zajistit lepší přístup pro vojenské manévry skupiny a infiltrovat izraelské cíle. Izrael však rychle reagoval bombardováním libanonských vesnic, které sympatizovaly se skupinou. Na základě tohoto izraelského počínání se vedení Hizballáhu obrátilo na Írán, aby mu pomohl při podpoře Libanonců z vybombardovaných vesnic. Írán zareagoval navýšením své finanční pomoci na přibližně 200 milionů dolarů ročně (Wehrey – Thaler 2009: 94–95). Tyto peníze Hizballáh dominantně použil k založení organizace zvané Džihád al-Bin, která

²⁸ Jak Realuyo (2014: 120) uvádí ve své práci, tak dle studií z roku 2004 vyšlo najevo, že operační činnosti skupiny v trojhraniční oblasti jí vygenerovaly zhruba 10 milionů dolarů ročně. V roce 2009 se již tato částka dokonce zdvojnásobila.

²⁹ Nasrallah na začátku 80. let reagoval na iránské povzbuzení a iniciativu k založení skupiny (Hizballáhu) a z toho důvodu odešel ze strany al-Da'wa. Rovněž získal nejen vojenský výcvik od Íránské revoluční gardy (Wehrey – Thaler 2009: 93–94).

přestavovala zničené domy. Obdobným příkladem může být pak i zdravotnická organizace Al-Imdád, která má poskytovat zdravotnické služby sympatizantům Hizballáhu. Krom této finanční investice skupina získala od Íránu i vojenskou techniku (například rakety kaťuša), díky které byla schopna oplácet Izraeli jeho útoky. Toto srovnání vojenských kapacit Hizballáhu posloužilo k vyjednání dohody o *statu quo* s Izraelem v roce 1996. Izrael tedy přestal bombardovat vesnice „Hizballáhu“ (jednalo se o vesnice, které Hizballáh *de facto* kontroluje a má v některých z nich své základny) a Hizballáh nepoužil rakety kaťuša na izraelské cíle (tamtéž: 94–95).

Dle Kaplana (2006) měli někdy v tomto období (tedy v polovině 90. let) zástupci Al-Káidy navštívit tréninková centra Hizballáhu. V návaznosti na tuto návštěvu mělo dojít i k setkání Usámy Bin Ládina s Imádem Mugníjou (vrchní velitel militantního křídla a plánovač zahraničních akcí Hizballáhu) v Súdánu. Mělo dojít k jednání o tom, že by Hizballáh Al-Káidě zprostředkoval vojenský výcvik v jeho tréninkových centrech a zároveň ji dodal potřebné trhaviny. Na oplátku měla Al-Káida Hizballáhu zajistit finance a lidskou sílu. V pozdějších letech, a to konkrétně po útocích z 11. září, měl Hizballáh Al-Káidě pomoci s jejími aktivitami formou obchodních cest s diamanty a zlatem. Americké a evropské zpravodajské služby v té době uváděly, že obě skupiny spolupracovaly na takových nelegálních činnostech, jako je praní špinavých peněz anebo pašování zbraní a v neposlední řadě i trénink milic (Kaplan 2006). Nicméně není zcela prokazatelné, zda všechny tyto dohody vskutku proběhly. Dle dostupných informací se spíše zdá, že se jednalo o *ad hoc* smlouvy a spolupráci než o nějakou dlouhodobější kooperaci, neboť velkým rozklíčujícím bodem se pro obě skupiny stal Irák. Probíhající (2003–2011) vnitrostátní konflikt v Iráku totiž představoval sektářský boj sunnitů proti šiitům. Zatímco Hizballáh bychom mohli najít díky jeho ideologickému smýšlení na straně šiitů, tak Al-Káidu nikoliv. Ta je totiž založena na sunnitském vyznání. Navíc jak Kaplan (2006) uvedl ve svém článku, tak vůdce Hizballáhu Hasan Nasralláh rozhodně neskrýval své ideologické rozdíly s Al-Káidou. V rozhovoru pro *Washington Post* (cit. dle Kaplan 2006) vyjádřil

nesouhlas s metodami Usámy Bin Ládina a označil Tálibán za „nejhorší, nejnebezpečnější věc, se kterou se toto islámské znovuzrození setkala“³⁰.

Ve výše zmíněném Súdánu na začátku 90. let měl Hizballáh poskytovat kromě Al-Káidy výcvik i neorganizovaným skupinám obyvatel a *ad hoc* vytvořeným militantním skupinám. Rovněž například zprostředkoval vojenské výcviky ve svých táborech v Libanonu dvou konkrétním skupinám – Egyptskému islámskému džihádu a alžírské Ozbrojené islámské skupině (Karmen 2002).

V roce 1992 Izrael ze svého území deportoval celkem 415 členů Hamásu a Islámského Džihádu do jižního Libanonu, díky čemuž se naskytla Hizballáhu možnost navázat s těmito skupinami spolupráci (Paz 2000). Jednotka pro zahraniční vztahy Hizballáhu pro tyto účely vytvořila speciální tzv. Jednotku 1800, která získala zodpovědnost za zprostředkování operací v Izraeli a okupovaných palestinských teritoriích. Jednotka 1800 navázala hlubší kontakty s palestinskými skupinami zahrnující zmíněný Islámský Džihád, Hamás a další a koordinovala s nimi vojenské operace proti izraelským cílům. Zároveň Jednotka zajišťovala vojenské výcviky (zajistila výcvik pro Palestince v údolí Bikáa anebo je poslala do Íránu na pokročilejší tréninky), expertízy a finance pro tyto palestinské skupiny. Dále pak dokonce vytvořila své buňky v okupovaných palestinských teritoriích (Daher 2016: 158). Dle Paz (2000) mělo být mezi roky 1994 a 1999 vycvičeno ve výcvikových táborech Hizballáhu (anebo v Íránu) až několik desítek členů Hamásu. Nově vytvořená spolupráce mezi Hizballáhem a Hamásem (a dalšími palestinskými skupinami) byla podle Oserana (2013: 13) hnána několika motivacemi. Za první, Hizballáh touto podporou palestinské kampaně následoval íránskou globální strategii (antisíonismus). Za druhé, Hizballáh mohl využít bojovníky Hamásu ve vojenských akcích proti Izraeli, což pro něj znamenalo snížení vlastních ztrát (například ztráty svých bojovníků). Za třetí, výcvik palestinských jednotek a jejich následovné vysílání do oblasti pásma Gazy anebo Západního břehu Jordánu vytvářelo pro Hizballáh nové strategické a taktické

³⁰ Vedoucí představitelé Al-Káidy také vyjádřili své opovržení vůči Hizballáhu, pakliže Abú Musab az-Zarkáví (zesnulý vůdce Al-Káidy v Iráku), vyzval Hizballáh, aby se odzbrojil (Kaplan 2006).

výhody a nakonec za čtvrté, propalestinská rétorika vytvářela Hizballáhu lepší renomé u protiizraelských skupin a států.

Na přelomu tisíciletí zaznamenal Hizballáh několik hned po sobě jdoucích úspěchů. Za prvé, Izrael se v květnu roku 2000 stahuje z jižních území Libanonu (Azani 2006). Za druhé, v roce 2000 absolvoval generální tajemník OSN Kofi Annan svou týdenní cestu po Blízkém východě, kdy navštěvoval různé státy a jejich zástupce z tohoto regionu. Během této cesty došlo dokonce i (na Annanovo přání) k setkání s lídrem Hizballáhu (BBC 2000). Tento počín můžeme dle mého názoru však chápat tak, že význam Nasralláha (potažmo skupiny) v libanonské politické sféře byl uznán mezinárodním společenstvím. Za třetí, Hizballáh získává nového zahraničního partnera. Stala se jím Sýrie, a to na základě změny hlavy státu. Zatímco totiž Háfiz al-Asad nevnímal Hizballáh (například) jako nástroj v boji proti Izraeli, tak jeho nástupce a syn Bašár al-Asad ano. Ten *de facto* zlepšil vztahy s Hizballáhem díky jeho osobnímu vztahu s Hasanem Nasralláhem, čímž umožnil do budoucna skupině získat mnohem větší vliv v Libanonu. Dále se Sýrie také postupně stala dalším důležitým zdrojem vyzbrojování Hizballáhu (Blanford 2017: 1, Pollak 2016: 2).

Zároveň je dobré dodat, že v polovině roku 2000 vyšly najevo nelegální aktivity Hizballáhu ve Spojených státech amerických. V Severní Karolíně bylo zadrženo celkem osmnáct osob, které měly být napojeny na skupinu. Byly obviněny z pašování a nelegálního prodeje cigaret. Vedle určitého procenta ze zisků měly Hizballáhu zajišťovat i materiální podporu ve formě různých technologií (noční vidění, počítače, komponenty digitálních kamer) od roku 1996. Vůdcem této buňky měl být Muhammad Júsuf Hammúd, který dokonce měl absolvovat výcvikový program Hizballáhu (LA Times 2000).

3.3 Paradiplomatické aktivity Hizballáhu v období 2000–2011

Od roku 2000 můžeme pod vedením Nasralláha zaznamenat navýšení zahraničních paradiplomatických aktivit skupiny. První takovátou paradiplomatickou aktivitou se například týká prohlášení Nasralláha z konference ohledně palestinské

intifády v Teheránu z dubna 2001 (Rabasa – Chalk 2006: 11-12). Na konferenci uvedl, že podpora palestinského hnutí Hizballáhem představuje jeho konečný strategický cíl, neboť Nasralláh přímo konstatoval (cit. dle Rabasa – Chalk 2006: 12): „*měli bychom se dívat na intifádu jako na vůdčí sílu národa, který potřebuje naši podporu. Palestinci hájí náš národ, stejně tak jako jeho důstojnost a svatyně.*“ Tímto proslovem však především potvrdil to, že Hizballáh je vskutku zainteresován v pomoci Palestincům. Již dříve totiž byla skupina „podezřívána“ z dodávání vojenské pomoci palestinským skupinám.

Jak například ve své práci uvedl Levitt (2013b: 27–28), tak v roce 2002 vyšly najevo informace o přítomnosti tajných buněk Hizballáhu v Německu. Zatímco v roce 2002 mělo být v Německu 800 členů a/nebo podporovatelů Hizballáhu, tak rokem 2004 tento počet stoupl na 850 a v roce 2005 dokonce na 900. Značná část těchto příznivců skupiny se přitom angažovala v charitě zvané *Orphan Project Lebanon*, díky které získávala finance pro Hizballáh. Dále autor dodává, že takovýto typ fundraisingu členové skupiny neprovádějí pouze v Německu, ale i v dalších státech Evropské unie.

Později během roku 2003 došlo z pozice Hizballáhu k vytvoření tzv. Jednotky 3800. Tato jednotka dostala za úkol trénovat a pomáhat iráckým šíitským milicím bojujícím proti americkým a mnohonárodnostním silám v Iráku. Výcvik měl spočívat v aplikaci speciální taktiky Hizballáhu v rámci únosů či používání jiných taktických operací a dále pak zaškolení s vojenskými technologiemi. Za příklady šíitských milic, které obdržely takovéto školení, mohou uvést skupiny jako Máhdího armáda, Asaíb Ahl al-Haq anebo Kataéb Hizballáh. Hlavním činitelem zahraniční činnosti v Iráku se stal Muhammad Kawtharání (člen politického shromáždění) (Daher 2016: 159).

V únoru následujícího roku (2004) Hizballáh úspěšně vyjednal s Izraelem dohodu o výměně zajatců. Hizballáh měl zajistit návrat několika zajatých izraelských vojáků (nebo jejich ostatků) za propuštění členů Hizballáhu a také palestinských vězňů (Rabasa – Chalk 2006: 10). V témže roce vůdce Muslimského bratrstva, Muhammad Mahdí Ákif, hostil delegaci vysoce postavených zástupců

Hizballáhu. Při této příležitosti Ákif (cit. dle Levitt 2014b: 30) vydal prohlášení, v kterém zdůraznil, že Muslimské bratrstvo a Hizballáh sdílejí „*identické názory ohledně odporu vůči sionistickému nepříteli*“, přičemž dále uvedl, že tento „odpor“ je tou nejlepší cestou, jak čelit sionistické agresii.

Během následujícího roku se ukázaly a vyplavaly na povrch další zájmy Hizballáhu na území Egypta. Někdy v roce 2005 cestoval pracovník Hizballáhu jménem Muhammad Júsof Mansúr do Egypta (na libanonský pas s fiktivním sunnitským jménem Samí Hání Šiháb). V Egyptě pak Mansúr úzce spolupracoval s dalším výše postaveným pracovníkem Hizballáhu, Muhammadem Qabalánem, při budování nové podpurné sítě pro Hizballáh. Zpětně se zdá, že se jejich původní mise postupem času rozšířila. Původní operace byla zaměřená na pašování zbraní a finančních prostředků přes Egypt Hamásu a dalším palestinským skupinám v Gaze. Později však tato „egyptská pobočka“ měla také přispět k dohledu nad výcvikem palestinských militantů a vést k usnadnění ozbrojených útoků zaměřených na Izrael. Nicméně tato buňka měla být rozbita v listopadu 2008, kdy byl její hlavní představitel Mansúr zatčen³¹ (Levitt 2014b: 25).

V září roku 2004 se členové Hizballáhu účastnili mezinárodní konference s názvem „*Where Next for the Global Anti-War and Anti-Globalisation Movements?*“, kterou uspořádalo hnutí Antiglobalizace (*Anti-globalization movement*) v Bejrútu. Konference se zúčastnili jednotlivci, nestátní skupiny a nevládní organizace z různých zemí světa (Argentiny, Japonska, Francie atd.). Mezi přední hosty patřila konkrétně například nevládní organizace *Focus on the Global South* anebo *Civilian Campaign for Protection of Palestinian People*. Hizballáh byl jedním z arabských sponzorů celé akce a jeho zástupci (například Dr. Alí Fajád, předseda Akademického centra pro dokumentaci Hizballáhu) měli jedno z předních uvítacích a zahajovacích slov (Karmon 2009). O čtyři roky později se Hizballáh rozhodl sponzorovat obdobnou akci, která následně proběhla v roce 2009. Konference nesla název „*The Beirut International Forum for*

³¹ Dle Levitta (2014b: 25) Mansúr svým egyptským vyšetřovatelům řekl, že egyptská síť Hizballáhu ve skutečnosti byla koncipována jako součást širšího plánu zaměřeného na vytvoření širších sítí skupiny nejen v Egyptě, ale také v Sýrii a Jordánsku.

Resistance, Anti-Imperialism, Solidarity between Peoples and Alternatives“ a opět se konala v Bejrútu. Nejvíce pozvaných účastníků na této konferenci bylo z arabského světa (například strana Baas) anebo z Latinské Ameriky (z Venezuely to byli různí členové venezuelského parlamentu anebo zástupci Sjediněné socialistické strany a Komunistické strany). Na konferenci dokonce vystoupil zástupce generálního tajemníka Hizballáhu – Naím Kásim. Ve svém příspěvku měl Kásim dle Karmon (2009) konstatovat, že na světě jsou pouze dva tábory, přičemž první z nich je vedený imperialismem Spojených států amerických a druhý pak představuje tábor tzv. odporu, který se musí spojit proti jejich společnému nepříteli (tedy prvnímu táboru).

Během druhé palestinské intifády (2000–2005) specializována Jednotka 1800 Hizballáhu nadále pokračovala v asistenci palestinských skupin. Zajišťovala jim podporu ve vojenských operacích z Libanonu proti Izraeli a dále pak těmto spojencům zajišťovala zbraně a munici, kterou pašovala přes moře či tunely do pásma Gazy³² (Daher 2016: 158). Mimo vojenské dodávky Hizballáh tyto skupiny i nadále podporoval finančně. Dle Azani (2006) Hizballáh palestinským skupinám například za rok 2004 poskytl částky ve výši od 750 000 až 1,5 milionu dolarů.

Začátkem roku 2006 došlo k setkání mezi diplomaty z USA a Hasanem Nasralláhem. Jednalo se konkrétně o tři americké diplomaty, mezi kterými byl například Edward Peck³³, a kteří zavítali do Libanonu v návaznosti na svoji pozorovatelskou misi ohledně voleb v oblasti pásma Gazy. Během meetingu mělo dojít ze strany Nasralláha k rozhovoru o strategii osvobození libanonských vězňů v Izraeli anebo k zpětnému poukázání na izraelské bombardování v roce 1996 (DemocracyNow 2006). Mimo jiné během tohoto roku došlo k výraznému navázání užších vztahů mezi Hizballáhem a Kátarem, což posléze vedlo k tomu,

³² Izraeli se podařilo zadržet plavidla (například Santorini, Karin A, Abu-Hassan) pro přepravu zbraní od Hizballáhu pro palestinské skupiny, což byl přímý důkaz takovéto podpory poskytované Hizballáhem skupinám působícím v Gaze. Dodávky na těchto lodích zahrnovaly i protiletadlové rakety, protitankové střely, minomety, rakety, pušky a střelivo, výbušniny atd. (Oseran 2013: 15).

³³ Edward Peck je bývalý americký šéf mise v Iráku a velvyslanec v Mauretánii. V Reaganově administrativě působil jako zástupce ředitele Pracovní skupiny Bílého domu pro terorismus (DemocracyNow 2006).

že Katar zafinancoval rekonstrukci mnoha šíitských vesnic zničených během války mezi Hizballáhem a Izraelem v témže roce (First Post 2013). Po válce vedle Kataru zareagovaly i Íránské revoluční gardy, které zřídily Íránský výbor pro obnovu Libanonu, aby pomohly Hizballáhu obnovit zasažené oblasti v jižním Libanonu. Mimo to měl výbor zajistit vybudování tajné optické sítě³⁴ pro Hizballáh (Alami 2018b). Dále pak v listopadu 2006 *New York Times* (cit. dle Wehrey – Thaler 2009: 97–98) citoval jednoho amerického zpravodajského důstojníka, který tvrdil, že Hizballáh poskytuje výcvik a pomoc Máhdího armádě v Iráku. Konkrétně uvedl, že Hizballáh měl poskytovat i informace o tom, jak vytvořit speciální výbušná zařízení, která se ukázala jako účinná proti obrněným vozidlům.

Zároveň v roce 2006 byl mezi Íránem a Sýrií podepsán Strategický bezpečnostní pakt, který však především posílil pozici Hizballáhu, neboť mu i nadále zajistil příchozí vojenskou a finanční podporu (a to jak od Íránu, tak i Sýrie). Írán ročně skupině přispíval 100 milionů dolarů a k dodávce vojenského materiálu začal díky podepsanému paktu využívat syrské letiště v Damašku jako hlavní tranzitní bod. I pro Sýrii vedenou Bašárem al-Asadem se stal Hizballáh vskutku strategickým partnerem. Sýrie stejně jako Írán navýšila poskytování vojenských technologií Hizballáhu. Skupině poskytla například syrské rakety dlouhého doletu, ruské protitankové střely a dokonce i protiletadlové rakety (Azani 2006).

Jak uvádí Realuyo (2014: 122–123) ve své práci, tak v roce 2008 byla uskutečněna díky společným silám amerických a kolumbijských vyšetřovatelů operace zvaná Titan. Tato operace měla rozklíčit mezinárodní ilegální síť pro pašování kokainu a praní špinavých peněz, přičemž značná část ze zisků měla směřovat Hizballáhu. Mezi zatčenými osobami se ocitl i Chekry Mahmúd Harb, který měl používat přezdívku „Taliban“ a sloužil jako spojnice mezi obchodníky s kokainem³⁵ z jižní Ameriky a Hizballáhem. Harb měl absolvovat nespočet cest

³⁴ Důkaz o existenci této sítě posléze vedl uvnitř Libanonu k politické a vojenské krizi v roce 2008 (Alami 2018b). Na rozhodnutí tehdejší libanonské vlády měla být tato „telekomunikační“ síť zastavena. Hizballáh reagoval tím, že v květnu 2008 nasadil své ozbrojené síly do západní poloviny Bejrútu. Posléze dokonce vypukly ozbrojené střety, které ukončil zásah Kataru, který zprostředkoval politickou dohodu mezi zainteresovanými stranami (Blanford 2017: 6).

³⁵ Dle Beckera (2011) se mělo jednat o medellínský kartel zvaný *La Oficina de Envigado*.

do Egypta, Libanonu a Sýrie a podle kolumbijských představitelů byl v kontaktu se zástupci Hizballáhu. Díky operaci Titan bylo i více jasné, jak Hizballáh získává přímou podporu od sympatizujících členů z libanonské diaspory v Latinské Americe k financování jeho činností. V případě společnosti Chekryho Harba³⁶ to bylo právě praní peněz z obchodování s kokainem v Kolumbii. Mimo jiné operace také odhalila propojení mezi Hizballáhem a Revolučními ozbrojenými silami Kolumbie (*Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*) a dalšími kolumbijskými ozbrojenými skupinami. I přestože tyto skupiny nesdílejí stejné politické ambice anebo ideologie, tak mezi sebou našly spolupráci v oblasti nezákonných činností jako je právě obchodování s drogami a praní špinavých peněz, díky kterým posléze podporují jejich vlastní příslušné sítě. Krom toho se vyšetřovatelé domnívali, že dalšími novými dodavateli kokainu pro obchodníky s Hizballáhem se měla stát skupina *Bandas Criminales* (tamtéž: 122–123).

V roce 2008 byla rovněž odhalena tajná operační buňka Hizballáhu v Ázerbájdžánu. V květnu 2008 bylo totiž zadrženo osm členů této buňky, kteří měli v plánu spáchat ozbrojený útok na izraelskou ambasádu v Baku (ICT 2009: 1). Vedle Ázerbájdžánu se následujícím rokem odkryly i zahraniční aktivity Hizballáhu v Jemenu. Dle ICT (2009: 2–3) vydal jemenský prezident Alí Abdalláh Sálih v březnu 2009 prohlášení, že Hizballáh zajišťuje rozsáhlou pomoc skupině Al-Khawthi, která proti jeho vládě od roku 2004 vedla vnitrostátní politicko-ozbrojený boj. Hizballáh měl skupině zajišťovat výcvik jak v Jemenu, tak i v Libanonu.

Na druhou stranu však od roku 2008 můžeme zaznamenat pokles návštěv a styků ze strany Nasralláha v návaznosti na zavraždění jeho velitele militantního křídla Imáda Mugníjeho. K obnovení zahraničních návštěv dochází až rokem 2010, kdy se Nasralláh účastnil „diplomatického“ setkání s prezidentem Bašárem al-Asadem a íránským prezidentem Mahmúdem Ahmadínežádem v Damašku. Tito tři představitelé spolu debatovali o událostech a vývoji v rámci regionu

³⁶ Harb například pašoval kokain námořní dopravou z Kolumbie do Jordánska (konkrétně využíval přístav v Akabě) a následně do Sýrie a Libanonu (Becker 2011).

Blízkého východu a dále pak o sionistické hrozbě vůči Libanonu a Sýrii. Setkání bylo reakcí na počínání USA, které se opětovně snažily o zlepšení vztahů se Sýrií, a to tím, že vyslaly zástupce do Damašku a nominovaly nového vyslance po pěti letech (BBC 2010). Mimo jiné během roku 2010 vycestoval na jih Libanonu katarský emír. Šejk Haman bin Chalífa al-Thání zde navštívil pevnost Hizballáhu a zahájil na tomto území několik finančních projektů. Konkrétně ve vesnici Bint Džbejl, která byla zasažena boji mezi Izraelem a Hizballáhem. Avšak rokem 2011 dochází k ochlazení vztahů mezi Hizballáhem a Katar, neboť se Katar postavil v rámci syrské krize na stranu rebelů (First Post 2013).

V tomto vytyčeném období (2000–2011) se více než kdy dříve Hizballáh dle autorky Neumann (2011) angažoval v Latinské Americe. Je dobré si uvědomit i kontext celé situace, pakliže v těchto letech můžeme zaznamenat změnu „aliancí“. Státy z Latinské Ameriky uzavírají nové dohody s režimy, které jsou v opozici vůči USA – například s Čínou, Ruskem anebo s Íránem. Nejvíce viditelným příkladem se stala Venezuela. Její zástupce Hugo Chávez a Mahmúd Ahmadínežád (bývalý íránský prezident) se nazývali bratry. Společně pak podepsali jedenáct memorand o společné spolupráci v oblasti hledání ložisek ropy a zemního plynu, výstavby rafinérií apod. S Íránem však do Venezuely a do celého regionu přišel i Hizballáh. Jak autorka dále uvedla, tak ve Venezuele Hizballáh založil své buňky (převážně pro rekrutování) a posléze započal vytvářet celou síť podřízených buněk napříč regionem³⁷. Navázal více na své již dříve provozované aktivity v tzv. trojhraniční oblasti, přičemž měl rozšířit svou spolupráci s drogovými kartely Los Zetas. K těmto činnostem spojeným s nelegálním obchodem pak Hizballáh hojně započal využívat sympatizanty skupiny z libanonských diaspor. Celkově tedy můžeme říci, že se Hizballáh stal s Íránem hlavním sponzorem výše uvedených činností v Latinské Americe, přičemž zpětně Hizballáh začal profitovat z nelegálního obchodu (například s kokainem).

³⁷ Hugo Chávez posílil tyto vztahy s politicko-militantními skupinami jako Hizballáh, Hamás apod. ve snaze je využít k tomu, aby mohl vyjednávat s USA o rozpoložení moci v Latinské Americe (Neumann 2011).

Dle Karmon (2002) měl být Asad Ahmad Barakat hlavním vůdcem finanční sítě Hizballáhu v zmíněné trojhraňní oblasti. Po teroristických útocích z 11. září v 2001 provedla paraguayská policie razii na velkoobchod s elektronikou, který patřil Barakatovi (jeho jméno bylo totiž administrativou prezidenta Bushe přidáno na seznam teroristů). Při prohlídce policie ve velkoobchodu objevila dokumenty dokazující náборы prováděné Barakatem do Hizballáhu. Dále Karmon (2002) uvádí, že vedle paraguayských úřadů se v návaznosti na nově vyhlášenou válku proti teroru v trojhraňní oblasti angažovaly i chilské úřady. Jejich vyšetřování vedlo k zjištění, že další dva Barakatovy podniky byly prostředkem praní peněz pro Hizballáh. Dále dle autorky byly odkryty i buňky Hizballáhu v Kolumbii se sídlem v Maicau³⁸, které měly rovněž prát peníze získané z obchodu s drogami a z pašovaného zboží. Navíc dle výzkumu ICT (2008) rezidence z Maicau přispívají Hizballáhu až téměř 30 % ze svých příjmů. Další příklad z Kolumbie představovalo zadržení libanonského byznymena Muhammada Aliho Farháda, který měl Hizballáhu zajistit 650 milionů dolarů získaných z pašování cigaret a praní špinavých peněz. Zároveň měl být přímo napojený na Mansúra a jeho společnost operující v trojhraňní oblasti (Karmon 2009). Mimo již uvedené státy se Hizballáh přesunul svým působením i do Ekvádoru. V červnu 2005 se totiž ekvádorské policii podařilo rozbít mezinárodní kokainovou síť vedenou Libanoncem Rádím Zajtarem. Ten k maskování těchto nelegálních aktivit dominantně využíval svou arabskou restauraci v severní části Quita (tamtéž).

Mimo Latinskou Ameriku se ukázalo, že Hizballáh získával zdroje například i z afrického kontinentu. Značné libanonské diaspory totiž vznikly nejenom v latinskoamerických státech, ale dokonce i ve státech západní Afriky. V tomto regionu Afriky se libanonští emigranti velmi brzy začali angažovat v obchodě s diamanty. Dle Karmon (2012) mělo někdy v tomto výzkumném období (2000–2011) dojít k napojení Hizballáhu na tyto diaspory a zapojení se do (například) obchodování s diamanty (spíše těmi tzv. krvavými) v Sieře Leone,

³⁸ Maicao je kolumbijské město, které se nachází na poloostrově Guajira poblíž kolumbijsko-venezuelské hranice. Ve městě se nachází velmi významná islámská komunita, která kontroluje až 70 % lokálních podniků (ICT 2008).

Libérii a v Demokratické republice Kongo. Kromě diamantů Hizballáh získává dodnes jak od diaspor, tak od libanonských společností v západních státech Afriky (Guinea, Sierra Leone, Benin, Libérie) finanční příspěvky. Jako jeden příklad autorka uvedla pád letadla z Cotonou v Beninu letícího do Bejrútu v roce 2003. Vyšetřovatelé tohoto incidentu přišli na to, že na palubě letadla se nacházeli členové Hizballáhu, kteří u sebe měli celkem 2 miliony dolarů. Tento obnos peněz měl představovat zmíněné příspěvky diaspor a organizací vlastněných Libanonci. Dalším vhodným příkladem, který autorka uvedla, jsou aktivity Kásima Tádžidína a Abda Al-Menhema Qubajsího. Tádžidín provozoval velkou síť podniků jak v Libanonu, tak ve státech západní Afriky a díky ní byl schopný přispět Hizballáhu desítky milionů dolarů. Naproti tomu Qubajsí měl být přímým zástupcem Hasana Nasralláha pro Pobřeží slonoviny, kde měl mimo jiné založit speciální nadaci pro Hizballáh. Tuto nadaci posléze využíval Hizballáh nejen k zisku peněz, ale i k náboru nových členů.

Vedle využívání diaspor, získávání finančních příspěvků anebo náboru se rozhodl Hizballáh použít státy západní Afriky jako tranzitní místo pro přesun svých zásob kokainu. Kokain skupina dále ze západní Afriky přesouvala přes severní Afriku až na evropský trh, čímž si Hizballáh zajistil další ilegální příjem do své kasy (Karmon 2012).

3.4 Paradiplomatické aktivity Hizballáhu v období 2011–2019

Rok 2011 se nesl napříč arabským světem v duchu tzv. arabského jara. Revoluce proti vládnoucím režimům se nevyhnuly ani Bašárovi al-Asadovi v Sýrii. V Sýrii se však tato revoluce přelila v občanskou válku, přičemž její dynamika začala silně ohrožovat životnost Asadova režimu. Z tohoto důvodu (již) od roku 2011 vedl Hizballáh také úsilí o jeho obranu, pakliže Asadův pád by představoval strategickou hrozbu jak pro skupinu samotnou, tak ale i pro Teherán. Sýrie totiž společně s Hizballáhem a Íránem tvoří tzv. osu odporu (*axis of resistance*), která usiluje o konfrontaci Izraele, Západu a zájmů sunnitských monarchií na Blízkém východě. Slabší Sýrie by tedy znamenala slabší osu

rezistence a v neposlední řadě by pád režimu znamenal přerušení pevného spojení Íránu s Libanonem (Pollak 2016: 1–2, Levitt 2014a). Dle Pollaka (2016: 2) Hizballáh totiž využívá Sýrii jako tranzitní bod ve své komunikaci s Íránem. Přes vzdušný i pozemní syrský prostor bylo již Hizballáhu z Íránu doručeno nespočet zbraní a vojenské techniky³⁹, přičemž za takovéto dodávky měl zodpovídat Kásim Sulejmání. Mimo to skupina hojně využívá letiště v Damašku jakožto komunikačního spoje pro zajištění výcviku svých členů v Íránu. Dále pak i samotná Sýrie výrazně započala zajišťovat Hizballáhu vojenskou materiální podporu. Například skupině dodala formy pokročilých protitankových střel získaných od Ruska. Krom toho se syrské území stalo pro Hizballáh i místem, kde založil svá tréninková centra a tábory, ale především hlavní logistickou základnu společně se skladem zbraní. Dalším příkladem může být založení nové výcvikové základny v červnu 2013 blízko města Al-Qusajru⁴⁰ (Pollak 2016: 14). Přitom pomoc při zakládání, výcviku a vyzbrojování milic v Sýrii není žádnou novou věcí pro Hizballáh. Takovéto aktivity Hizballáh dle Levitta (2014a) vykonával již za průběhu irácké války (2003–2011) v koordinaci s Íránskou revoluční gardou. V současné situaci Hizballáh takovéto militantní skupiny instrumentuje k mobilizaci jejich sil s cílem asistovat Asadovu režimu. Konkrétně se jedná o dvě milice – Katáib Hizballáh (česky Brigády Boží strany) a Asaíb Ahl al-Haq (česky Liga spravedlivých). Dalšími klíčovými militantními skupinami v boji na straně Hizballáhu v Sýrii jsou pak Džajš aš-Sá'abí (česky Lidová armáda), Liwa'á Abú Al-Fadl Al-Abbás (česky Brigáda al-Abbás), Katáib Sajíd aš-Šuhada (česky Prapor Sayyidových mučedníků), Liwa'á Zúlfikár (česky Brigáda Zúlfikár) a Liwa'á Ammar Ibn Jásir (česky Brigáda Ammar Ibn Jásira).

³⁹ Dle Wehreyho a Thalera (2009: 96) například v červenci 2006 Írán naložil osm čínských protiletadlových střel typu C-802 a tři nosné rakety pro Hizballáh na dopravní letadlo ve vojenské sekci letiště Mahre-Bad u Teheránu. K přepravě pak měla sloužit právě Sýrii jako tranzitní bodový spoj.

⁴⁰Založení této základny v Al-Qusajru došlo díky tomu, že Hizballáh sehrál klíčovou roli v boji o toto město v květnu 2013. Avšak nebyl to pouze boj o Al-Qusajr. Hizballáh představoval důležitý faktor ve vítězstvích v boji o Zabadání v létě 2015, v boji o Palmyru v březnu 2016 a dalších (Pollak 2016: 3).

Zpětně dnes víme, že nejvýznačnějším zástupcem, vyslancem a hlavním velitelem sil Hizballáhu v Sýrii se stal Mustafa Badr ad-Dín, který převzal vysoký post ve skupině po smrti Imáda Mugníjeho v roce 2008. Badr ad-Dín byl *de facto* v rámci syrské otázky druhým nejdůležitějším člověkem skupiny, ihned po Nasralláhovi⁴¹. Již od začátku zapojení skupiny v konfliktu od roku 2011 Badr ad-Dín doprovázel Nasralláha na jeho týdenních setkáních s Asadem v rámci jejich vzájemné strategické koordinace (Pollak 2016: 5).

Během dubna v roce 2013 došlo dle dostupných informací k tajnému setkání Nasralláha s íránským vůdcem Sajjidem Alím Chameneím a dále pak i s hlavním velitelem Íránské revoluční gardy – Kásimem Sulejmáním. V rámci tohoto setkání mělo dojít k jednání o libanonské a syrské situaci⁴² (NCRI 2013). Rovněž koncem tohoto roku mělo dojít k opětovnému styku s vyslanci z Kataru. Jednalo se o první setkání od rozvázání vztahů z roku 2011. Během setkání měl Nasralláh avizovat, že militantní počínání v Sýrii jsou bezvýznamná a mělo by dojít k politickému řešení (First Post 2013). Střetávání Nasralláha se zahraničními zástupci států pokračovalo i v roce 2014. V tomto roce zavítal do Bejrútu náměstek ruského ministra zahraničí Mikhail Bogdanov, který se setkal s vůdcem Hizballáhu. Společně měli diskutovat o regionálním vývoji (Rosenfeld 2017).

Od roku 2015 v syrském konfliktu Hizballáh (společně s Íránem) využil svou spojeneckou iráckou nestátní skupinu Harakat Nudžaba (česky Hnutí urozených). Nudžaba společně s Hizballáhem koordinovala své kroky poté, co se její bojovníci přímo zapojili do syrského konfliktu (bojů). Největším úkolem skupiny však bylo zajistit koridor z Íránu přes Irák do Sýrie (a Libanonu) z důvodu potřebných dodávek vojenského materiálu. Krom tohoto počínání se i samotný vůdce Nudžaby, Akram Abbás al-Kabí, setkal s Hasanem Nasralláhem (Roggio

⁴¹ Dalšími významnými osobnostmi spojenými s rozhodováním Hizballáhu v otázce Sýrie jsou například Ibrahim Aqil a Fuád Šukr (Pollak 2016: 5).

⁴² Mimo jiné, jak například ve své práci uvádějí Masters a Laub (2014), tak Qassem Suleimani měl při návštěvě v Libanonu dohlížet na operace spojené s materiální podporou pro skupinu od Íránu.

2015) a zároveň vyšly najevo informace, že bojovníci Nudžaby aktivně absolvují vojenské výcviky v táborech Hizballáhu v Libanonu (Dehghanpishah 2017).

Následně 21. března 2016 došlo ze strany Nasralláha k prvnímu otevřenému prohlášení, ve kterém oficiálně potvrdil zainteresovanost Hizballáhu v syrské krizi. Do té doby se mělo zapojení skupiny v konfliktu za utajené, lépe řečeno skryté. Každopádně svými slovy (cit. dle Pollak 2016: 1), že „... *my, Hizballáh... naše víra a víra našich syrských bratří je jedna a nedělitelná*“ a dále pak, že „*dokud máme zodpovědnost zde být, tak zde budeme*“, Nasralláh definitivně potvrdil spolupráci mezi skupinou a syrskou vládou. Členové Hizballáhu tedy vskutku vedli, a i nadále vedou bitvy, trénují šiitské milice a brání strategické základny Asadova režimu. Rovněž se Hizballáh nadále ani netajil přijímáním finanční podpory od Íránu. V polovině roku 2016 měl Nasralláh (cit. dle Pollak 2016: 1) proslov ve kterém uvedl, že „*rozpočet, platy, náklady, zboží, nápoje, zbraně a rakety (jsou financovány) islamistickou republikou Íránu. Tak dlouho, dokud budou v Íránu finance, tak my (Hizballáh) budeme mít také finance*“⁴³. Mimo to Szakola (2016) ve svém díle uvedl, že v roce 2016 došlo i k prvnímu přímému setkání mezi vojenskými představiteli Hizballáhu a jejich ruskými protějšky v Aleppu. Tato schůze byla vyústěním dřívější komunikace mezi Moskvou a vedením Hizballáhu. Při prvotních jednáních v operačních sálech v Damašku a Bagdádu byli rovněž například přítomni zástupci Íránu a Sýrie (tamtéž). Zároveň během roku 2016 mělo Rusko poskytnout Hizballáhu vojenskou materiální „pomoc“. Například se mělo jednat o taktické rakety s dlouhým doletem, laserem naváděné střely anebo protitankové střely (Rosenfeld 2016). Zároveň mělo dojít k sdílení zpravodajských informací a Hizballáh se měl oficiálně stát součástí skupiny pro sdílení těchto informací. Skupina je nyní

⁴³ Je však velmi těžké odhadnout výši íránské finanční podpory. Zatímco například dle Levitta (2013b: 28) se tyto příspěvky pohybují kolem 200 milionů dolarů ročně, tak Robinson (2020) uvádí až 700 milionů. Nicméně vzhledem k poklesům cen ropy od roku 2014 a vlastním rozsáhlým zdrojům příjmu Hizballáhu, by mohl být Teherán na spodním místě přispěvatelů do pokladny Hizballáhu. Hizballáh totiž už dávno diverzifikoval své zdroje příjmů tak, aby nebyl zcela závislý na Teheránu. Využívá například libanonské diaspory, a zejména v Africe a Jižní Americe, snaží se budovat legitimní i nelegitimních komerčních podniky a dále také získává finance od islámských charit (Blanford 2017: 3).

označována jako „4+1“. Číslo čtyři zahrnuje konkrétně vlády Ruska, Íránu, Iráku a Sýrie. Plus jedna pojednává o novém začlenění Hizballáhu (Katz – Pollak 2015).

Na konci léta 2017⁴⁴ vůdce Hizballáhu Hasan Nasralláh navštívil syrského prezidenta Bašára al-Asada v Damašku s požadavkem ohledně „evakuace“ bojovníků tzv. Islámského státu (ISIS). Libanonská skupina Hizballáh totiž dojednala kontroverzní dohodu s tzv. Islámským státem. V rámci dohody mělo dojít z pozice ISIS ke předání pozůstatků libanonských zajatců z roku 2014 (předání bojovníka Hizballáhu a dalších dvou těl) výměnou za zprostředkování bezpečného návratu jejich bojovníků z držené enklávy na syrsko-libanonských hranicích do hlavní syrské državy na hranicích s Irákem (Al Arabiya 2017, MEE 2017).

Vedle dohody s tzv. Islámským státem rovněž existuje celá řada zpráv o jednáních mezi Hizballáhem a povstaleckými frakcemi o návratu syrských uprchlíků například ze severního libanonského města Aarsal do oblasti Qalamúnu. K těmto vyjednáváním mělo dojít zejména po výhře u Aleppa, díky které mimo jiné Hizballáh zabezpečil své državy podél libanonsko-syrské hranice. Ačkoli přesné podrobnosti dohod jsou nejasné, tak dle Dubina (2017) mluvčí Hizballáhu potvrdil, že prostřednictvím mediátorů a za určitých podmínek se určité množství uprchlíků vrátilo do některých vesnic v západním Qalamúnu. Mezi podmínky například patřilo propuštění některých povstaleckých bojovníků anebo že bezpečností aparát pro znovuosídlené vesnice bude poskytovat povstalecká skupina Sarája Ahl aš-Šám. Sarája Ahl aš-Šám by také byla odpovědná za jmenování tamních správních výborů a zřízení místních policejních sil. Skupina zástupců Hizballáhu měla posléze na tento proces dohlížet, přičemž je důležité dodat, že ani libanonská, ani syrská vláda se přímo nezúčastnila těchto jednáních. Hizballáh v syrském konfliktu jednal nezávisle. Co je však nejdůležitější, tak je to

⁴⁴ V roce 2017 zaznamenal Hizballáh v Sýrii úspěch v podobě porážky ISIS v údolí Bikáa. Výhru posléze použil k své vnitrostátní libanonské propagaci, kdy uvedl, že bránil jak křesťany, tak sunnity a šíity, a dokonce i Druze (Kranz 2019).

důkaz, že skupina převzala úkoly, které jsou běžně zastávány státy – včetně zajištění bezpečnosti, znovuosídlení a diplomatických jednání.

Ve stejném období (2017) se v Bejrútu konala schůzka mezi Nasralláhem a náměstkem iránského ministra zahraničí Husajnem Džabárim Ansárim. Společně pak měli diskutovat o politickém vývoji událostí spojených s regionem a konkrétně pak o syrském konfliktu (Tehran Times 2017a). V září téhož roku Nasralláh vycestoval do Teheránu, kde se setkal s Husajnem Núrí-Hamadáním, kterému osobně děkoval za jeho pomoc Hizballáhu (Tehran Times 2017b).

Dále je dobré dodat, že syrská krize narušila dobré vztahy mezi Hizballáhem a Hamásem z dřívějšího období. K narušení došlo v kontextu úspěšného převratu v Egyptě ze strany Muslimského bratrstva. Na Muslimské bratrstvo je totiž Hamás intenzivně napojený (Karmon 2013a: 112) a při vypuknutí syrské krize se Muslimské bratrstvo (konkrétně se jednalo dominantně o jeho sesterskou organizaci – tzv. Syrské Muslimské bratrstvo) ocitlo na straně Asadovy opozice a (později) společně s ním i právě Hamás (Oseran 2013: 20). Vedení Hamásu následně přesunulo své základny z Damašku a Libanonu do pásma Gazy, Egypta, Kataru anebo Súdánu. Mezi skupinou a Hizballáhem oficiálně vznikla rivalita (Karmon 2013a: 112), protože Hamás poskytoval vojenské výcviky a další druhy podpory sunnitským rebelům, kteří bojovali proti Hizballáhu a Asadovi (Oseran 2013: 20). Nicméně k opětovnému navázání dialogu mezi Hamásem a Hizballáhem mělo dojít v polovině července roku 2013, kdy několikačlenná delegace Hamásu v čele s Músáem Muhammadem Abúem Marzúkem (místopředseda politického křídla skupiny) vycestovala do Bejrútu. Cílem cesty bylo obnovit vzájemné vztahy jak s Hizballáhem, tak i s Íránem (tamtéž: 111). Setkání dnes můžeme vyhodnotit pro skupiny jako úspěšné. Důkazem může být fakt, že se kancelář Hamásu opět nachází na jedné z hlavních základen Hizballáhu v Bejrútu (tamtéž 121).

Mimo syrskou krizi se Hizballáh od roku 2011 aktivně zapojoval i v jiných zemích a regionech. V kontextu skupiny se díky Sýrii například málo hovořilo o její roli v Africe. Dle slov Alami (2018a) jeden důvěryhodný zdroj napojený na

Hizballáh uvedl, že skupina provádí ideologické a vojenské tréninky nigérijských šíitů. Ti například cestovali do speciálních táborů skupiny uvnitř Libanonu. Načež byl v jižním Bejrútu i potvrzen výskyt afrických mužů oblečených v typických krojích pro oblast severní Nigérie. Nicméně, dle autora, je trénink omezen pro několik desítek z nich⁴⁵. Trénink je cílený především pro vysoce postavené důstojníky z velících pozic, kteří jsou posléze schopni své získané znalosti předat dál v Nigérii. V rámci tohoto vojenského výcviku se mají do Libanonu vracet v rozmezí tří až šesti měsíců, aby své dovednosti zdokonalovali se sofistikovanějšími zbraněmi a technikou. Dostupné informace nasvědčují tomu, že se jedná o členy z Islámského hnutí v Nigérii (Al-Harakat Islamíja fi Najdžíríja). Například report Bloombergu (cit. dle Alami 2018a) poukázal na to, že propaganda IHN je obdobná Hizballáhu, pakliže skupina zahájila své vlastní rádiové vysílání, disponuje vlastními novinami a dále má v plánu založit i svou televizní stanici. Krom toho Islámské hnutí v Nigérii (IHN) provádí podobné sociální služby jako Hizballáh (provozuje školy, islamistická centra, bezpečnostní služby). Vedle podpory IHN se dále dle Karmon (2013b) v Nigérii rokem 2013 objevily informace o možné tajné buňce Hizballáhu. V tomto roce nigérijské úřady totiž zadržely čtyři údajné členy Hizballáhu na severu země v městě Kano. Při zatýkání mělo dojít i k odkrytí jejich skladu, v kterém se nacházelo 11 433 nábojů, 76 vojenských granátů, jedna puška SMG, devět pistolí, 17 pušek AK-47, 44 zásobníků, 103 balíčků TNT, 50 mm protitankových granátů, čtyři protitankové nášlapné miny, 21 raketových granátů, RPG, 16 nabíječek RPG a jedna trubice RPG (tamtéž).

Pokud stále zůstaneme u afrického kontinentu, tak v tomto období (2011–2019) vypluly napovrch opět aktivity Hizballáhu i v dalších státech západní Afriky. V roce 2013 došlo k identifikaci několika mužů, kteří měli zodpovídat za jednotlivé dílčí činnosti skupiny. První z nich, Alí Ibráhím al-Watfa, zodpovídal

⁴⁵ Vidíme zde návaznost na íránské počínání během 80. a 90. let, kdy spousta mladých nigérijských muslimů cestovalo do Íránu, neboť zde získávali finanční pomoc, ale dále pak vojenský a náboženský výcvik. Dle Alami (2018a) měl právě Írán navést Hizballáh k jeho počínání v Africe. Díky rekrutování a tréninku Nigérijců má posléze dojít k vybudování základny uvnitř Afriky.

za buňku skupiny v Sierra Leone a měl koordinovat převod finančních prostředků ze země do hlavního sídla Hizballáhu v Libanonu. Druhý muž, Abbás Lútfe Fawáz, zastával post vůdce odnože skupiny v Senegal. Fawáz systematicky od roku 2006 získával pro skupinu finance prostřednictvím svých supermarketů v Dakaru. Třetí, Alí Ahmad Šiháda, je zodpovědný za transportní trasy skupiny mezi Senegalem a Pobřežím slonoviny (Karmon 2013b).

Nejnovější zapojení Hizballáhu na africkém kontinentě odhalila zpráva z roku 2018. Ve zprávě bylo uvedeno, že Maroko přeruší diplomatické vztahy s Teheránem, neboť měl dle všeho podporovat hnutí Polisario (hnutí za nezávislost Západní Sahary). Vedle Íránu měl skupinu podporovat i Hizballáh, který měl skupině zprostředkovávat výcvik a vyzbrojování prostřednictvím íránského velvyslanectví ve vedlejším Alžírsku (Jones – King 2018, Mouzahem 2018).

Vedle regionu západní Afriky a Maroka poradci Hizballáhu také odcestovali do Jemenu, aby pomohli vyškolit Hútíjské povstalce v jejich boji proti sousední Saúdské Arábii⁴⁶. K této podpoře mělo docházet již někdy od roku 2012, neboť tehdy Chalíl Harb (bývalý velitel zvláštních operací Hizballáhu a úzký poradce Hasana Nasralláha) měl absolvovat cestu do Teheránu a ve spojení s íránskými zástupci pak koordinovat operace skupiny v Jemenu. Na jaře roku 2015 poslal Hizballáh Abúa Alího Tabátabáiho (jednoho z velitelů vojenských složek Hizballáhu a který dříve působil v Sýrii), aby vylepšil výcvikový program skupiny pro jemenské rebely (Levitt 2018). Avšak je důležité uvést, že v kontextu aliance odporu nejsou Hútíjové řádnou íránskou *proxy* skupinou (jako například Hizballáh). Hizballáh však započal pomáhat Hútíjům, protože bojují s teheránským soupeřem Rijádem. Jedná se tedy o strategický kalkul, neboť tento boj se například dotýká kontroly nad námořní dopravou po Rudém moři a úžinami Báb al-Mandab. Vítězství Hútíjů by tedy oslabilo Saudskou Arábii (UANI 2018:

⁴⁶ Saúdská koalice pravidelně předkládá důkazy o tom, že Hizballáh přímo podporuje Hútíje. Například v únoru 2016 vydala saúdskoarabská Al-Arabiya video s velitelem Hizballáhu, který školil militanty Hútíjské skupiny. Velvyslanec Saúdské Arábie ve Spojených státech zveřejnil obdobná videa na svém Twitteru. Vedení saúdské koalice také oznámilo oběti Hizballáhu v Jemenu, neboť oznámila smrt deseti osob označených za odborníky Hizballáhu nasazených na podporu hútíjských militantů (Gutowski 2018).

6). I přestože je podpora od Íránu a Hizballáhu k Hútíjům evidentní, tak militantní asistence a přítomnost Hizballáhu v Jemenu nebyla veřejně oznámena vedením strany. Avšak vztah mezi skupinou a Ansár Alláhem (oficiální název hútíjského hnutí) je velmi známý a datuje se již před vypuknutí konfliktu v Jemenu. Zástupci Ansár Alláhu žijí a pracují v jižním Bejrútu, kde má Hizballáh svou hlavní základnu. Hútíjští bojovníci zde získávají trénink, přičemž dokonce zranění militanti jsou ošetřováni v nemocnicích patřících Hizballáhu (Blanford 2017: 10). V roce 2018 došlo k setkání mezi Nasralláhem a zástupci těchto jemenských rebelů. Delegation Hútíjů v čele s Muhammadem Abd as-Salámem diskutovala s Nasralláhem o posledním vývoji jemenské občanské války (VOA 2018, AP NEWS 2018). Na setkání byli přítomni i další dva vůdci Hútíjů – Abdul Málík al-Adžrí a Ibrahim al-Dajlámí. Setkání se údajně uskutečnilo v Bejrútu. Toto setkání můžeme vnímat jako demonstraci rostoucí regionální role Hizballáhu a také význam Hútíjů jako íránského zmocněnce (Gutowski 2018). Zároveň v tomto roce opoziční koalice Saudské Arábie vydala prohlášení o dodávce zbraní od Hizballáhu pro hútíjské bojovníky (The National 2018).

Dalším státem, kam směřovaly kroky Hizballáhu, byl (opět) Irák. Již v červnu 2014 měla skupina vyslat 250 svých specialistů do této země, aby asistovali několika iráckým šíitským milicím proti extremistické sunitské organizaci – tzv. Islámskému státu (tamtéž). Zároveň v prosinci 2014 (dnes bývalý) irácký premiér, Núrí Málíkí, navštívil Libanon, kde se setkal se zástupci Hizballáhu. Dokonce se v Bejrútu potkal s Hasanem Nasralláhem, s kterým diskutoval o regionálním vývoji v Sýrii a Iráku a společně hodnotili hrozbu jménem ISIS. Nasralláh posléze v únoru 2015⁴⁷ otevřeně potvrdil zapojení Hizballáhu v boji proti ISIS v Iráku (Daher 2016: 178), kde již dávno vyslaní specialisté zajišťovali pomoc například skupině zvané Lidové mobilizační síly (ang. *Popular Mobilization Forces*) upevnit kontrolu nad městy Kirkúk a Mosul, která jsou bohatá na ropu. Zároveň díky jejich kontrole mohly Lidové mobilizační

⁴⁷ Následující měsíc (v březnu 2015) prohlásil generální tajemník irácké šíitské skupiny Hizballáh al-Nudžaba, Šejk Akram al-Kaabi, že poradci Íránské revoluční gardy a Hizballáhu se účastnili různých operací za osvobození iráckých měst pod okupací ISIS (Hashem 2015).

síly zřídit pozemní most do Sýrie. Tento dopravní most byl důležitý jak pro syrský režim, tak i Hizballáh, z důvodu materiální pomoci od Íránu a rovněž dodávky ropy ze zmíněných měst. V následujících letech v Iráku započala být aktivní i Jednotka 3800, přičemž jejím hlavním zástupcem se stal Alí Músá Daqdúq. Daqdúq trénoval irácké militanty v oblastech jako: provádění teroristických operací, zacházení s výbušninami, minomety, raketami a odstřelovacími puškami. Vedle toho zajišťoval i zpravodajské operace. Daqdúqa později vystřídal ve vedení Muhammad Kawarithmi, který dodnes provádí iráckým šíitským milicím vojenské výcviky, finanční, politickou a logistickou podporu (Daoud 2016).

První roky této části výzkumného období (2011–2019) se nesly také například v duchu vyšetřování libanonsko-kanadské banky. Ministerstvo financí Spojených států amerických totiž v prosinci roku 2011 vneslo proti bance obžalobu, v které bylo uvedeno, že je tato instituce zapojena v praní peněz pro Hizballáh a zároveň se podílí na ilegálním obchodu s drogami. Jakým způsobem k tomu docházelo? Když se podíváme na přílohu č. 1, tak zjistíme, že to byl propracovaný celosvětový systém legálních a nelegálních činností. Libanonsko-kanadská banka převáděla do Spojených států miliony dolarů, za které byly nakoupeny ojeté automobily. Raymond (2013) ve své práci uvedl, že se mělo jednat až o cca 330 milionů od ledna 2007 do začátku roku 2011. Zakoupené automobily byly posléze dopraveny na africký trh k prodeji. Na africký kontinent zároveň muži Hizballáhu pašovali kokain z Kolumbie. Některý kokain byl rovněž prodáván v afrických státech, nicméně Afrika byla spíše pouhým tranzitním bodem na trase do Evropy. Evropský trh byl hlavní prioritou Hizballáhu. Zisky z evropského prodeje kokainu se následně vrátily do Afriky, kde byly smíchány s legálními zisky ze zmíněných automobilů. Tato celková suma posléze putovala do směnných domů, které je tzv. vypraly, jednu část uložily do libanonsko-kanadské banky a druhou část zaslaly do kasy Hizballáhu (Raymond 2013). Jak dále můžeme vidět v příloze č. 1, tak peníze z banky neputovaly pouze na Západ (USA, Jižní Amerika), ale rovněž na východ do Číny. V Číně se za finance nakoupilo spotřební zboží, které putovalo k prodeji na jihoamerický trh. Výtěžek z tohoto zboží pokryl nákupní náklady za kokainové dodávky od (například)

kolumbijských spojeneckých kartelů Hizballáhu. Vedle Kolumbijců dle Beckera (2011) byli do systému zapojeni i mexičtí Los Zetas. Jak tedy můžeme vidět, tak tato kauza ohledně libanonsko-kanadské banky se stala výborným příkladem toho, jakým způsobem a prostřednictvím jakých legálních a nelegálních aktivit Hizballáh získává část svých financí. Zároveň je dobré dodat, že tento velmi propracovaný systém zahrnoval celkem pět kontinentů.

Vedle podpory Asadova režimu a jiných politicko-militantních skupin se zástupci Hizballáhu aktivně střetávali i s dalšími významnými osobami a delegacemi. V září 2012 byl Hizballáh jedním z nejvíce viditelných hostitelů při přijetí návštěvy papeže Benedikta v Libanonu (po příletu papeže na letiště v Bejrútu Hizballáh vyslal uvítací doprovod se stovkami stranických bannerů zdobených zároveň erbem Vatikánu) (Daher 2015, Mrammel 2012).

V roce 2017 se vysoce postavení zástupci Hizballáhu účastnili pohřbu Hasana Sulejmáního, otce generálmajora Kásima Sulejmáního⁴⁸. Hasan Sulejmání například otevřeně chválil roli Hizballáhu v Sýrii a úspěchy jeho boje proti tzv. Islámskému státu. Delegace Hizballáhu, která se účastnila pohřbu, byla vedena Sajídem Hášimem Safí ad-Dínem, který je duchovním vůdcem skupiny. Safí ad-Dín sám převzal odpovědnost za rozhovory s přítomnými íránskými zástupci (Bassam 2017). Prostřednictvím této události se opět dalo najevo postavení a vztah mezi Hizballáhem a Íránem.

Na konci téhož roku (2017) zavítal do Libanonu za zástupci Hizballáhu Qajs al-Khazálí, vůdce spřátelené irácké militantní skupiny Asaíb Ahl al-Haq. Hizballáh měl zprostředkovat al-Khazálímu výlet na libanonsko-izraelské hranice (Albawaba 2017). Zároveň s ním bylo publikováno video, na kterém podle portálu Albawaba (2017) al-Khazílí uvedl, že on a jeho militantní skupina podporuje Hizballáh v boji proti Izraeli a zároveň podporuje palestinskou otázku.

⁴⁸ Kásim Sulejmání, významný íránský představitel a vrchní velitel Íránské revoluční gardy byl začátkem letošního roku (3. 1. 2020) zabit prostřednictvím amerického náletu (Gan 2020). Sulejmání byl rovněž významný pro Hizballáh, pakliže měl dohlížet na všechny vojenské dodávky od Íránu skupině.

V uplynulém roce (2019) absolvoval venezuelský ministr zahraničí Jorge Arreaza svou cestu po Blízkém východě, přičemž se měl setkat i s Nasralláhem. Tento počín měl návaznost na vyjádření vedení Hizballáhu o podpoře Nicoláse Madura k jeho znovuzvolení do postu venezuelského prezidenta, neboť ho skupina vnímala jako svého spojence. Tato podpora však byla například v rozporu s americkým tlakem na venezuelskou politiku, neboť pojednával o odstoupení Madura. Spojené státy americké chtěly, aby došlo k předání moci opozičnímu prezidentskému kandidátovi Guaidovi (FrenchPresstTv 2019). V té době libanonský televizní kanál Al Manar (cit. dle FrenchPresstTv 2019) citoval zákonodárce Hizballáhu Muhammada Raada, který v té době řekl, že „*Nasralláh stojí s venezuelským lidem a jeho svobodným vedením.*“

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zkoumat paradiplomacii politicko-militantního hnutí Hizballáh, a to od jeho samotného vzniku v roce 1982 do roku 2019. Rozsah výzkumného období byl zvolen z toho důvodu, že bylo potřeba zkoumat aktivity Hizballáhu již od začátku jeho působení. Díky tomu se mi naskytla možnost zjistit, ve které době, ve které fázi vývoje a v jakém kontextu začal Hizballáh vykonávat zahraničněpolitické aktivity spadající do oblasti paradiplomacie. Dále jsem zkoumal, jak se jeho činnost v této oblasti během výzkumného období proměňovala, zdali byl schopen dosáhnout svých „zahraničněpolitických“ zájmů, jaké nástroje k tomu používal a nakonec jaké vztahy a s jakými aktéry navazoval.

Dle mého výzkumu se ukázalo, že Hizballáh představuje přesně takového nestátního aktéra (politicko-militantní hnutí), který je bezprostředně schopný nastolit a započít paradiplomacické aktivity. Cornago (2010: 15) ve své práci uvedl, že pokud chtějí substátní vlády (v mém případě nestátní aktéři) ve svých paradiplomacických aktivitách působit regionálně/celosvětově, tak musí disponovat jak finančním kapitálem, tak lidskými zdroji a mimo jiné také disponovat hierarchickým uspořádáním uvnitř skupiny. Jak je patrné z druhé kapitoly této práce (*Vznik, vývoj a vnitřní struktura Hizballáhu*), tak skupina tyto parametry splňuje již od svého vzniku v roce 1982. Zrození skupiny bylo totiž zažehnuto okolnostmi spojenými s patnáctiletou libanonskou občanskou válkou (1975–1990) a izraelskou invazí v roce 1982. Tudíž je evidentní, že Hizballáh měl pro zrod patřičnou základnu lidských zdrojů (odpůrce Izraele). Navíc celkové formování Hizballáhu bylo silně ovlivněno Íránskou revoluční gardou, která zajistila skupině finanční kapitál. Rovněž z mého výzkumu vyplynulo, že Hizballáh je velmi dobře strukturovanou organizací (viz kapitola 2). Vedle generálního tajemníka a sedmičlenné rady (hlavní orgány skupiny) Hizballáh disponuje pěti shromážděními, které zodpovídají za své vyčleněné rezorty. Pro mou práci je však (ihned po tajemníkovi a radě) nejdůležitější tzv. Jednotka pro zahraniční vztahy. Jak jsem rovněž v druhé kapitole uvedl, tak tato Jednotka

představuje jakési „ministerstvo zahraničí“, které má za úkol starat se o zahraniční kontakty.

Mnou popsáný vývoj Hizballáhu dále ukázal, že jeho úspěchy a narůstající popularita na libanonské scéně zajistily skupině další příznivce a nové členy, tedy další lidské zdroje. Co se týče finančního kapitálu, tak bych si dovolil tvrdit, že Hizballáh patří mezi velmi dobře financemi disponující politicko-militantní hnutí na světě. Jak jsem již výše uvedl, tak skupina od svého vzniku například získává neustálé finanční příspěvky od Íránu. Nicméně mnohé zdroje se ve výši příspěvků značně liší. Zatímco například izraelský generál Hertzi Halevi (cit. dle Bob 2017) uvedl, že Írán poskytuje Hizballáhu ročně 75 miliónů dolarů, tak Levitt (2005) již ve svých dřívějších pracích uváděl částky od 100⁴⁹ do 200 milionů ročně. Vzhledem k mému výzkumu se domnívám, že všechny tyto odhady částek mohou být správné, ale je důležité dodat, že se jednoznačně měnily v čase v návaznosti na konkrétní íránskou situaci v mezinárodním prostředí. Příkladem takové situace může být dle Blanforda (2017: 3) pokles cen ropy v roce 2014, který jednoznačně musel ovlivnit výši íránského příspěvku pro Hizballáh. V tomto kontextu bych osobně poukázal na všechny sankce uvalené na Írán mezinárodním prostředím (a zejména z pozice USA), které rovněž musely ovlivnit íránskou finanční pomoc Hizballáhu. Z výše uvedeného jsem proto takového názoru, že v počátečních letech své existence byl Hizballáh na íránské pomoci i závislý, nicméně Hizballáh se stal tak úspěšným nestátním aktérem, neboť dokázal své zdroje financí diverzifikovat. Jak můj výzkum ukázal, tak skupina je dnes schopná získávat finance jak z legálních, tak i ilegálních činností a dovolil bych si tvrdit, že touto samostatnou výdělečnou činností skupina snížila svou závislost na Íránu.

Jak je z výše uvedeného evidentní, tak Hizballáh splňuje všechny Cornagovy podmínky, což by skupině mělo předurčovat úspěšné nastartování a plnění paradiplomatických aktivit jak regionálně, tak celosvětově. Což se dle mého výzkumu potvrdilo. Hizballáh totiž začal s paradiplomatickými aktivitami

⁴⁹ O íránských 100 milionových ročních příspěvcích Hizballáhu mluví například i Azani (2006) anebo Karmon (2003).

již od svého založení v roce 1982 (viz jeho samotné napojení na Írán). Vedle toho mohu uvést, že ve svém vývoji měl Hizballáh několik významných milníků, které ovlivnily jeho paradiplomatické aktivity. Díky tomu jsem byl schopný rozdělit pozorování paradiplomatických aktivit Hizballáhu do čtyř výzkumných období. První výzkumné období jsem ohraničil roky 1982 a 1992. Počáteční rok je významný samotným vznikem skupiny a rok 1992 je důležitý tím, že se vůdcem skupiny stal Hasan Nasralláh. Nástup Nasralláha považuji za důležitý milník paradiplomacie skupiny z toho důvodu, pakliže se pod jeho vedením rozrostly a/nebo zahájily nové paradiplomatické aktivity (viz podkapitola 3.2). Nástupem Nasralláha tedy začalo druhé období, které končilo rokem 2000. V roce 2000 totiž Hizballáh zaznamenal vítězství ve svém boji proti Izraeli, neboť ten se v uvedeném roce stahuje z území Libanonu a zároveň rokem 2000 skupina získala nového partnera v oblasti paradiplomatických aktivit – Sýrii, což považuji za další milník v paradiplomatických aktivitách skupiny. Třetí období jsem vytyčil tedy od roku 2000 až do roku 2011. V roce 2011 totiž Hizballáh vstoupil jako aktér do syrského konfliktu, což z něho udělalo důležitého hráče na Blízkém východě. Od této statusové „transformace“ můžeme vidět nové paradiplomatické aktivity skupiny. Tudíž od roku 2011 začalo mé čtvrté výzkumné období, končící rokem 2019.

Jak můžeme vidět v příloze č. 2, tak během prvního výzkumného období (1982–1992) Hizballáh navázal dominantně paradiplomatické aktivity s Íránem a další takovéto aktivity začal vykonávat v tzv. trojhраниční oblasti Argentiny, Brazílie a Paraguaye. Od Íránu Hizballáh začal získávat finanční pomoc a prostřednictvím Íránské revoluční gardy i vojenský výcvik a vojenské technologie. Tyto činnosti spadají do mých dvou klasifikací paradiplomatických aktivit nestátních aktérů, konkrétně tedy do bodu č. 4 *Výměny vojenských technologií a výcviku jednotek* (str. 23–24) a bodu č. 6 *Utváření a účast na finančních tocích a investicích mezi různorodými aktéry* (str. 24). Dále pak v trojhраниční oblasti Hizballáh vybudoval svou první základnu v zahraničí (viz bod č. 1 *Zřizování tzv. buněk* na str. 23), díky které skupina začala provozovat v Latinské Americe nelegální činnosti (praní špinavých peněz, obchod s drogami atd.) s cílem získat

finance pro své politicko-ozbrojené aktivity (bod č. 5 na str. 24 s názvem *Podílení se na ilegálních ekonomických činnostech*).

V druhém období (1992–2000) Hizballáh pod vedením Hasana Nasralláha odstartoval (vedle již stávajících aktivit s Íránem a činností v tzv. trojhraniční oblasti) nové paradiplomatické aktivity. Jak je vyznačeno v příloze č. 3, tak toto období se nejvíce neslo v duchu navazování kontaktů s jinými nestátními skupinami. Konkrétně se jednalo o Al-Káidu, Egyptský islámský džihád, alžírskou Ozbrojenou islámskou skupinu, Hamás a Islámský Džihád. Těmto skupinám Hizballáh převážně zajišťoval vojenské výcviky, vojenskou techniku, finance anebo se s nimi podílel na ilegálních ekonomických činnostech. Navíc se díky kontaktu s palestinskými skupinami Hizballáhu podařilo vybudovat buňky v okupovaných palestinských teritoriích.

Vedle enormního navýšení kontaktů s jinými nestátními skupinami se Hizballáhu podařilo například v roce 1996 vyjednat dohodu s Izraelem o *statu quo* (vzájemné pozastavení vojenských akcí) a zároveň později v roce 2000 zaznamenala skupina dokonce vítězství, neboť se Izrael stáhl z libanonského území. Rovněž jak můžeme vyčíst z přílohy č. 3, tak vyšly najevo nelegální aktivity skupiny v Severní Karolíně v USA. Koncem tohoto pozorovaného období však Hizballáh zaznamenal největší úspěch v podobě získání nového partnera – Sýrie. Ze všeho výše uvedeného vyplývá, že od nástupu Nasralláha došlo k navýšení a rozšíření paradiplomatických činností. V tomto období skupina tedy vykonávala všechny typy paradiplomatických aktivit z mé klasifikace paradiplomatických aktivit nestátních aktérů (str. 23–24), s výjimkou bodu č. 3 *Účasti a participace anebo vytváření různých mezinárodních akcí jako jsou například mezinárodní konference, fóra, výstavy apod.*

Stažení Izraele z Libanonu v roce 2000 a především navázání spolupráce se syrským režimem vytvořilo nové možnosti pro Hizballáh. Z tohoto důvodu jsem od roku 2000 zahájil své třetí výzkumné období, které končilo rokem 2011 (vypuknutí syrské krize). Jak je patrné v příloze č. 4, tak se skupina rozhodla těchto možností maximálně využít. Paradiplomatické aktivity navázal Hizballáh

s dalšími nestátními skupinami, tentokrát ovšem v Iráku a v Jemenu. Mimo jiné se ukázalo, že skupina disponovala svými buňkami v Egyptě, Ázerbájdžánu a Německu. Zároveň vybuďovala nové základny v Kolumbii a Venezuele.

Z přílohy č. 4 je dále evidentní, že Hizballáh rozšířil i své ilegální činnosti. Navázal spolupráci s kartely v Mexiku a v Kolumbii (čímž začal profitovat v obchodě s drogami) a dále pak prostřednictvím různých činností začal získávat další finance ze států západní Afriky, Venezuely anebo Německa. Vedle navýšení ilegálních činností dále Hizballáh například navázal paradiplomatické aktivity s Katarrem anebo došlo k setkání Nasralláha s diplomaty USA. Rovněž jak je z mapy patrné (příloha č. 4), tak opět během tohoto období (2000–2011) došlo k navýšení všech již provozovaných paradiplomatických aktivit Hizballáhem. Avšak došlo dokonce k razantní změně, neboť Hizballáh se účastnil dvou mezinárodních konferencí, čímž skupina zapadla do všech bodů mé klasifikace.

Syrská krize v roce 2011 odstartovala pro moji práci poslední zkoumané období (2011–2019) paradiplomatických aktivit Hizballáhu (viz příloha č. 5). Díky samotnému syrskému konfliktu se skupině naskytlo mnoho příležitostí k rozšíření stávajících a/nebo navázání nových paradiplomatických činností. Za vyzdvížení stojí například prohloubení spolupráce v rámci tzv. osy odporu (Hizballáh, Sýrie, Írán), navázání spolupráce s Ruskou federací, začlenění Hizballáhu do skupiny pro sdílení zpravodajských informací (Rusko, Írán, Irák, Sýrie), opětovné setkání s katarskými zástupci, rozšíření spolupráce s iráckými militantními skupinami anebo zprostředkování role mediátora v různých otázkách syrského konfliktu (vyjednávání s tzv. Islámským státem o propuštění zajatců anebo jednání s povstaleckými skupinami o navrácení syrských uprchlíků do země).

Mimo syrský konflikt Hizballáh rozšířil své paradiplomatické aktivity i například v Africe, kde se ukázalo, že skupina disponovala svou tajnou buňkou a zároveň navázala spolupráci s Islámským hnutím v Nigérii. Dále vypluly napovrch další aktivity z jiných západních afrických států. Konkrétně ze Sierra Leone a Senegalu, kde skupina disponuje svými buňkami. V rámci Afriky se i odhalilo

nejnovější paradiploematické zapojení Hizballáhu v Maroku z roku 2018. V Maroku navázala skupina své aktivity (výcvik jednotek, dodávky vojenského materiálu) s hnutím Polisario. Obdobné aktivity Hizballáh zahájil s Hútijskými povstalci v Jemenu.

V brzkých letech tohoto období (2011–2019) se odehrálo vyšetřování libanonsko-kanadské banky. Tento případ je dle mého názoru výborným příkladem toho, jakým způsobem Hizballáh rozšířil své paradiploematické aktivity celosvětově (Latinská Amerika, USA, Čína, západní Afrika, Evropa). Vytvořil systém legálních a ilegálních aktivit díky kterým dlouhodobě získával finance.

Během posledního čtvrtého období Hizballáh zaznamenal nejvyšší nárůst paradiploematických aktivit. Ukázalo se, že rozšířil zřizování svých buněk, nadále se střetával se zástupci jiných států či nestátních jednotek, v rámci syrské krize se mu naskytl možnost vytvářet mírové procesy, zajišťoval výcvik jednotek a poskytoval vojenské technologie více aktérům, mnohem častěji se podílel na ilegálních ekonomických činnostech a rovněž utvářel finanční toky mezi různorodými aktéry. Avšak v tomto období se neukázala žádná účast na mezinárodních konferencích apod.

Pokud shrnu vše výše uvedené, tak Hizballáh již od svého vzniku v roce 1982 začal vykonávat zahraničněpolitické aktivity spadající do oblasti paradiploemie. Jak je patrné z příloh 2 až 5, tak skupina svými aktivitami od roku 1982 spadá jak do oblasti transregionálních a paradiploematických kontaktů, tak i do globální paradiploemie (dvě kategorie z Ducháčkova trojhranného rozdělení uvedeného na str. 25–26). Zároveň je vidět, že během každého pozorovaného období Hizballáh rozšiřoval své paradiploematické aktivity. Jak je patrné z přílohy č. 3, tak již v druhém období (1992–2000) vidíme razantní rozšíření paradiploematických aktivit. Dominantně se jednalo o navázání kontaktů a činností s jinými nestátními aktéry (typu politicko-militantních skupin jako je např. Hamás). Dle mého názoru si získal Hizballáh na straně těchto (především palestinských) nestátních skupin příznivé renomé s ohledem na jeho úspěšné boje proti Izraeli, neboť s Izraelci byla skupina schopná vyjednávat v roce 1996 a

následně se i Izrael v roce 2000 stáhnul z libanonského území. Zároveň v tomto období došlo k rozšíření nelegálních činností za účelem finančních zisků. Je možné, že takovéto aktivity byl Hizballáh schopen zahájit díky ukončení studenoválečného rozdělení světa. Nová podoba mezinárodního prostředí bez železné opony naskytovala nové možnosti pro nejrůznější hráče, čehož dle mého názoru skupina využila. V tomto kontextu nesmím opomenout roli Hasana Nasralláha, neboť k uvedeným paradiplomatickým akcím dochází s jeho nástupem na post vůdce skupiny. Rovněž jak jsem uvedl v druhé kapitole, tak o Nasralláhovi lze hovořit jako o charismatickém vůdci Weberova stylu. Mnozí (členové Hizballáhu, libanonští šiité, vůdcové jiných skupin atd.) chovají obdiv a loajalitu k jeho osobě, díky čemuž právě mohlo dojít k vytvoření nejrůznějších paradiplomatických aktivit. V následujících obdobích (2000–2011 a 2011–2019) došlo zejména k rozšíření paradiplomatických aktivit na základě diverzifikace finančních zdrojů Hizballáhu. Hizballáh byl totiž schopen navázat nové kontakty s drogovými kartely, zužítkovat své kontakty v libanonských diasporách po světě, využít legální finanční systém ve spojení s nelegálními aktivitami a nadále si udržet své spojence v podobě Íránu a Sýrie. Nicméně se domnívám a považuji za důležité závěrem zdůraznit, že Hizballáh by nebyl schopen vykonávat všechny tyto výše popsané paradiplomatické aktivity bez jeho pevného zázemí v Libanonu.

I přesto, že jsem byl ve svém výzkumu omezen a nucen vycházet pouze z veřejně dostupných zdrojů, tak dle mého názoru je skupina skvělým exemplárním příkladem toho, že paradiplomacie je aplikovatelná i na nestátní aktéry. Zároveň je možné, že právě díky takovýmto aktivitám se z Hizballáhu stal významný hráč regionální politiky na Blízkém východě.

Seznam zdrojů

Abubakar, D. (2017). From Sectarianism to Terrorism in Northern Nigeria: A Closer Look at Boko Haram. In: Varin, C. – Abubakar, D. a kol., *Violent Non-State Actors in Africa* (London: Palgrave MacMillan), s. 17–48.

Al Arabiya (2017). Hezbollah leader says he met Assad in Syria over ISIS evacuation. *Alarabiya.com*, 31. 8. 2017 (<http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2017/08/31/ISIS-hands-over-Iranian-s-remains-in-deal-with-Hezbollah.html>, 9. 3. 2020).

Alami, M. (2018a). Hezbollah allegedly training Nigeria Shiites to expand influence in West Africa. *Middle East Institute*, 5. 6. 2018 (<https://www.mei.edu/publications/hezbollah-allegedly-training-nigerian-shiites-expand-influence-west-africa>, 11. 3. 2020).

Alami, M. (2018b). Is Iran replicating Lebanon model in southern Syria? *Middle East Institute*, 31. 8. 2018 (<https://www.mei.edu/publications/iran-replicating-lebanon-model-southern-syria>, 16. 3. 2020).

Albawaba (2017). Iraqi Militias Vow to 'Defend Jerusalem' After Trump Announcement. *Albawaba.com*, 9. 12. 2017 (<https://www.albawaba.com/loop/iran-backed-iraqi-militia-leader-filmed-israeli-border-1058660>, 13. 4. 2020).

Amer, A. A. (2018). What is behind the Hamas-Iran rapprochement? *Aljazeera.com*, 26. 7. 2018 (<https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/hamas-iran-rapprochement-180725150509789.html>, 23. 2. 2020).

AP NEWS (2018). Hezbollah leader meets with Yemeni rebels. *Apnews.com*, 19. 8. 2018 (<https://apnews.com/3566cf0205754788aeac006d5d9c3611/Hezbollah-leader-meets-with-Yemeni-rebels>, 9. 3. 2020)

Aquirre, I. (1999). Making sense of paradiplomacy? An intertextual enquiry about a concept in search of definiton. *Regional & Federal Studies* 9 (1), s. 185–209.

Arabnews (2020). Hamas to join Palestinian leadership meeting against Trump plan. *Arabnews.com*, 28. 1. 2020 (<https://www.arabnews.com/node/1619291/middle-east>, 22. 2. 2020).

Atkey, R. (1971). The role of Provinces in International Affairs. *International Journal* 26 (1), s. 249–273.

Azani, E. (2006). Hezbollah, a Global Terrorist Organization. *International Institute for Counter-Terrorism*, 3. 10. 2006 (<https://www.ict.org.il/Article/960/Hezbollah-a-Global-Terrorist-Organization#gsc.tab=0>, 9. 4. 2020).

Bassam, L. (2017). Hezbollah emerges a winner from Mideast turmoil, alarming foes. *Reuters.com*, 30. 11. 2017 (<https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-hezbollah/hezbollah-emerges-a-winner-from-mideast-turmoil-alarming-foes-idUSKBN1DU10C>, 25. 3. 2020).

Bauer, W. (2016). *Ukradené divky: Boko Haram a teror v srdci Afriky* (Praha: Grada Publishing).

BBC (2000). Annan to meet Hezbollah leader. *BBC.com*, 22. 6. 2000 (http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/798127.stm, 9. 3. 2020).

BBC (2010). Hezbollah chief Nasrallah meets Ahmadinejad in Syria. *BBC.com*, 26. 2. 2010 (http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8539178.stm, 9. 3. 2020).

Becker, J. (2011). Beirut Bank Seen as a Hub of Hezbollah's Financing. *New York Times*, 13. 12. 2011 (<https://www.nytimes.com/2011/12/14/world/middleeast/beirut-bank-seen-as-a-hub-of-hezbollahs-financing.html>, 15. 4. 2020).

Biró, G. – Motoc, A.-I. (2005) Working paper on human rights and non-State actors. *Specific Human Rights Issues*, 4 (2), s. 1–15.

Blanford N. (2017). Hezbollah's Evolution – From Lebanese Milita to Regional Player. *Middle East Insitute*, 28. 11. 2017

(https://www.mei.edu/sites/default/files/publications/PP4_Blanford_Hezbollah.pdf, 15. 2. 2020).

Bob, Y. J. (2017). Massive Iranian funding for anti-Israel terror groups revealed. *The Jerusalem Post*, 23. 6. 2017 (<https://www.jpost.com/middle-east/iran-news/massive-iranian-funding-for-anti-israel-terror-groups-revealed-497703>, 4. 5. 2020).

Bowen, J. (2020). Trump's Middle East peace plan: 'Deal of the century' is huge gamble. *BBC.com*, 29. 1. 2020 (<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-51263815>, 22. 2. 2020).

CEP (neuedeno). Hezbollah. *Counter Extremism Project*, neuedeno (<https://www.counterextremism.com/threat/hezbollah#overview>, 17. 3. 2020).

Cornago, N. (1999). Diplomacy and paradiplomacy in the redefinition of international security: Dimensions of conflict and co-operation. *Regional & Federal Studies* 9 (1), s. 40–57.

Cornago, N. (2010). On the Normalization of Sub-State Diplomacy. *The Hague Journal of Diplomacy* 5 (1–2), s. 11–36.

Daher, A. (2015). Hezbollah and the Syrian Conflict. *Middle East Institute*, 4. 11. 2015 (<https://www.mei.edu/publications/hezbollah-and-syrian-conflict>, 16. 3. 2020).

Daher, A. (2018). A Fighting Shiism Faces the World: The Foreign Policy of Hezbollah. In: Adraoui, M.-A. (ed.), *The Foreign Policy of Islamist Political Parties* (Edinburg: Edinburg University Press), s. 127–141.

Daher, J. (2016). *Hezbollah – The Political Economy of Lebanon's Party of God* (London: Pluto Press).

Daoud, D. (2016). Hezbollah fighters train Iraqi Shiite militants near Mosul. *Longwarjournal.org*, 5. 11. 2016

(<https://www.longwarjournal.org/archives/2016/11/hezbollah-fighters-train-iraqi-shiite-militants-near-mosul.php>, 25. 3. 2020).

Dehghanpisheh, B. (2017). The Iraqi militia helping Iran carve a road to Damascus. *Reuters.com*, 22. 9. 2017 (<https://www.reuters.com/investigates/special-report/mideast-crisis-iraq-nujaba/>, 15. 4. 2020).

DemocracyNow (2006). National Exclusive: Hezbollah Leader Hassan Nasrallah Talks With Former US Diplomats on Israel, Prisoners and Hezbollah's Founding. *Democracynow.org*, 28. 7. 2006 (https://www.democracynow.org/2006/7/28/national_exclusive_hezbollah_leader_hassan_nasrallah, 9. 3. 2020).

Dubin, R. (2017). Hezbollah's Diplomacy in Qalamoun. *Atlanticcouncil.org*, 1. 3. 2017 (<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/syriasource/hezbollah-s-diplomacy-in-qalamoun/>, 9. 3. 2020).

Duchacek, I. D. (1984). The International Dimension of Subnational Self-Government. *Publius* 14 (4), s. 5–31.

Duchacek, I. D. (1986). *The Territorial Dimension of Politics: Within, Among and Across Nations* (London: Westview Press).

Duchacek, I. D. (1990). "Perforated Sovereignties: Towards a Typology of New Actors in International Relations". In: Michelmann, H. J. – Soldatos, P. (eds.), *Federalism and International Relations: The Role of Subnational Units* (Oxford: Clarendon Press), s. 1–33.

El-Husseini, R. (2012). *Pax Syriana: Elite Politics in Postwar Lebanon* (New York: Syracuse University Press).

First Post (2013). Hezbollah chief says he met Qatari envoy recently. *Firstpost.com*, 4. 12. 2013 (<https://www.firstpost.com/world/hezbollah-chief-says-he-met-qatari-envoy-recently-1265255.html>, 9. 3. 2020)

FrenchPresstTv (2019). Venezuela FM takes Middle East tour, set to meet Nasrallah, *French.presstv.com*, 3. 4. 2019 (<http://french.presstv.com/Detail/2019/04/03/592521/Venezuela-foreign-minister-tour-Middle-East-Turkey-Lebanon-Syria>, 9. 3. 2020)

Gan, N. (2020). Who was Qasem Soleimani, the Iranian commander killed by a US airstrike? *CNN*, 3. 1. 2020 (<https://edition.cnn.com/2020/01/03/asia/soleimani-profile-intl-hnk/index.html>, 14. 4. 2020).

Gutowski A. (2018). Hezbollah's Nasrallah meets with Houthi leadership. *Longwarjournal.org*, 22. 8. 2018 (<https://www.longwarjournal.org/archives/2018/08/nasrallah-houthi.php>, 9. 3. 2020)

Hashem, A. (2015). Iraq's Shiite forces claim victory over IS. *Al-Monitor.com*, 16. 3. 2015 (<https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/03/iraq-shiite-hezbollah-nujaba-victory-islamic-state.html>, 26. 3. 2020).

Chatterji, R. – Saha, S. (2017). Para-diplomacy: Concept and the Context. *India Quarterly* 73 (4), s. 375–394.

Chikhi, L. (2016). U.S. on watch for Islamic State dispersing in Libya: official. *Reuters.com*, 1. 12. 2016 (<https://www.reuters.com/article/us-libya-security-usa-idUSKBN13Q4PT>, 24. 3. 2020).

ICT (2008). Venezuelan Ties to Hezbollah. *International Institute to Counter-Terrorism*, 14. 8. 2008 (<https://www.ict.org.il/Article.aspx?ID=307#gsc.tab=0>, 10. 4. 2020).

ICT (2009). President of Yemen: The Hezbollah organization is supplying military and logistical training to the Yemenite Al-Khawthi group, which is striving to topple the régime. *International Institute for Counter-Terrorism*, srpen 2009 (https://www.ict.org.il/UserFiles/JWMG_Hezbollah_Yemen.pdf, 9. 4. 2020).

Jackson, T. (2017). Paradiplomacy and political geography: The geopolitics of substate regional diplomacy. *Geography Compass* 12 (2), s. 1–11.

Jones, G. – King, L. (2018). Morocco severs ties with Iran, accusing it of backing Polisario Front. *Reuters.com*, 1. 5. 2018 (<https://www.reuters.com/article/us-morocco-iran/morocco-severs-ties-with-iran-accusing-it-of-backing-polisario-front-idUSKBN1I23VF>, 26. 3. 2020).

Joscelyn, T. (2016). Analysis: Al Nusra Front rebrands itself as Jabhat Fath Al Sham. *Longwarjournal.org*, 26. 7. 2016 (<https://www.longwarjournal.org/archives/2016/07/analysis-al-nusra-front-rebrands-itself-as-jabhat-fath-al-sham.php>, 24. 3. 2020).

Kamiński, T. (2018). Paradiplomacy – Discourse Analysis and Research Conceptualization. In: Pietrasiak, M. – Bywalec, G. – Kamiński, T. – Mierzejewski D. – Słowikowski M. eds., *Paradiplomacy in Asia: Case studies of China, India and Russia* (Łódź: University Press, Łódź), s. 11–37.

Kanter, J. – Rudoren, J. (2013). European Union Adds Military Wing of Hezbollah to List of Terrorist Organizations. *New York Times*, 22. 7. 2013 (<https://www.nytimes.com/2013/07/23/world/middleeast/european-union-adds-hezbollah-wing-to-terror-list.html>, 19. 4. 2020).

Kaplan, E. (2006). The Al-Qaeda-Hezbollah Relationship. *Council on Foreign Relations*, 10. 8. 2006 (<https://www.cfr.org/background/al-qaeda-hezbollah-relationship>, 1. 3. 2020).

Karmon, E. (2002). Hizballah and the War on Terror. *International Institute for Counter-Terrorism*, 1. 8. 2002 (<https://www.ict.org.il/Article/828/Hizballah%20and%20the%20War%20on%20Terror#gsc.tab=0>, 10. 4. 2020).

Karmon, E. (2009). Iran and its Proxy Hezbollah: Strategic Penetration in Latin America. *International Institute for Counter-Terrorism*. 15. 4. 2009 (<https://www.ict.org.il/Article.aspx?ID=1060#gsc.tab=0>, 11. 4. 2020).

Karmon, E. (2012). The Iran/Hezbollah Strategic and Terrorist Threat to Africa. *International Institute for Counter-Terrorism*, 28. 3. 2012 (<https://www.ict.org.il/Article.aspx?ID=1088#gsc.tab=0>, 9. 4. 2020).

- Karmon, E. (2013a). Hamas in Dire Straits. *Perspectives on Terrorism* 7 (5), s. 111-126.
- Karmon, E. (2013b). Out of Iran, into Africa: Hezbollah's scramble for Africa. *International Institute for Counter-Terrorism*, 19. 6. 2013 (<https://www.ict.org.il/Article.aspx?ID=660#gsc.tab=0>, 10. 4. 2020).
- Katz, M. – Pollak, N. (2015). Hezbollah's Russian Military Education in Syria. *The Washington Institute*, 24. 12. 2015 (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/hezbollahs-russian-military-education-in-syria>, 14. 4. 2020).
- Keating, M. (2013). Regions and International Affairs: Motives, Opportunities and Strategies. In: Aldecoa, F. – Keating, M. eds., *Paradiplomacy in action: The Foreign Relations of Subnational Governments* (New York: Routledge), s. 1–16.
- Keatinge, T. (2014). *The Role of Finance in Deafeting Al-Shabaab* (London: United Services Institute).
- Keohane R. O. – Nye J. S. (1973). *Transnational Relations and World Politics* (Cambridge: Harvard University Press).
- Keohane, R. O. – Nye, J. S. (2011). *Power and Interdependence* (London: Pearson).
- Kirkpatrick, D. D. (2014). Militant Group in Egypt Vows Loyalty to ISIS. *New York Times*, 10. 11. 2014 (http://www.nytimes.com/2014/11/11/world/middleeast/egyptian-militant-group-pledges-loyalty-to-isis.html?_r=2, 24. 3. 2020).
- Kissinger, H. (2016). *Uspořádání světa* (Praha: Prostor).
- Klebnikov, P. (2001). Who is Osama Bin Laden? *Forbes.com*, 14. 9. 2001, <https://www.forbes.com/2001/09/14/0914whoisobl.html#23a0385e4d27>, 16. 2. 2020).

- Kranz, M. (2019). Hezbollah's Rainbow Coalition. *Foreign Policy*, 9. 8. 2019 (<https://foreignpolicy.com/2019/08/09/hezbollahs-rainbow-coalition/>, 20. 12. 2019).
- Kuznetsov, A. S. (2015). *Theory and Practice of Paradiplomacy: Subnational governments in international affairs* (New York: Routledge).
- LA Times (2000). 18 Accused of Cigarette Smuggling to Fund Hezbollah. *Los Angeles Times*, 22. 7. 2000 (<https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2000-jul-22-mn-57451-story.html>, 14. 4. 2020).
- Levitt, M. (2005). Hezbollah Finances: Funding the Party of God. *The Washington Institute*, únor 2005 (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/hezbollah-finances-funding-the-party-of-god>, 5. 5. 2020).
- Levitt, M. (2013a). The Hezbollah Connection in Syria and Iran. *Council on Foreign Relations*, 15. 2. 2013 (<https://www.cfr.org/interview/hezbollah-connection-syria-and-iran>, 23. 2. 2020).
- Levitt, M. (2013b). Hezbollah's Organized Criminal Enterprises in Europe. *Perspectives on Terrorism* 7 (4), s. 27–40.
- Levitt, M. (2014a). Hezbollah's Syrian Quagmire. *PRISM* 5 (1), s. 100–115.
- Levitt, M. (2014b). Hezbollah's Man in Egypt. *Perspectives on Terrorism* 8 (2), s. 24–35.
- Levitt, M. (2018). Hezbollah's International Presence and Operations. *AJC*, 31. 8. 2018 (<https://www.ajc.org/news/hezbollahs-international-presence-and-operations>, 17. 3. 2018).
- Levy, I. – Yusuf, A. (2019). How Do Terrorist Organizations Make Money? Terrorist Funding and Innovation in the Case of al-Shabaab. *Studies in Conflict & Terrorism*, 17. 1. 2019 (<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1057610X.2019.1628622?needAccess=true>, 16. 2. 2020).

Masters, J. – Laub, Z. (2014). Hezbollah. *Council on foreign relations*, 3. 1. 2014 (<https://www.cfr.org/backgrounder/hezbollah>, 19. 12. 2019).

May S. (2019). The Rise of the „Resistance Axis“: Hezbollah and the Legacy of the Taif Agreement. *Nationalism and Ethnic Politics* 25 (1), s. 115–132.

MEE (2017). Hezbollah chief Hassan Nasrallah met with Assad over IS convoy. *Middleeasteye.net*, 1. 9. 2019 (<https://www.middleeasteye.net/fr/news/hezbollah-chief-hassan-nasrallah-meets-assad-over-convoy-401326529>, 9. 3. 2020).

MEMO (2019). Top Hamas delegation arrives in Cairo for talks. *Middle East Monitor*, 3. 12. 2019 (<https://www.middleeastmonitor.com/20191203-top-hamas-delegation-arrives-in-cairo-for-talks/>, 24. 3. 2019).

MEMO (2020). Islamic Jihad, Hamas accept Abbas invite to meet following US deal. *Middleeastmonitor.com*, 29. 1. 2020 (<https://www.middleeastmonitor.com/20200129-islamic-jihad-hamas-accept-abbas-invite-to-meet-following-us-deal/>, 22. 2. 2020).

Mouzahem, H. (2018). Morocco-Algeria tensions flare over claims of Hezbollah support to Polisario. *Al-Monitor.com*, 22. 5. 2018 (<https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/05/lebanon-hezbollah-support-polisario-algeria-iran-morocco.html>, 26. 3. 2018).

Mrammel, I. (2012). Hezbollah Welcomes Pope in the Name of Coexistence. *Al-Monitor*, 14. 9. 2012 (<https://www.al-monitor.com/pulse/sites/almonitor/contents/articles/politics/2012/09/pope-visit-to-lebanon-and-hezbollah-strategy.html>, 22. 3. 2020).

Nakhle, C. (2015). ISIL sells its oil, but who is buying it? *Aljazeera.com*, 6. 12. 2015 (<https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2015/12/isil-sells-oil-buying-151206055403374.html>, 16. 2. 2020).

NCRI (2013). Hassan Nasrallah meets Khamenei in secret visit to Iran. *Ncr-iran.org*, 21. 4. 2013 (<https://www.ncr-iran.org/en/news/terrorism->

fundamentalism/13460-hassan-nasrallah-meets-khamenei-in-secret-visit-to-iran.html, 9. 3. 2020).

Neumann, V. (2011). The New Nexus of Narcoterrorism: Hezbollah and Venezuela. *Foreign policy research institute*, 3. 12. 2011 (<https://www.fpri.org/article/2011/12/the-new-nexus-of-narcoterrorism-hezbollah-and-venezuela/>, 20. 1. 2020).

Neves, M. S. (2010). Paradiplomacy, knowledge regions and the consolidation of Soft Power. *JANUS.NET e-journal of International Relations* 1 (1), s. 10–28.

New York Times (neuedeno). Money Laundering at Lebanese Bank. *New York Times*, neuedeno (https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/interactive/2011/12/13/world/middleeast/lebanese-money-laundering.html?_r=0&ref=hezbollah, 16. 4. 2020).

Oseran, S. (2013). Hezbollah-Hamas Cooperation: Motivations, Manifestations and Future Outlook. *International Institute for Counter-Terrorism*, říjen 2013 (<https://www.ict.org.il/UserFiles/ICTWPS%20-%20Shai%20Oseran%20-%2024.pdf>, 11. 4. 2020).

Paquin, L. (2017). Federalism, Paradiplomacy and Foreign Policy: A case of Mutual Neglect. *International Negotiation* 22, s. 183–204.

Paz, R. (2000). Hizballah and Fatah: a New Alliance against Israel. *International Institute for Counter-Terrorism*, 22. 10. 2000 (<http://www.ict.org.il/Article.aspx?ID=792#gsc.tab=0>, 9. 4. 2020).

Pérouse de Montclos, M.–A. (2014). Boko Haram and politics: From insurgency to terrorism. In: Pérouse de Montclos, M.–A. a kol., *Boko Haram: Islamism, politics, security and the state in Nigeria* (Leiden: African Studies Centre), s. 135–157.

Pham, J. P. (2016). How Boko Haram Became the Islamic State's West Africa Province. *Security affairs*, [neuedeno]

(<http://www.securityaffairs.org/issues/number-30/how-boko-haram-became-islamic-states-west-africa-province>, 22. 3. 2018).

Pollak N. (2016). The Transformation of Hezbollah by its involvement in Syria. *The Washington Institute for Near East Policy* 35, s. 1-22.

Rabasa, A. – Chalk, P. a kol. (2006). *Beyond al-Qaeda: Part 2, The Outer Rings of the Terrorist Universe* (Pittsburg: Rand Corporation).

Raymond, N. (2013) Lebanese bank to pay U.S. \$102 million in money-laundering case. *Reuters.com*, 25. 6. 2013 (<https://www.reuters.com/article/us-lebanesebank-settlement-idUSBRE95O17P20130625>, 13. 4. 2020).

RFE (2019). Hosting Taliban Delegates, Russia Calls For Withdrawal Of Foreign Forces From Afghanistan. *RadioFreeEurope*, 28. 5. 2019 (<https://www.rferl.org/a/taliban-envoys-arrive-in-moscow-to-meet-afghan-politicians-tribal-elders/29967224.html>, 25. 3. 2020).

Robinson, K. (2020). What Is Hezbollah? *Council on Foreign Relations*, 22. 1. 2020 (<https://www.cfr.org/background/what-hezbollah>, 28. 1. 2020).

Roggio, B. (2015). Iraqi Shiite militia commander threatens to attack US. *Longwarjournal.org*, 9. 6. 2015 (<https://www.longwarjournal.org/archives/2015/06/iraqi-shiite-militia-commander-threatens-to-attack-us.php>, 15. 4. 2020).

Rosenfeld, J. (2017). Russia Is Arming Hezbollah, Say Two of the Group's Field Commanders. *TheDailyBeast.com*, 11. 1. 2016 (<https://www.thedailybeast.com/russia-is-arming-hezbollah-say-two-of-the-groups-field-commanders>, 14. 4. 2020).

Salloukh, B. F. (2014). Where next for Hezbollah: resistance or reform? *Accord* 25, s. 100–104.

Saul, J. – Hafezi, P. – Georgy, M. (2017). Exclusive: Iran steps up support for Houthis in Yemen's war – sources. *Reuters.com*, 21. 3. 2017

(<https://www.reuters.com/article/us-yemen-iran-houthis/exclusive-iran-steps-up-support-for-houthis-in-yemens-war-sources-idUSKBN16S22R>, 24. 3. 2020).

Schiavon, J. A. (2019). *Comparative paradiplomacy* (New York: Routledge).

Schogol, J. (2019). Iran supports the Taliban with weapons, training, and money, Pentagon report says. *Taskandpurpose.com*, 19. 11. 2019 (<https://taskandpurpose.com/news/iran-supports-taliban/>, 24. 3. 2020).

Soldatos, P. (1990). An Explanatory Framework for the Study of Federated States as Foreign-policy Actors. In: Michelmann, H. J. – Soldatos, P. (eds.), *Federalism and International Relations: The Role of Subnational Units* (Oxford: Clarendon Press), s. 34–53.

Staff, T. (2019a). Delegation of senior Hamas officials arrives in Tehran. *Timesofisrael.com*, 20. 7. 2019 (<https://www.timesofisrael.com/delegation-of-senior-hamas-officials-arrives-in-tehran/>, 24. 3. 2020).

Staff, T. (2019b). Secret IRGC-Muslim Brotherhood meeting proposed anti-Saudi alliance: Report. *Al-Arabiya.net*, 18. 11. 2019 (<https://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2019/11/18/Secret-IRGC-Muslim-Brotherhood-meeting-proposed-anti-Saudi-alliance-Report>, 24. 3. 2020).

Staff, T. (2020). Hamas to join Palestinian leadership meeting against Trump plan – officials. *Timesofisrael.com*, 28. 1. 2020 (<https://www.timesofisrael.com/hamas-to-join-palestinian-leadership-meeting-against-trump-plan-officials/>, 22. 2. 2020)

Strange, S. (1996). *The retreat of the state* (New York: Cambridge University Press).

Szakola, A. (2016). Hezbollah and Russia in first direct military meeting: report. *Now*, 24. 11. 2016 (<http://now.mmedia.me/lb/en/NewsReports/567517-hezbollah-and-russia-in-first-direct-military-meeting-report>, 25. 3. 2020).

Tau, B. (2012). Muslim Brotherhood delegation meets with White House officials. *Politico.com*, 4. 4. 2012

(<https://www.politico.com/blogs/politico44/2012/04/muslim-brotherhood-delegation-meets-with-white-house-officials-119647>, 24. 3. 2012).

Tehran Times (2017a). Iranian official meets Hezbollah chief. *TehranTimes.com*, 22. 8. 2017 (<https://www.tehrantimes.com/news/416160/Iranian-official-meets-Hezbollah-chief>, 9. 3. 2020).

Tehran Times (2017b). Hezbollah chief, gran ayatollah meet in Lebanon. *TehranTimes.com*, 16. 9. 2017 (<https://www.tehrantimes.com/news/416808/Hezbollah-chief-grand-ayatollah-meet-in-Lebanon>, 9. 3. 2020).

The Guardian (2009). Clare Short criticised over parliament invitation to Hamas leader, *theguardian.com*, 22. 4. 2009 (<https://www.theguardian.com/politics/2009/apr/22/clare-short-hamas-meeting>, 22. 2. 2020).

The National (2018). Arab coalition: Weapons smuggled to Yemen's rebels come from Lebanon's Hezbollah stronghold. *Thenational.ae*, 29. 3. 2018 (<https://www.thenational.ae/world/mena/arab-coalition-weapons-smuggled-to-yemen-s-rebels-come-from-lebanon-s-hezbollah-stronghold-1.716984>, 20. 3. 2020).

UNAI (2018). Hezbollah: An Introduction. *United Against Nuclear Iran*, červen 2018 (https://hezbollah.org/sites/default/files/2018-11/About%20Hezbollah%20Profile_110218.pdf, 18. 3. 2020).

VOA (2018). Hezbollah Leader Meets with Yemeni Rebels. *Voanews.com*, 19. 8. 2018 (<https://www.voanews.com/world-news/middle-east-dont-use/hezbollah-leader-meets-yemeni-rebels>, 9. 3. 2020).

Wehrey, F. – Thaler, D. a kol. (2009). *Dangerous But Not Omnipotent: Exploring the Reach and Limitations of Iranian Power in the Middle East*. (Neuvedeno: RAND Corporation.

Wikipedie (2006). World Map Blank. *Wikimedia.org*, 25. 7. 2006
(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:A_large_blank_world_map_with_oceans_marked_in_blue.PNG#/media/File:A_large_blank_world_map_with_oceans_marked_in_blue.svg, 24. 4. 2020).

Resumé

During the 1970s, we could see a shift in international relations from a state-centric perception of the world to a multicentric one, as states ceased to be perceived as the only autonomous units in the system. This happened because, in the 1970s, for example, sub-state units and non-state actors gained power and influence at the expense of states. Over the next decade, academics began to look at the influence, activities, and presence of these actors in the system, trying to anchor them in new definitions and theories about diplomacy. Academics began to call such actions of sub-state units as "sub-state diplomacy" or "multi-layer diplomacy." However, the most important terminology "paradiplomacy" was created by Ivo Ducháček.

To this day, paradiplomacy is primarily associated with local or regional governments, but less so with non-state actors (as political-militant movements). However, in my opinion, non-state actors are an integral part of the current international system. For this reason, in my diploma thesis I deal with whether non-state actors also make such foreign activities that fall into paradiplomacy. As part of the paradiplomacy of non-state actors, I specifically focused on the Lebanese political and militant non-state movement Hezbollah.

In my diploma thesis, I aimed to examine the paradiplomacy of the political-militant Hezbollah movement, from its very inception in 1982 to 2019. This gave me the opportunity to find out at what time, at what stage of development and in what context, Hezbollah began to carry out foreign policy activities falling into the area of paradiplomacy.

In the theoretical part of my thesis, I first dealt with the definition and development of the concept of paradiplomacy. Furthermore, the actual definition of paradiplomacy adapted for the needs of this work was introduced, and finally the motives and activities of paradiplomacy that lead to the initiation of paradiplomatic activities by non-state actors were described.

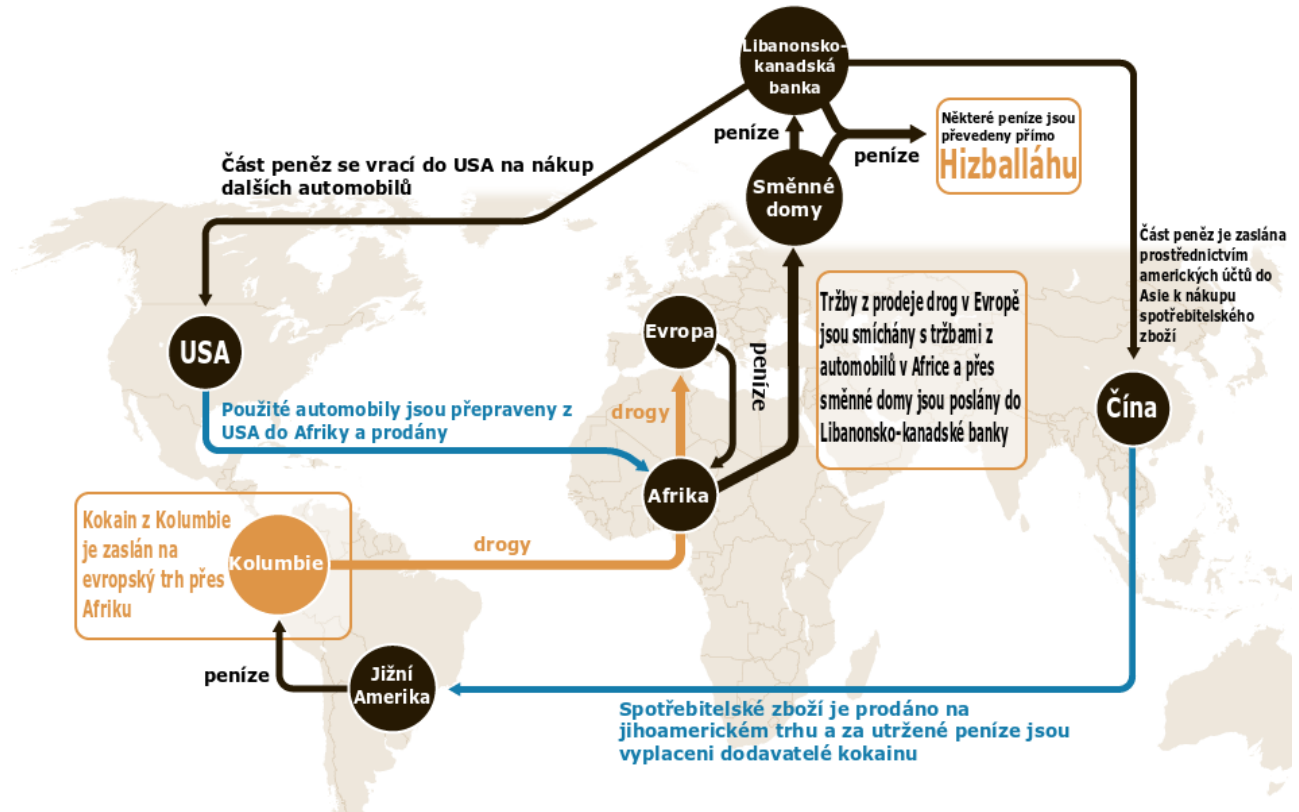
In the empirical part of my thesis, I briefly described the origin, development and internal structure of Hezbollah. This in turn created a better

awareness of Hezbollah's capacities and motivations, which helped me explore the paradiplomatic activities in the next part of the work. I analyzed the paradiplomatic activities of Hezbollah within the four defined research periods. The first from 1982 to 1992, the second from 1992 to 2000, the third from 2000 to 2011 and the last from 2011 to 2019.

In my opinion my diploma thesis proved, that the Hezbollah is a great example that paradiplomacy is applicable to non-state actors. During its existence, Hezbollah has been able to engage in various paradiplomatic activities with various foreign actors. These were both sovereign state units and other political-militant groups, but even drug cartels, for example. Hezbollah representatives also met with prominent representatives of the international community (such as former UN Secretary-General Kofi Annan), or were able to participate in various international forums or even sit at a negotiating table with Israel. It is even possible that such activities have made Hezbollah a major player in regional policy in the Middle East.

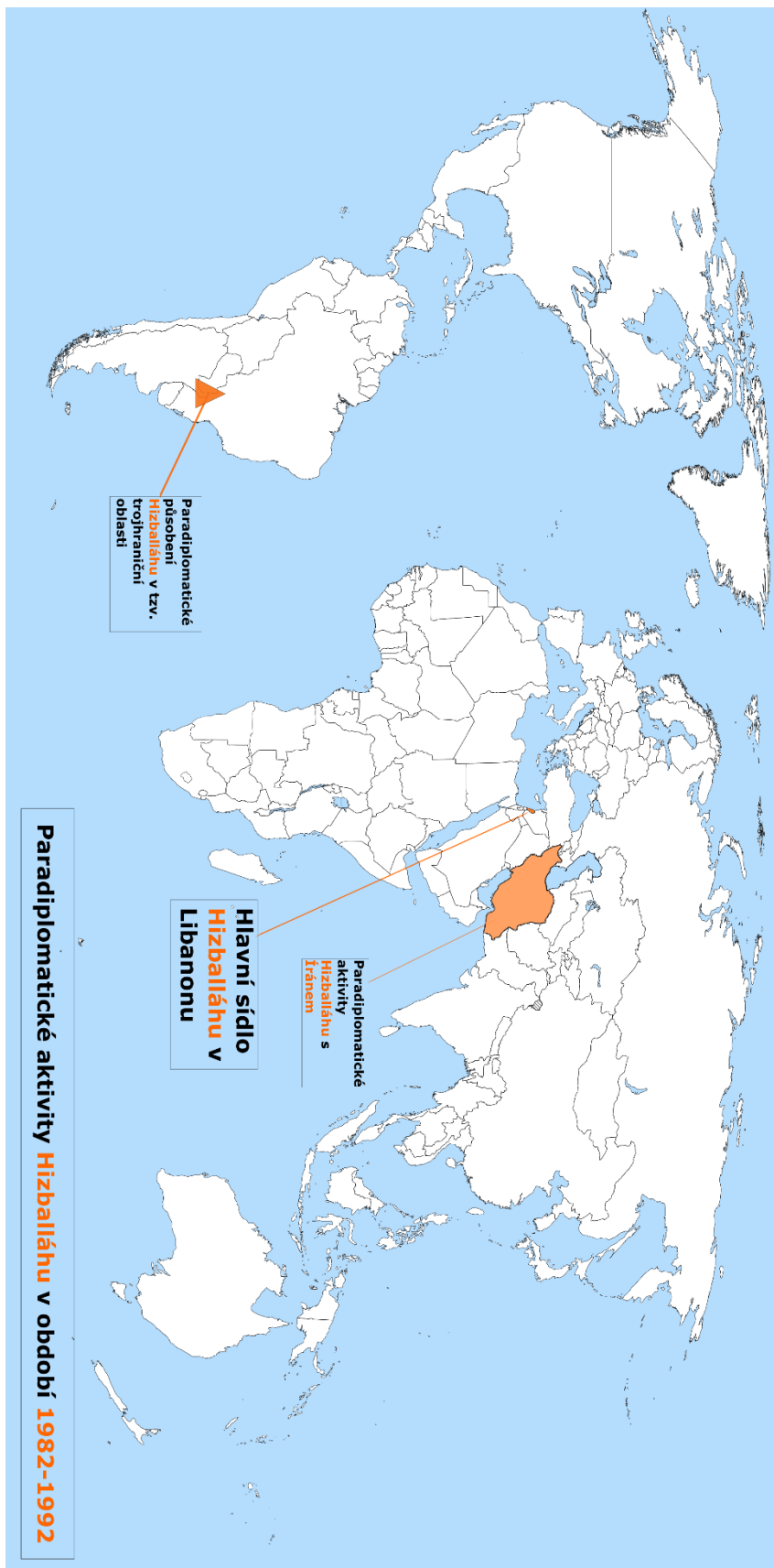
Přílohy

Příloha č. 1: Systém finančních transakcí (legálních a nelegálních) zaštitěných libanonsko-kanadskou bankou

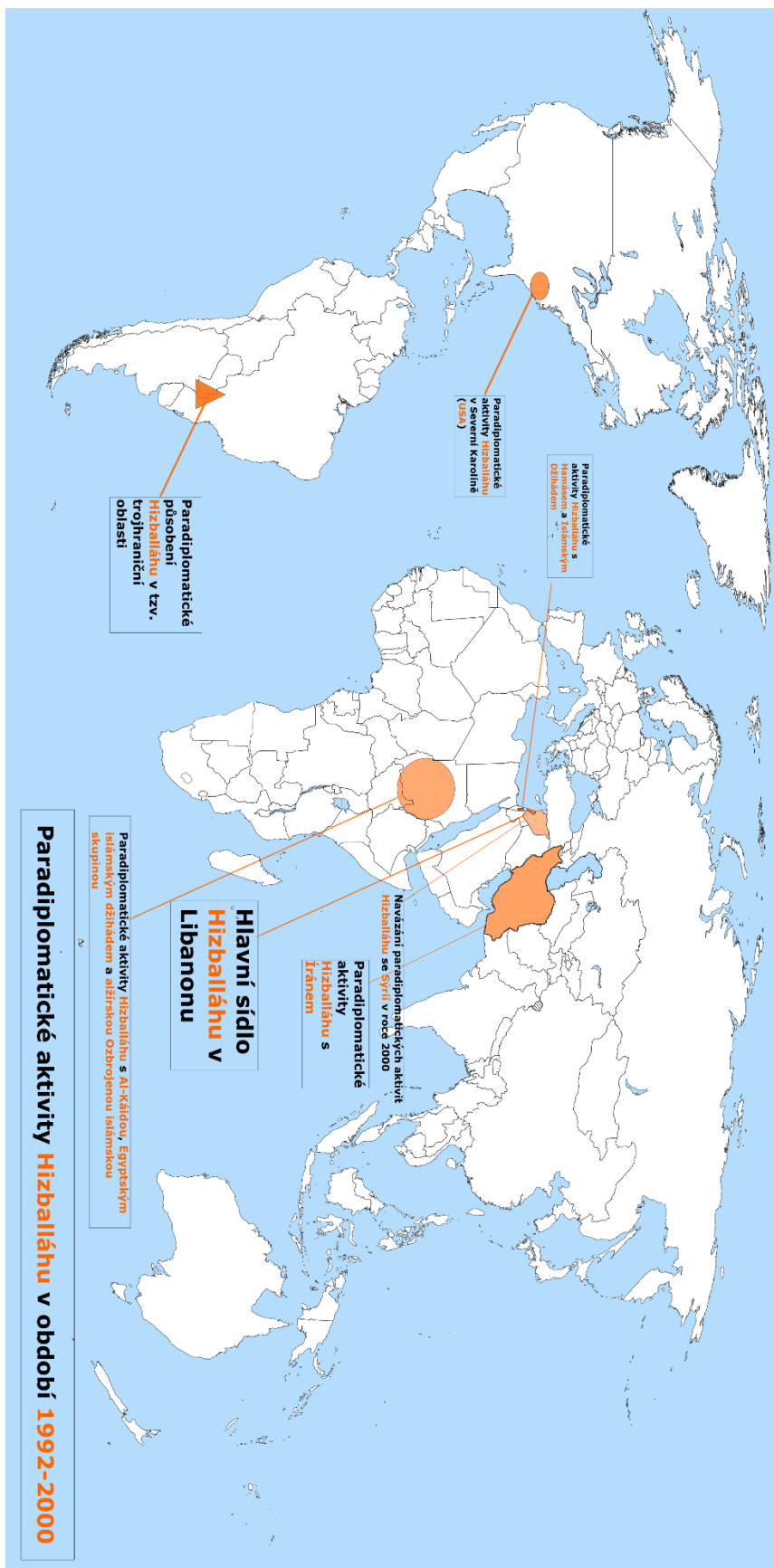
Zdroj: přeloženo podle (New York Times neuváděno)

Příloha č. 2: Paradiplomatické aktivity Hizballáhu v období 1982–1992

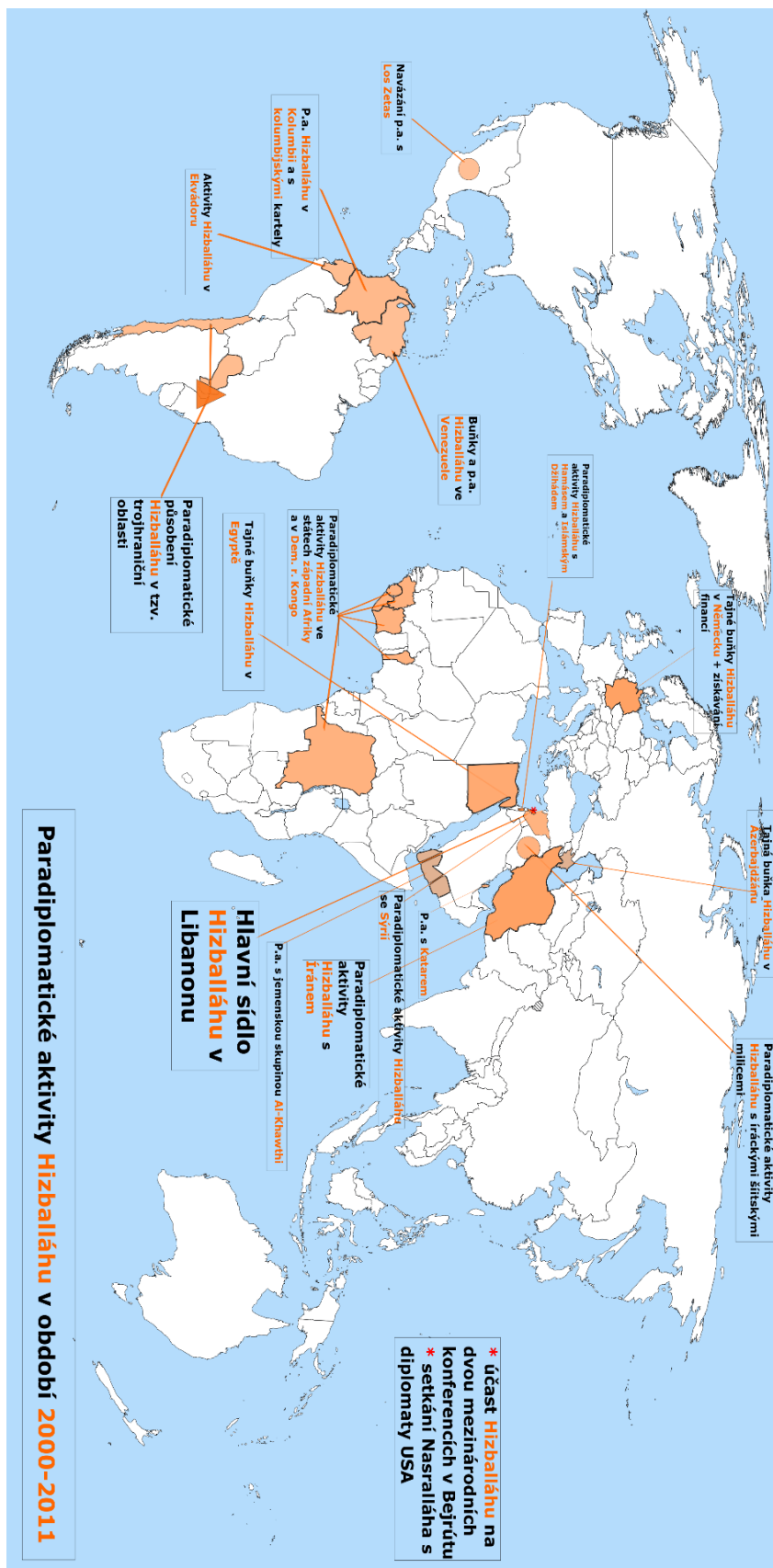
Zdroj: vlastní zpracování (mapový podklad stažený z Wikipedie 2006)

Příloha č. 3: Paradiplomatické aktivity Hizballáhu v období 1992–2000

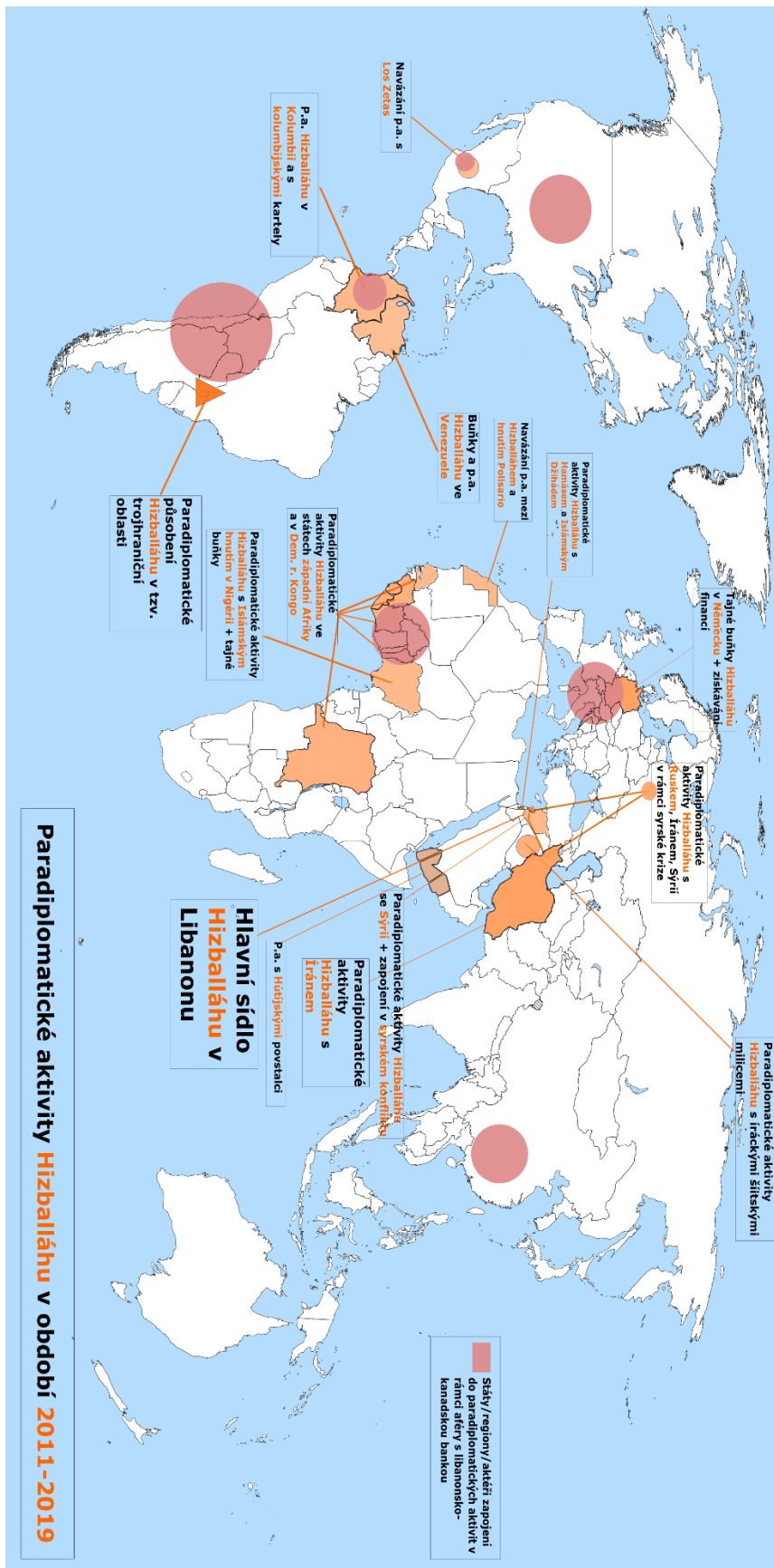
Zdroj: vlastní zpracování (mapový podklad stažený z Wikipedie 2006)

Příloha č. 4: Paradiplomatické aktivity Hizballáhu v období 2000–2011

Zdroj: vlastní zpracování (mapový podklad stažený z Wikipedie 2006)

Příloha č. 5: Paradiplomatické aktivity Hizballáhu v období 2011–2019

Zdroj: vlastní zpracování (mapový podklad stažený z Wikipedie 2006)